

Guttenes fremtidsvisjoner på folkehøyskolen

En kvalitativ studie av unge gutters fremtidstanker, drømmer og bekymringer i overgangen mellom ungdomslivet og voksenlivet.

ANNA TOSCA MARIE ARNTSEN

VEILEDER

Ann Christin Eklund Nilsen

Universitetet i Agder, 2022

Masteroppgave i samfunnskunnskap lektorutdanning 8-13

Fakultet for samfunnsvitenskap

Institutt for sosiologi og sosialt arbeid

Antall ord: 42821

Forord

Først vil jeg takke min veileder Ann Christin Eklund Nilsen for en kjempe tilgjengelighet, god støtte, konkrete tilbakemeldinger og hjelpsomme refleksjoner.

Jeg vil benytte anledningen til å hedre min sterke og positive pappa som kjemper seg tilbake etter en tøff skiulykke denne våren. Jeg er stolt av deg! Dette klarer du!

Jeg vil takke min samboer for motivasjon, tålmodighet og trøst i disse tøffe perioder.

Jeg vil også takke jentene mine, som har løftet meg opp og vist hvor tett vennegjengen vår er og alltid kommer til å være.

Sist, men ikke minst, stor takk til informantene som ville delta i forskningsprosjektet og tok seg tid til intervjuene! Takk til kontaktpersonene som lot dette skje!

Sammendrag

Gutter og deres psykiske helse er underrepresentert i forskningen, dette til tross for at det er dem som oftest faller utenfor og er, i større grad, utsatt for frafall (NOU, 2019). Det er også lite forskning på folkehøyskolen som institusjon og hvilken rolle den spiller for veien inn i voksenlivet. Formålet med denne oppgaven er å kaste lys på guttenes indre verden og spre forståelse av unge gutter, i form av; hvilke verdier og drømmer de verdsetter, hva de blir påvirket av, hvilke bekymringer de bærer med seg og hvordan de håndterer disse. For å kunne gjøre dette, tar jeg for meg følgende problemstilling; «Hvilke fremtidsvisjoner har gutter og hvilken rolle spiller folkehøyskolen i deres nåværende livsfase?» Oppgaven bygger på seks kvalitative intervjuer med gutter i overgangsfasen mellom videregående skole og voksenlivet. For å få gutter som befinner seg i denne fasen, har jeg rekruttert dem fra folkehøyskolen. Et formål med oppgaven er derfor også å utforske guttenes opplevelse, tanker og erfaringer av folkehøyskolen, samt få kjennskap til hvilken rolle folkehøyskolen spiller i deres livsløp og for deres fremtidsvisjoner. Under intervjuet ble guttene spurt om hva som innebærer deres fremtidsvisjoner og hvorfor de valgte folkehøyskolen. De ble bedt om å dele tankene sine om temaer som; bekymringer, frykt, press, etablering, kjærlighet, venner, bosted, yrke og utdanning.

Funnene viser til at fremtidsvisjoner er et komplekst fenomen. Fortellingene er sterkt preget av bekymring. Guttene frykter å velge feil og beskriver et press om å velge noe fornuftig og prestere bra – når de først er så privilegerte og har valgfrihet i velferdssamfunnet de lever i. De opplever et indre press, som formes av utenforstående faktorer. Guttene opplever også sterke samfunnsforventninger til det å være mann, samtidig som mannsrollen er uklar og i endring grunnet samfunnsendringer. Dette opplever guttene som utfordrende i tiden der de skal danne seg selv. Guttenes assosiasjoner til å være mann og idealet som fremstilles i samfunnet, stemmer ikke overens med deres egne tanker og verdier. De havner i spenning mellom å utvikle seg selv, og være som mannen *skal* være. Folkehøyskolen bidrar som en buffer på ulike måter i den usikre livsfasen de er i. Den beskrives som en sosial arena som gir elevene en pause fra livet, tid til refleksjon og til å finne ut av ting.

Folkehøyskolen frigjør ulike former for press; som skole-press, sosialt press og drikkepress. Institusjonen bidrar også til personlig utvikling, og til større aksept for andre mennesker. Jeg har i oppgaven anvendt flere teorier av samtidsdiagnostikerne, maskulinitetsteorier og annen relevant teori, for å forstå guttenes fortellinger.

Innhold

1.0 Innledning	1
1.1 Valg av tema og avgrensning	1
1.2 Formålet med oppgaven	2
1.3 Problemstilling	4
1.4 Oppgavens disposisjon	4
2.0 Kontekstualisering og tidligere forskning	5
2.1 Generasjon prestasjon - psykiske lidelser eller en kollektiv illusjon?	5
2.2 Hva sier de nasjonale resultatene om hvordan ungdom har det?	7
3.0 Teoretisk rammeverk	11
3.1 Det moderne samfunnet	12
3.1.1 Hvordan forstå samtiden?	12
3.1.2 Samtiden oppsummert	18
3.2 Moderne maskulinitet	18
3.2.1 Men and Masculinities	19
3.2.2 Man disconnected	25
3.2.3 Hvordan kan vi forstå den moderne maskuliniteten?	25
3.3 Liminaliteten - Folkehøyskolen som buffer	26
3.3.1 En endring i unges livsløp	26
3.3.2 Savnet fellesskap og refleksiviteten	29
3.3.3 Dannelse i uenighetsfellesskap og søken etter mening	30
3.4 Teoretisk oppsummering	32
4.0 Metodiske valg og avgrensinger	33
4.1 Oppgavens vitenskapelige utgangspunkt	33
4.2 Forberedelse til intervjuene	33
4.2.1 Metodevalg	33
4.2.2 Utvalg	34
4.2.3 Rekruttering	36
4.2.4 Informantene	37
4.2.5 Intervjuguiden	38
4.3 Gjennomføring av intervjuene	39
4.4 Etterarbeidet	41
4.4.1 Transkriberingsprosessen	41
4.4.2 Tolkning og analyse av data	41
4.5 Oppgavens gyldighet og pålitelighet	42
4.5.1 Intern og ekstern gyldighet	42
4.5.2 Pålitelighet	43
4.5.3 Metoderefleksjoner	44

4.6 Etiske hensyn og vurderinger.....	45
5.0 Funn	47
5.1 Fremtidsdrømmer - eller bekymringer?.....	47
5.1.1 Guttene fremtidsvisjoner	47
5.1.2 Guttene fremtidsbekymringer	50
5.1.3 Presset – hvor kommer det fra?	52
5.1.4 Friheten til å velge og frykten til å velge feil – en velferdssfelle?	59
5.1.5 Hvordan kan vi forstå guttenes fremtidsvisjoner?	62
5.2 Å være ung mann i dag	65
5.2.1 Hvordan er menn og hvordan skal menn være? <i>Guttene assosiasjoner til maskulinitet</i>	65
5.2.2 Etablering i individualismen – <i>guttene fortellinger om kjærlighet, familie og bosted</i>	69
5.2.3 Guttene håndtering av bekymringer.....	73
5.2.4 Hvordan kan vi forstå moderne maskulinitet og dets rolle på guttenes fremtidsvisjoner?	75
5.3 Folkehøyskolen sin rolle i guttenes nåværende liminale livsfase	79
5.3.1 Folkehøyskolen som banebryter – en pause fra det pressfylte livet	79
5.3.2 Folkehøyskolen – for å finne ut av ting	81
5.3.3 Folkehøyskolen som sosialt fellesskap.....	83
5.3.4 Hvordan kan vi forstå folkehøyskolen som bidragsyter?	86
6.0 Avslutning	89
Kildeliste	91
Vedlegg	94
Vedlegg 1 - Intervjuguide	94
Vedlegg 2 - Informasjonsskriv	96
Vedlegg 3 - NSD vurdering.....	99

1.0 Innledning

1.1 Valg av tema og avgrensning

Ungdomstiden regnes som en egen livsfase og en overgangsfase mellom ulike livsfaser (Frønes, 2018). Fra å være en fase som har blitt beskrevet å være kjennetegnet av venting på den ene siden og overskridende adferd på den andre siden, regnes ungdomstiden i dag først og fremst som en periode med *intensiv kvalifisering* (Frønes, 2018, s 112). I et kunnskapssamfunn er det å skaffe seg kvalifikasjoner og legge planer for fremtiden helt sentralt. Det overordnede temaet i denne masteroppgaven er fremtidsvisjoner, nærmere bestemt hvordan temaet forstås av unge gutter i gapet mellom videregående og voksenlivet. Når jeg ser tilbake på egen ungdomstid fylt med grubling over fremtiden og lange idemyldrings-økter om fremtidsplaner rundt middagsbordet hjemme hos foreldrene mine, har jeg blitt nysgjerrig på hvilke erfaringer og refleksjoner dagens unge har til sin egen fremtid. Også i undervisningsjobber på videregående skoler har jeg hatt mange samtaler med elever om veien videre, noe som har vekket interesse om temaet. Opprinnelig ønsket jeg å skrive om temaet «fremtidsdrømmer», da jeg i utgangspunktet ønsket å skrive om noe som ga meg positive assosiasjoner, ettersom jeg observerte at en rekke andre studenter valgte tunge temaer som radikaliserings og ensomhet. Etter endt datainnsamling innså jeg derimot at «drømmene» var langt mer komplekse enn jeg hadde sett for meg og at informantene absolutt ikke kun snakket om fremtiden som noe positivt. Fremtidsdrømmer kunne ikke blitt forsket på uten å gå inn på søsken-temaet fremtidsbekymringer. Jeg valgte derfor temaet «Fremtidsvisjoner», i stedet for det planlagte temaet «fremtidsdrømmer». I masteroppgaven har jeg lagt fokuset på gutter og har ved å legge inn et kjønnsperspektiv innsnevret oppgaven. I vennekretser med gutte-kamerater har jeg opplevd at praten har en mer overfladisk karakter og at følelser og dypere samtaler tar liten plass i vennsrelasjonene. I vennekretser med mine venninner har jeg, i motsetning, opplevd at alle åpner seg som en åpen bok, ber om råd og reflekterer over «livet» sammen. Hvilke tanker guttene har om fremtiden og hvordan de håndterer eventuelle bekymringer ble jeg derfor ekstra oppslukt i. En annen avgrensning som ble gjort i oppgaven var valget om å rekruttere informanter fra en folkehøyskole. Folkehøyskolen er en institusjon som, i hovedsak, består av dem som har fullført videregående og ikke startet i høyere studier eller yrker. Den fungerer derfor svært godt for å fange de unge i overgangsfasen mellom ung og voksen. Folkehøyskolen assosieres ofte med et «pauseår» eller et gap-year, forklart som "et semester eller år med erfaringsbasert læring, vanligvis tatt etter videregående skole og før

karriere eller videregående utdanning, for å utdype ens praktiske, profesjonelle og personlige bevissthet" (Gap Year Association, 2021). I en kronikk fra VG, der Folkehøyskolen løftes frem som en avgjørende institusjon i overgangsfasen mellom ung og voksen, beskrives også folkehøyskolen som et «modningsår» og et «dannelsesår» med fokus på personlig utvikling (Slottemo, G. H, 2022). Det er derfor svært viktig å belyse folkehøyskolens rolle i unges dannelsesfase og i sammenhengen med fenomenet fremtidsvisjoner.

1.2 Formålet med oppgaven

Et viktig argument for valget av både folkehøyskolen og gutter som avgrensning, er at det, på begge felt, er lite utbredt forskning. Stresslidelser, usikkerhet og psykisk helse blant unge har vært mye på dagsorden i samfunnsvitenskapelig forskning. Likevel er forskning på gutter og maskulinitet i mindretall, og viktig som aldri før, da vi vet at de som faller utenfor – ofte er menn. Folkehelseinstituttet viser til at to av tre som begår selvmord er menn (Reneflot m.fl, 2021), noe som understreker dette. I NOU-rapporten 2019: 3 «Nye sjanser – bedre læring — Kjønnforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp» fra Stoltenbergs-utvalget, påpeker ekspertutvalget flere grunner til at gutter kan være spesielt utsatt i samfunnet. Et viktig argument rapporten legger frem, er blant annet at guttenes kognitive ferdigheter utvikler seg senere (NOU 2019: 3, s.10), noe som kan ha stor betydning for livsløpet (ibid., s.50); «Når elevene skal ta viktige utdanningsvalg i 15-årsalderen er valgmodenhet en utfordring for gutter i overganger» (ibid., s.210). Jenter har fra barndommen av, bedre språkforståelse og utvikler i løpet av tenårene også bedre lese og regne ferdigheter. Guttene er betydelig overrepresentert blant de som ligger nederst på karakterfordelingen og 70 % av de som får spesialundervisning er gutter (ibid., s.2). Rapporten fokuserer på tidlig innsats, da uheldige kjønnforskjeller dannes allerede helt i starten av barndommen (ibid., s.8). Utvalget forklarer barnehagens avgjørende rolle i å forme barnets egen oppfattelse av kjønn og kritiserer barnehager for å behandle gutter og jenter ulikt, praktisere kjønnsdeling og spre lite aksept for å ikke passe inn i egen kjønnsrolle (ibid., s.13). Når NOU viser til forskning om at gutter er mer formbare og sårbare for negativ påvirkning i oppveksten (ibid., s.12), kan vi tenke oss at gutter er spesielt utsatt for forventninger til kjønnskonstruering i barnehagen. Læreren blir beskrevet som en viktig rollemodell for elevene (ibid., s.13). Når kvinner er i flertall i læreryrket og guttene ikke kan identifisere seg med lærere på samme måte som jentene, kan også dette være problematisk. Et annet argument for at guttene kommer dårligere ut her, er at kvinnelige lærere kan ha fordommer mot guttene, ettersom forståelsen av det motsatte kjønn

ikke er like god (ibid., s.134). Vi ser også at gutter oftere forteller at de har blitt sendt ut av klasserommet eller har hatt en stor krangel med lærer (NOU 2019: 3, s.39). Dette er interessant å se i lys av guttenes manglende tillit og problemer med å skape dype relasjoner – noe jeg vil diskutere videre i kap 3. NOU-rapporten viser til en personlighetsteori og hevder at gutter skårer lavere på alle personlighetstrekkene, derav spesielt på egenskapene nevrotisisme– *bekymring, lav emosjonell stabilitet og psykisk lidelse*, og medmenneskelighet – *samarbeidsvilje og medfølelse* (ibid., s.58-59). Gutter har, ifølge NOU, betydeligere mindre selvreguleringsevne. I tillegg er deres evne til å kontrollere sin adferd, oppmerksomhet og impulser mye lavere (ibid., s.60). Her kan vi frykte en fare for å oppleve ensomhet, da det kan bli vanskeligere å ha dype menneskelige relasjoner. Spesielt når rapporten viser at guttene har mye kunnskap på områder som dreier seg om makt og status, mens kvinners kunnskap er tilknyttet familie og omsorg. (ibid., s.63). Det nye familiemønsteret, der begge foreldre er i jobb og har mindre tid med barna, går, ifølge Stoltenberg-utvalget, også mest utover gutter. Guttene er mer sårbare da de trenger mer oppsyn og rettleiding (ibid., s.79). Rapporten skriver at vennsrelasjoner til guttene og jentene er svært ulike. Mens jenter bruker tid på mindre grupper og har intime gjensidige samtaler, er guttenes kretser ofte større og mer robuste. De er preget av «herjing, konkurranse, konflikt, fremvisning av ego, risikotaking, kamp om dominans og i sjeldne tilfeller direkte aggresjon» (NOU 2019: 3, s.140). Ekspertutvalgas funn kan benyttes til å forklare mulige årsaker for guttenes frafall i utdanningssystemet, i sosiale relasjoner og utfordringer i det senere liv. Punktene jeg har presentert er viktige argumenter for å forske på gutter. Ved å forske på gutter og temaet fremtidsvisjoner, vil jeg, forhåpentligvis, kunne skape en dypere forståelse av hvordan unge gutter har det i dag, og slik bidra til å rette oppmerksomhet mot gutter og forebygging av «det å falle utenfor». Formålet med oppgaven er derfor, å kaste lys på guttenes indre verden og spre forståelse av unge gutter, i form av; hvilke verdier og drømmer de verdsetter, hva de blir påvirket av, hvilke bekymringer de bærer med seg og hvordan de håndterer disse. Selv om ikke funnene kan generaliseres til den øvrige populasjonen, vil masteroppgaven kunne oppnå dette formålet ved at unge gutter i samfunnet muligens kan assosiere seg med informantene og kjenne seg igjen. Lærere, foreldre, trenere og andre personer som omgås med unge gutter vil kunne ta hensyn og få en tettere relasjon med gutter igjennom en økt forståelse – ved at de lettere kan sette seg inn i hva unge gutter muligens har til felles. Et annet formål med oppgaven er å finne ut av hva folkehøgskolen bidrar med i den komplekse fasen der unge skal legge fremtidsplaner, finne ut av hvem de er og hvem de vil være.

1.3 Problemstilling

Med utgangspunkt i dette ønsker jeg å utforske både hvilke erfaringer, refleksjoner og bekymringer guttene har om fremtidsvisjoner, samt hvilken rolle folkehøyskolen spiller i livsfasen mellom videregående og «voksenlivet». På bakgrunn av dette har jeg formulert følgende problemstilling: «Hvilke fremtidsvisjoner har gutter og hvilken rolle spiller folkehøyskolen i livsfasen mellom videregående og voksenlivet?»

For å besvare problemstillingen og oppnå dybdeforståelse til fenomenet fremtidsvisjoner vil jeg utforske problemstillingen ved hjelp av å disse forskningsspørsmålene:

- I. Hva er fremtidsvisjoner?
- II. Hvorfor går unge på folkehøyskolen? Hva er sammenhengen mellom valget om å gå på folkehøyskolen og usikkerhet rundt egen fremtid?
- III. Hvordan påvirkes fremtidsvisjonene og framtidvalgene av samfunnskonstruerte forventninger til kjønn og alder?
- IV. Hvilken betydning har informantenes opprinnelsessted, omkrets og familie i form av interesser, utdanning og yrke, for deres egne fremtidsvisjoner?
- V. Hvilken rolle spiller guttenes vennskap og ønsket om sosiale fellesskap i deres samtid og fremtidsutvikling?

1.4 Oppgavens disposisjon

Masteroppgaven består av seks kapitler. I oppgavens videre oppbygging følger *kapittel 2* med en oversikt over tidligere forskning på feltet, i lys av unges tilværelse i kunnskapssamfunnet. Her vil sammenhenger mellom ungdom og psykisk helse, skolepress og utviklingen av sosiale media bli berørt. Deretter følger en teoridel i *kapittel 3* med relevant teoretisk grunnlag for oppgaven. Videre tar metodekapittel, *kapittel 4*, for seg oppgavens metodevalg, valg av og refleksjoner om informanter, tanker rundt rekrutteringsprosess og flere redegjørelser for prosjektets gjennomføring og praksis. *Kapittel 5*, er oppgavens empiri og en drøftingsdel der funnene diskuteres opp mot tidligere forskning og det teoretiske rammeverket. I oppgavens siste kapittel, *kapittel 6*, vil jeg forsøke å oppsummere oppgavens viktigste funn, samle de mange trådene av oppgavens komplekse tema og gi en avsluttende refleksjon over tankene jeg har i etterkant av masterprosessen. I slutten av masteroppgaven vil kildelisten gi en oversikt over anvendt litteratur før intervjuguide, informasjonsskriv og NSD tilrådingen om personvernombud for forskning vil være vedlagt.

2.0 Kontekstualisering og tidlige forskning

2.1 Generasjon prestasjon – psykiske lidelser eller en kollektiv illusjon?

Generasjon Prestasjon er et begrep som er blitt hyppig brukt for å beskrive hva som kjennetegner dagens unge, deres hverdag og utfordringer. Psykisk helse har blitt løftet frem og har vært mye på dagsorden. Det har ført til at mange sitter igjen med en bekymring om den mentale helsa blant dagens ungdom. Politikken har rettet fokus mot psykisk helse og gjort politiske tiltak som å blant annet innføre folkehelse og livsmestring som et tverrfaglig tema i læreplanen. En beskrivelse av presset dagens generasjon er under, hvilken rolle skolen og foreldre spiller, og hvilken innvirkning våre forestillinger og omtalelser om dagens unge har på dem selv, er viktig å ta i betraktning i oppgaven min. Ved å dykke inn i disse spørsmålene, oppnår jeg, forhåpentligvis, større forståelse av konteksten guttene lever og utvikler seg i. Kjennskap til guttenes kontekst er helt nødvendig for å kunne drøfte hva som påvirker deres fremtidsvisjoner, på godt og vondt.

Ole Jacob Madsen (2018) tar for seg en beskrivelse av nåtidens ungdomsgenerasjon og dagens ungdomsliv og skriver i boken «generasjon prestasjon» om begrepets fremvekst de siste tiårene. Begrepet ble først brukt av Charlotte Lunde i hennes artikkel fra 2011, der hun skriver om at studenter, natt arbeidere og akademikere tar medisiner for å prestere bedre (Madsen, 2018, s.118). Madsen definerer «Generasjon prestasjon» slik; «dagens unge som angivelig vokser opp i prestasjonssamfunnet og internaliserer tidens krav om å prestere både i og utenfor skolen» (Madsen, 2018, s.119). Madsen sin bok kan betraktes som en kommentar til vår samtid. Boken kritiserer betegnelsen «generasjon prestasjon» og diskuterer hvorvidt det overdrivende fokuset på unges økende psykiske lidelser i samfunnet kan være en kollektiv sykeliggjøring av samfunnet, da dets upresise karakter fungerer som en selvoppfyllende profeti (ibid., s.154). Et vesentlig budskap i boka er Madsens ideer om hvorvidt den voldsomme trang til å snakke om ungdommens psykiske helse for å lette presset og skammen unge belastes av, kan ha en motsatt effekt; «I klinisk psykologi er det godt dokumentert at å snakke om det kan være virkningsfullt, da intensiteten ved vonde tanker og følelser ofte avtar idet man setter ord på dem og deler dem med en fortrolig annen. Men man kan også snu på det og innvende at vi ikke har gjort annet enn å snakke om det de siste årene. Et spørsmål som melder seg er derfor om samfunnets iver etter å snakke om det like gjerne kan ja en intensiverende som en dempende effekt (...)» (Madsen, 2018, s.157). Madsen

(2018) viser til, som også ungdata-rapporten gjør (Bakken, 2018, 2019, 2021), at unge i dag i utgangspunktet har det bra og understreker at begrepet generasjon prestasjon derfor ikke kan benyttes til å generalisere hele ungdommen. *Jeg vil komme tilbake til ungdata-rapporten senere i kapitlet.* Likevel trekker Madsen (2018) linjer mellom individualiseringens frihet med individets selv – i form av selvrealisering og selvutvikling til depresjon. Han definerer depresjon som «selvrealiseringens bakside» (Madsen, 2018, s.80) og viser til overgangen fra skyld ovenfor andre mennesker til skam ovenfor seg selv som en faktor for depresjon; «Depresjon er skammen ved å utholde vissheten om at alt er mulig, samtidig som man selv ikke klarer å oppnå det» (Madsen, 2018, s.50). Han referer til et paradoks av individualiseringen. På den ene siden vil unge i individualiseringen hele tiden forsøke å optimalisere seg og realisere seg selv, på den annen side preges unge gjennom dette selvrealiseringsfokuset, av en frykt om «å ikke bli den beste personen de kan være» og slik gå glipp av seg selv. Madsen viser til Honneth (1992), som forklarer hvordan den enkelte til slutt, etter stadig selvrealisering, vil oppleve å føle seg tom, og understreker at selvrealiseringstrenden med frykten å ikke strekke til, har økt og kommer til å øke (Madsen, 2018, s.80). Videre argumenterer Madsen (2018) for at det individualistiske samfunnet og foreldregenerasjonen oppfordrer unge i dag til å «være den beste versjonen av seg selv» og gir unge en forestilling om at alt er mulig, beskrevet av Madsen som «voksenkulturens forventninger om at de skal optimalisere seg selv» (Madsen, 2018, s.80). Han påpeker hvordan idealet om selvoptimalisering og tanken om at de selv kan få til alt de vil, er problematisk og pålegger unge et press, ettersom unge blir fortalt at de selv bærer ansvaret for hvor de skal hen, hva de får til og selv er ansvarlige om de ikke lykkes (ibid., s.120). Ifølge Madsen (2018) vil det i utgangspunktet positive budskapet om at alle drømmer er oppnåelige for *alle*, være vanskelig å håndtere for de som ikke får det til, og for de som ikke vet hva de skal velge (ibid., s.120); «Slik sett er generasjon prestasjon først og fremst en voksenfantasi fra en tid der de unge ble fortalt at de kunne bli akkurat hva de ville, som kanskje aldri var hverken sann eller sunn (...)» (Saugestad, 2018). Madsen oppsummerer at unges psyke kan bli bedre om vi forteller dem at «livet er jævlig» iblant (Madsen, 2018, s.201), *noe Mark Manson i «The subtle art of not giving a fuck», anser som essensielt for å finne lykken (Manson, 2016).* Madsen ber oss være varsomme når vi bruker begreper og viser til andre begreps-fenomener som kan være skadelige for generasjonen (Madsen, 2018, s.154). Trenden om «Flink-pike-syndromet» har, som «generasjon prestasjon», vært en merkelapp for dagens ungdom. Boka til Madsen (2018) viser til betydelig høyere antall nettsøk av «flink pike»

begrepet, sammenlignet med «flink gutt» begrepet, og diskuterer hvordan guttene derfor unngår dette presset. Han forteller hvordan «flink-pike-syndromet» er blitt benyttet så ofte at det er blitt innarbeidet i oss og blitt en naturlig del av allmenntalen, og beskriver noe som skal tekkes alle (Madsen, 2018, s.125). Et spørsmål jeg stilte meg da jeg leste Madsen sin kritikk av hvordan slike begrep blir selvoppfyllende, er hvordan dette former guttene. På den ene siden blir de avlastet prestasjonspresset og kravet om å passe inn i den «flinke» rollen som jentene blir definert av, men på en annen side kan guttene oppleve mindre utenfrastående forventninger om å være flink og lykkes, noe som muligens kan føre til at guttene får mindre tro på at de selv skal lykkes. Madsen viser til Ingebjørg Bleidvins artikkel fra Bergens Tidende, der unges psykiske helse blir inndelt i to grupper; «Den fyrste gruppa går og føler for mykje på ting og forventar for mykje av livet. Den andre gruppa føler for lite på ting, og burde forventa mykje meir av livet» (Madsen, 2018, s.198-199). En annen tanke er hvordan de fraværende forventningene om at gutten skal være «flink» og pliktoppfyllende kan sosialisere gutten inn i maskuline kjønnspraksiser basert på maskuline stereotypier – noe jeg kommer tilbake til. I tillegg til å fastslå at offentlig dialog og håndtering av unges psykiske utfordringer ikke er en god samfunnsmedisin, påpeker Madsen (2018) viktigheten av å skille mellom psykiske plager og psykiske lidelser (ibid., s.87-88) – for hvem har vel ikke bekymret seg over noe? (Sundquist, 2020). Han stiller seg, blant annet derfor, kritisk til forskningsmåten i NOVAs Ungdata-undersøkelser (Madsen, 2018, s.171-172) - noe vi skal se senere i kapittelet.

2.2 Hva sier de nasjonale resultatene om hvordan ungdom har det?

Velferdsforskningsinstituttet NOVA med den norske sosiologen Anders Bakken i spissen, har utgitt Ungdata-rapporter som presenterer samlede nasjonale resultater om ungdomskulturen, deres trivsel, hverdag og helse. I dette kapittelet velger jeg å legge frem ulike funn fra 2021 rapporten. Her vil jeg se på kjønnsdifferensieringer ved temaer som fremtidsoptimisme, bekymring, skole-stress og psykiske plager, vennskap og ensomhet, sosiale media og regelbrudd. Anders Bakken (2021) starter med et hovedfunn om at det i all hovedsak står bra til med ungdommen. Han viser til at ungdommene har taklet pandemien bra, men at de likevel opplevde pandemien som negativ, grunnet et savn om å være sosiale, møte venner og delta i fritidsaktiviteter (Bakken, 2021, s.2) Pandemien har, ifølge ungdata-rapporten, medført en markant økning i skjermbruk og en nedgang i hvor tilfreds unge er med livet sitt, sammenlignet med rapporter før pandemien (ibid., s.2). Tabellen om prosentandelen som er

tilfreds med livet sitt viser at 84% av Vg3 guttene er fornøyde med livet sitt, sammenlignet med 76% hos jentene (ibid., s.14). Igjennom alle trinn har guttene mellom 8-14 % høyere livs tilfredshet enn jentene, og tilfredsheten er lavest i vg3. Rapporten fra 2021 beskriver dagens ungdom som en framtidsoptimistisk generasjon der 77% har alt de ønsker seg i livet, selv om framtidsoptimismen har hatt en gradvis nedgang (Bakken, 2021, s.6). Guttene blir beskrevet som mer optimistiske og har større tro på at de vil lykkes og ha et godt liv (ibid., s.6). Likevel viser Bakken (2021) at 29% svarer at de ikke vet om de vil få et godt og lykkelig liv (ibid., s.29). Bakken (2021) tilføyer at flere jenter enn gutter slet i pandemien. Rapporten viser at det i Vg3 var dobbelt så mange jenter som sa de hadde hatt psykiske plager de siste 7 dagene (ibid., s.39). Bakken (2021) viser til at så mange som 30% i sum, rapporterte at de følte seg mer ulykkelig, triste eller deprimert enn før (ibid., s.3). Bekymring og ensomhet er to psykiske plager som har økt betraktelig gjennom pandemien (Bakken, 2021). Ensomheten blant unge har økt gradvis helt fra 2010 (Bakken, 2021), noe som er bekymringsverdig i forhold til en to-års pandemi med isolering og lite sosiale settinger. 11% var veldig plaget av ensomhet i pandemien og savnet av venner har preget ungdommen i 2021 i stor grad (ibid., s.3). Forskningen om ungdommens opplevelse av pandemien, viser at guttene uttrykker betydelig lavere negativ påvirkning, bortsett fra ved punktet «har vært mindre stress enn før»;

Prosentandel som opplevde at pandemien påvirket ulike sider ved hverdagslivet. Blant gutter og jenter

Tabell hentet fra Bakken (Bakken, 2021, s.11)

Det kan diskuteres hvorvidt dette henger sammen med at guttene i mye større grad driver med dataspilling og gaming, noe som kan gi dem en følelse av å være sosiale – selv uten å være i fysisk tilstedeværelse med andre (Bakken, 2021, s.4). Det har nemlig skjedd en økning i bruk av dataspill blant guttene, og bruk av sosiale medier blant jentene (ibid., s.4).

Av de som spiller dataspill gamer 28% i to timer eller mer i løpet av en dag (ibid., s.31). I sum svarer 76% av ungdommene at de bruker minst tre timer foran skjermen, utenom skolen.

Dette reiser spørsmål hos meg om hvorvidt sosiale media kan bidra til at unge i dag sammenligner seg med det som publiseres, og slik former seg og sine framtidvalg ut ifra det dem ser. Samtidig viser Bakken (2021) til at kroppspress og press om anerkjennelse igjennom likes er det unge blir minst påvirket av (ibid., s.6). Det er presset om å gjøre det bra på skolen, spesielt i Vg 3, som er den største belastningen i unges liv (ibid., s.6). 53% opplevde skolehverdagen som stressende ofte eller svært ofte (ibid., s.5). Det er spesielt jentene som, ifølge Bakken (2021), skiller seg negativt ut på både opplevelsen av å være stresset og følelsen av at ikke de klarer å håndtere presset (ibid., s.6). Dagens ungdom trives dårligere på skolen og har flere negative erfaringer av skolen: så mange som 25% gruer seg til å gå på skolen (ibid., s.5). Vi ser også at tanker om at lærerne ikke bryr seg eller at de selv ikke passer inn i klassemiljøet har økt (ibid., s.5). Skolen som sosial arena med dannelse av sosiale fellesskap har, ifølge ungdata rapporten (2021), mistet sin betydning. Her er det selvfølgelig interessant hvordan livsfasen etter pandemien og tallene til neste ungdata-rapport, vil slå ut – da elevene har savnet det sosiale fellesskapet og derfor kanskje har vært spesielt bevisst på å danne sosiale relasjoner når samfunnet åpnet igjen. Samtidig har Bakken, både i ungdata-rapporten fra 2018, 2019 og 2021 beskrevet ungdomsgenerasjonen som hjemmekjær (Bakken, 2021: s.5, 2019: s. 2, 2018).

Bakken (2021) viser til en økning i selvrapporterte fysiske og psykiske plager blant ungdom, især jenter (ibid., s.6). Her kan vi, med bruk av Madsens (2018) kritiske blikk på «generasjon prestasjon» (2018), diskutere hvorvidt flere unge i større grad og oftere kjenner etter om de sliter, når de har en dårlig dag, ettersom de i stadighet blir møtt med forestillingen om å være del av en psykisk-syk generasjon. På den annen side kan det individualistiske kunnskapssamfunnet og den forlengende overgangen mellom ung og voksen, preget av utdanning og å skape seg selv til å bli så best som mulig, faktisk ha presset generasjonen for langt. Bakken (2021) understreker store kjønnsforskjeller i håndteringen av subjektive problem ved å vise til svarene på om de bruker en psykolog: «det er langt flere jenter enn

gutter som benytter seg av disse helsetjenestene» (ibid., s.7). Madsen (2018) viser til flere mulige forklaringer på kvinners stadig økende bruk av psykolog, sammenlignet med guttene: «Tradisjonelle forklaringer fokuserer gjerne på at det sitter lenger inne for menn å oppsøke hjelpeapparatet, og at å gå til psykolog kommer i konflikt med hegemoniske forestillinger om maskuliniteter, der sårbarhet har liten plass. Men man kan også snu på det og spørre om kvinnene simpelthen merker senkapitalismens krav sterkere på kroppen?» (Madsen, 2018, s. 56). Han viser til feminisme-bevegelser der kvinnen blir «makeover-selvet som kontinuerlig etterstreber å optimalisere seg selv (...), mens den «statiske mannen» i større grad for være i fred (Madsen, 2018, s.56-57).» Dette kan være spennende å se i lys av tallene som viser at prosentandelen som begår regelbrudd eller benytter rus er, og har alltid vært, høyere hos gutter enn hos jenter (Bakken, 2021, s.44-49). En kan spørre seg om guttene oppfatter det som mer mandig å bryte regler eller å snuse, enn å gå til helsesøster for å be om hjelp og innrømme at de har opplevd stress. Benytter vi sitatet av Madsen sammen med teorien om moderne maskulinitet, *som blir presentert i kap 3*, kan vi drøfte hvorvidt svarene deres er ærlige eller om de er preget av forventninger om å være, dermed også svare – «macho». Både diskusjoner om hvorvidt guttenes regelbrudd og rusbruk blir påvirket av utenforstående forestillinger om mannlighet, og diskusjoner om hvorvidt guttenes subjektive svar ikke nødvendigvis er rent subjektive, er interessante i denne oppgaven.

De nasjonale tallene og funnene fra Anders Bakken (2021) gir meg et detaljert bilde av hvordan dagens ungdom selv beskriver at de har det. Forskningen til ungdata kombinert med både kritikken og samtidsbeskrivelsen til Madsen (2018) bidrar til å skape en forståelse av dagens ungdom og deres utfordringer, og er et godt grunnlag for å gå inn i dypere forskning av guttene og deres fremtid. Madsen (2018) oppfordrer til at «unges opplevelse av sin hverdag fortjener å tas på alvor, men det må gjøres på en måte som ikke overdriver dem og øker bekymringene», noe jeg tar i betraktning under masterskrivingen min (Saugestad, 2018). Madsen (2018) påpeker hvordan spørsmålsalternativ i Ungdata-undersøkelser som «føler at alt er et slitt», «bekymret deg for mye over ting» og «følt håpløshet med tanke på fremtiden» (Bakken, 2021, s.39) er så negativt vinklet at de kan få frem et skjevt bilde av hvordan de unge egentlig har det. Skille mellom det å av og til være litt nedfor og det å ha psykiske lidelser blir også, ifølge Madsen, uklart (Madsen, 2018).

3.0 Teoretisk rammeverk

I denne masteroppgaven foretar jeg en analyse av unge gutters fremtidsvisjoner, framtidvalg og fremtidsbekymringer på folkehøyskolen. I dette kapittelet vil jeg presentere flere teoretiske perspektivet som kan hjelpe meg å gjennomføre samfunnsvitenskapelig drøfting av intervjuvarene, bidra til å avklare det komplekse fenomenet «fremtidsvisjoner» og slik gi en teoretisk forståelse av funnene mine. Teorikapittelet har en tredelt disposisjon; først det moderne samfunnet, så moderne maskulinitet og deretter liminaliteten – folkehøyskolen som buffer. For å utvikle større forståelse av hvordan det er å være ung i dag og hva som preger livsløpet i overgangen mellom ungdomslivet og voksenlivet, vil jeg starte med en innføring i beskrivelsene av samtida slik de fremstilles av samtidsdiagnostikerne Beck og Baumann. Her tar jeg for meg temaer som individualisering, livsvalg og sosiale media, da disse er viktige å belyse i moderniteten. Senere tar jeg for meg begrepet «Maskulinitet» i moderniteten og gjør rede for aktuell teori presentert av Stephen M. Whithead, som kan øke forståelsen av især, hva som preger *guttenes* samtid. I siste del av teorikapittelet navigerer jeg fokuset mitt over på folkehøyskolens rolle, i det jeg kaller liminaliteten. Jeg vil utdype dette begrepet ved bruk av Frønes og vise til sosialiseringsteori fra bøkene *The Autonomous Child – Theorizing Socialization* og *Å forstå sosialisering* for å danne teoretisk grunnlag til å utforske folkehøyskolen som sosial institusjon. På denne måten får jeg et innblikk i hvilken rolle folkehøyskolen spiller i den liminale livsfasen guttene befinner seg i. For å kunne beskrive folkehøyskolen som sosial institusjon, ønsker jeg også å benytte Baumanns verk om «savnet fellesskap», samt, for å kunne vise til spennende og dagsaktuelle drøftinger, nevne begrepet «uenighetsfellesskapet» av sosiologen Iversen. Teorikapittelet avsluttes med en kort teoretisk oppsummering for å skape et oversiktlig bilde av teori som vil bli benyttet i forsøket på å besvare oppgavens problemstilling; «Hvilke fremtidsvisjoner har gutter og hvilken rolle spiller folkehøyskolen i livsfasen mellom videregående og voksenlivet?»

Det teoretiske utgangspunktet for oppgaven gir både en grunnleggende oversikt, og en innsnevret forståelse av gutter i en usikker livsfase. Samtidsdiagnostikerne og samtiden de beskriver, er avgjørende for å kunne forske på guttenes liv, deres bekymringer og frykter, da de gir meg en grunnleggende oversikt over moderne utfordringer. Teorien om moderne maskulinitet gir meg ytterligere dybde i å forstå guttenes erfaringer og hvilken rolle kjønn kan spille i utformingen av fremtidsvisjoner. Frønes sine teorier om hva som kjennetegner de ulike livsfasene, er relevant for å kunne beskrive guttenes livsfase og hva folkehøyskolen

bidrar med her. Ettersom folkehøyskolen er et fellesskap og flere informanter søkte sosiale relasjoner dette året, noe du vil lære mer om i kap 5, er både savnet fellesskap og uenighetsfellesskap to gode teoretiske verktøy for å forsøke å forstå empirien.

3.1 Det moderne samfunnet

Som utdypet i kap 2, forsøkte Madsen (2018) å få frem «hvordan det er å være ung i dag» og kommenterte, igjennom sin beskrivelse og analyse av generasjon prestasjon, unges samtid. Samtiden, beskrevet av samtidsdiagnostikerne, kan sies å danne et slags «teoretisk bakteppe» for Madsens beskrivelse av dagens unge og deres hverdag. Vi kan derfor ikke fullt forstå denne generasjonen, uten en grundig presentasjon av samtidsdiagnostikernes beskrivelser.

3.1.1 Hvordan forstå samtiden?

Ulrich Beck, Anthony Giddens og Zygmunt Baumann, noen av vår tids mest innflytelsesrike sosiologer, har gjenreist sosiologiens ambisjon om å forstå modernitetens og samtidens egenart, og herved skape en helhetlig samtidsfortolkning (Aakvaag, 2012, s.284, s.261). Forklart på en enklere måte har samtidsdiagnostikerne forsøkt å skape en helhetlig forståelse av dagens samfunn – et samfunn de kaller for den nye modernitet. Disse forståelsene ønsker jeg å anvende til å forstå guttenes komplekse livsfase mellom ungdomslivet og voksenlivet – i vår samtid. For å gå i dybden og avgrense det teoretiske rammeverket har jeg valgt å forholde meg til kun Beck og Baumann i oppgaven. Giddens identitetsteori kunne vært relevant og tatt for seg, men da den har mange likhetsstrekk til blant annet Beck sin forståelse av selvet, har jeg valgt bort Giddens.

Risiko, individualisering og fristilling

Den tyske sosiologen Ulrich Beck er, ifølge Aakvaag, mest kjent for sine teorier innenfor de to overordnede grupperingene «risikosamfunnet» og «individualiseringen» (Aakvaag, 2012, s.265). Risikosamfunnet, som har vokst frem grunnet samfunnets skiftende karakter og endringer, samt nye problemer i det Beck kaller «den andre» modernitet (1992), har ført til at individet i samfunnet er frisatt fra det tradisjonelle og derfor utsatt for nye risikofaktorer og påvirkes av nye typer frykt. Han påpeker at vi lever i et helt nytt samfunn – in einer Risikogesellschaft, nettopp fordi ulikheten mellom tradisjonelle trusler og moderne risikoer er så store og innflytelsesrike (Aakvaag, 2012, s.265). Ifølge Beck (1992) kjennetegnes samtiden av en individualisering, som gir individet en frihet til å velge egen sosialisering, hvem de vil

være og hvordan livet skal se ut, uten tradisjonelle forutbestemmelser (Beck, 1992, s.135). Fristillingen av individet i individualiseringssamfunnet og mulighetene til å forme sine egne liv og sin selvskapte biografi skyver ansvaret over på den enkelte. Hvordan dette kan oppleves som overveldende og skaper nye konsekvenser for mennesket, understreker Illeris i følgende sitat:

Det ligger både som en nesten berusende åpenhet og som en skjebnesvanger byrde, at man ikke kun skal velge sin utdanning og dermed også perspektivene for sitt fremtidige arbeidsliv, men også hele sitt livsperspektiv med alle dets fasetter, man skal finne seg en partner (...), finne sin seksualitet, sin omgangskrets, finne seg et bosted og velge, hvordan man vil ha det, bli kar over sine interesser (...) man skal i det hele (...) utforme seg en livsstil og en identitet, finne ut av hvem man vil være (Illeris, 2009, s.33).

Forfatteren kaller disse frie valgene for til tider «truende» og beskriver konsekvensen av individualiseringen som en «skremmelig uoverskuelig situasjon» med problemer og fallgruver (Illeris, 2009, s.37). Forfatteren viser tilbake til Beck og det individuelle ansvaret som faller på den enkelte i risikosamfunnet; «Mennesker er og skal være aktive medskapere av deres egen tilværelse, og selv i fiaskoen skal den enkelte være aktiv» (Beck & Beck-Gernsheim, 1995, sitert av Illeris, 2009, s.45). Becks samtidssosiologi bestående av individualisering og utviklingen av et risikosamfunn preges av det han kaller for en «gjør-det-selv-biografi», som ikke har en struktur og som kontinuerlig skapes av individet og stadig tilpasses de skiftende omgivelsene i unges livsløp (Illeris, 2009, s.45). Beck og Beck-Gernstein mener derfor at selvet endrer karakter, er i stadig bevegelse og i forandring. De snakker om den selv-refleksivitet (1992, s.135).

De moderne farene i risikosamfunnet har ifølge Beck (1992) flere bemerkelsesverdige kjennetegn. Beck (1992) beskriver moderne frykt som usynlig og lite håndgripelig. Denne usynligheten er spennende å ha i bakhodet når jeg drøfter guttenes fortellinger, nettopp fordi fremtidsvisjoner, tanker og bekymringer foregår i hodet på guttene og er skjulte for omverden. Aakvaag (2012) viser til Becks tanker om en paranoid atmosfære der mennesket frykter alt og uttrykk som «jeg har angst» har erstattet det tidligere «jeg er sulten» og referer til Beck om at vi alle streber etter sikkerhet (Aakvaag, 2012, s.267). Da en del av oppgavens formål er å utforske fremtidsbekymringene blant guttene i livsfasen som består av store identitetsspørsmål, usikkerhet og livsvalg, kan risikosamfunnet og den usynlige frykten bidra til å gi meg en dypere forståelse i denne delen av oppgaven. Fremtiden har gått igjennom en endring fra å være styrt og kontrollert, til å ligge i individets egne hender (Aakvaag, 2012,

s.267) – noe som gjør temaet fremtidsvisjoner i overgangen mellom videregående og voksenlivet spesielt interessant i forskningen på unges modernitet med Becks teori i bunn. Overganger representerer nemlig både potensialer og risiko (Frønes, 2013, s.103). Aakvaag (2012) illustrerer et slags «janus-ansikt» av individualismens friheter og usikkerheter ved å visualisere en mynt, som på den ene siden symboliserer mulighet, og på den annen side innebærer fare. Jeg er nysgjerrig på hvordan guttene i denne studien kaster denne mynten og lar seg påvirke av myntenes sider. Frønes (2013), som utdypes senere i kapittelet, illustrerer det modernes krav og frihet ved å vise til det han kaller «Anticipatory socialization». Han hevder at dette er en mekanisme som unge i dag benytter for å forberede seg på voksentiden og dets usikkerhet. De unge tilpasser seg ikke lengre en fremtid med gitte mønstre, men en fremtid som er usikker (Frønes, 2013, s.29).

Kjærlighet og etablering

Beck er opptatt av tre institusjonelle endringer innen individualiseringsteorien, og jeg vil kortfattet nevne en av disse; «den postfamiliale familien», endringen av familien som sosial institusjon (Aakvaag, 2012). Beck (1995) mener Kjernefamilien er under press og skriver i «The Normal Chaos of love» om utfordringer som kommer av å balansere blant annet familie, karriere og kjærlighet i moderniteten. Sosiologene Beck og Beck-Gernsheim (1995) skriver at kjærlighet er blitt viktigere enn aldri før, men likevel viker unge i dagens samtid unna den, og påpeker at de i stedet fyller kjærligheten, beskrevet som et tom-rom, med egne interesser og ønsker. De forteller, i samme sosiologiske verk, om et paradoks i individualiseringen: «(...) the means which encourage individualism also induce sameness» og poengterer hvordan friheten virker motstridende da de «frie» valgene i stor grad formes av andre; «individual decisions are heavily dependent on outside influences» (Beck & Beck-Gernsheim, 1995, s.40). Illeris viser også til paradokset mellom «muligheter og begrensninger, frihet og bindinger» og referer tilbake til Becks begrep om «institusjonell individualisme»;

Vi befinner oss således i den paradoksale situasjonen, at det aldri har vært så mange valgmuligheter, som på alle nivåer er overlatt til den enkelte, og samtidig er vi spinnnet inn i et nett av institusjoner og institusjonaliseringer, som hele tiden gjør seg gjeldende og utgjør rammene omkring de individuelle valg (...) Det er et paradoksfyllt vilkår, som på en gang signaliserer frihet til å velge, hva man vil med sitt liv, men samtidig utgjør en labyrint av tvangsmessig regulering med en kompleksitet og ugjennomskuelighet (...) (Illeris, 2009, s.41).

Dette forholdet egner seg godt til å forske på hvilke faktorer som spiller inn på guttenes fremtidsvisjoner og hvorvidt visjonene faktisk er rent individuelt skapt. I tillegg åpner teorien opp for diskusjoner til skolesystemets rolle i fenomenet «fremtidsvisjoner» og for at guttene velger folkehøyskolen.

For å tematisere hvilken rolle familie, foreldre og oppvekst spiller i guttenes fortellinger, og drøfte guttenes frihet i moderniteten, deres muligheter til å ta egne livsvalg og hva som former guttenes fremtidsvisjoner og bekymringer, ønsker jeg å vise til habitusbegrepet av Pierre Bourdieu (Martinussen, 2016). Jeg vil kort gjøre rede for dette, for å kunne anvende begrepet som et verktøy i funnkapittelet. Bourdieu er kjent for klassesosiologien og hans forklaringer av sosial ulikhet i samfunnet. Han hevder at sosialisering skaper forskjeller mellom sosiale grupperinger, ettersom vi har ulik tilgang til og kontroll over ulike typer kapital; sosial kapital, kulturell kapital og symbolsk kapital. Individets oppvekst vil skape muligheter eller begrensninger for den enkelte, da det allerede her utvikles «skjemaer for virkelighetsoppfatning, tanke og handling» (Martinussen, 2016). Disse skjemaene, som Bourdieu kaller for «habituser», blir kroppsliggjort og internalisert, noe som fører til at både disposisjoner for handlingsmønstre, tankesett i form av livsstiler, interesser og mer, går i arv – klasseforskjellene reproduseres allerede i primærsosialiseringen (Martinussen, 2016, s.202-204). Sosial kapital kan defineres som en «ressurs i form av sosial tillit og nettverk» (Wollebæk & Seggaard, 2011, s. 26) og kan i denne oppgaven bidra til å speide guttenes oppvekst og hvordan den legger føringer for deres samtid og fremtid. Sosial kapital av Bourdieu er som sagt aktuelt å nevne i diskusjonen av frisettingen i unges samtid. Det er også relevant å benytte begrepet som et verktøy i diskusjonen av guttenes ønsket om fellesskap og sosiale nettverk på folkehøyskolen og hvorvidt de oppnår dette. Forestillingen om virkeligheten og samfunnet som «det sosiale rommet», der de sosiale klassene med sine habituser lever adskilt fra resten og isolerer seg med sine (Martinussen, 2016, s.204), kan også være spennende å se i lys av folkehøyskolen som sosial institusjon og som bidragsyter til å danne fellesskap med aksept for ulikhet – et tema jeg skriver om senere i kapitlet. Sist, men ikke minst, kan teorien om «habituser» rette fokus mot at guttene som går på folkehøyskolen alle har ulikt utgangspunkt for å benytte seg av folkehøyskolens goder og institusjonen som buffer i liminaliteten (Frønes, 2013).

Zygmunt Baumann, en annen anerkjent samtidsdiagnostiker har, som Beck, også skrevet om

kjærlighet i moderniteten i verket «Liquid Love: on the Frailty of Human Bonds» (2003). Han beskriver kjærlighetsrelasjoner som «lette, løse, enkle og tre inn i og enkle å forlate». Her har jeg tatt i bruk min egen bacheloroppgave for å gjengi benyttet teori (Arntsen, A. A. & Voreland, S., 2020). Baumann uttaler i et intervju om at parforholdene i unges fremtid i moderniteten kjennetegnes av en «la oss se hvor dette fører hen»-holdning og legger til at forholdene blir sårbare da begge partene er opptatt av å ha en rømningsvei tilgjengelig (Attwood, 2017). Kjærlighet og familie i moderniteten er aktuelt å inkludere i teorikapittelet mitt, da fremtidsønsker til kjæreste, familie og etablering er blitt diskutert i intervjuene. Baumann er mest kjent for epokebetegnelsen «den flytende moderniteten» (Baumann, 2001). Dette innebærer at den «fast moderniteten» stadig, men sikkert erstattes av den flytende moderniteten med stor grad uforutsigbarhet. Samfunnet blir, ifølge Baumann, gradvis mer destabilisert, mer deregulert og desentralisert og er styrt etter prinsippet «maksimal nytelse» og «øyeblikkelig glemsel» (Aakvaag, 2012, s.279). Han illustrerer forandringen fra det faste tradisjonelle, til det flytende, igjennom en «smeltedigel» der alle avhengighets- og interaksjonsmønstre har blitt smeltet ned (Baumann, 2001, s.17). Paul Valéry stiller spørsmålet om menneskesinnet kan mestre det menneskesinnet har skapt - et samfunn preget av følgende hurtig karakter, utskifting og ønsket om mer; «Avbrytelser, mangel på sammenheng og overraskelser hører til våre vanlige livsbetingelser. De er til og med blitt reelle behov for mange mennesker hvis sinn ikke lenger blir næret (...) av annet enn brå forandringer og stadig nye stimuli (...). Vi tåler ikke lenger noe som varer. Vi vet ikke lenger hvordan vi skal få kjedsomheten til å bære frukt» (Valéry, Sitert av Baumann, 2001, s.11).

Beskrivelsen av det moderne flytende samfunnet preget av egeninteresse og behovet for endring er relevant for å forstå guttenes fortellinger om hvordan liv de ønsker å ha i fremtiden og hvilke prioriteringer de er opptatt av. I prosjektet kan det også være viktig å benytte Baumanns tanker om sammenhengen mellom konsum og identitet i moderniteten (Baumann, 2007). Baumann illustrerer et «identitetstomrom» som den enkelte faller inn i – et tomrom som skal fylles av markedet og konsum (Aakvaag, 2012, s.280). Betrakter vi guttene i denne konsumentrollen er det for eksempel interessant å drøfte utsagn om lønn og «det å eie fine ting» som faktor i valg av egen fremtid. I boken *Consuming life* (2007) skriver Bauman om et forbrukersamfunn der mennesket endrer seg til et produkt som vil oppnå mest oppmerksomhet fra markedet – altså aktørene rundt, for å oppnå sosiale fordeler. Transformasjonen der forbrukerne endrer seg til varer som skal slå an på markedet, som for

eksempel i fellesskap med andre mennesker, mener Baumann er en stor del av moderniteten (Baumann, 2007).

Vi kan påstå at markedet som Baumann (2007) kritiserer, i dag har fått en mer utvidet og omfattende betydning, da sosiale media er et nytt digitalt marked som preger de unges hverdag og deres samtid. Baumanns konsum - og identitetsteori kan som nevnt tidligere benyttes i sosiale fellesskap. Videre kan teorien rettes mot guttenes digitale identitet og hvorvidt Instagram har en innvirkning i hvem guttene er, vil være og hvilken drøm de har utviklet, eller kommer til å utvikle. I utviklingen av sosiale media og forbrukersamfunnet, kan vi benytte teori av Erving Goffman, især et av de mest kjente begrepene til å analysere samhandling; «teateranalogien» (Martinussen, 2016, s.88). Teatermetaforen, som går ut på at individet benytter ulike manuskript i ulike sosiale settinger og inntar ulike roller både front-stage og back-stage (ibid., s.90), kan i sosiale medias verden bli benyttet som redskap for å oppnå popularitet og bekreftelse av markedet – igjennom likes på Instagram. Dette kaller Goffmann inntrykkskontroll; «vi søker å skape best mulig inntrykk av oss selv ovenfor våre samhandlingspartnere (...)» (ibid., s.90). Tankene om at unge i dag har refleksive identiteter som varierer «in-real-life» og på «insta» der individet inntar en kunstig overfladisk rolle med et manus som de vet slår an og gir anerkjennelse, er spennende å se i lys av sosiale medias innvirkning i guttenes fremtidsforestillinger og hvordan disse eventuelt former egne ønsker og livsvalg. Ifølge Martinussen (2016) kan Goffmans analyseverktøy være svært fruktbart hvis de anvendes ved blant annet mediefolk (ibid., s.91). Frønes (2013) skriver også om rollemodeller på sosiale media og dets betydning i sosialiseringprosessen. Han understreker at sosiale medier og dataspill skaper en situasjon der grensene mellom primær og sekundærsosialisering blir flytende og hevder at mediene vil ha en innflytelse på hva det er verd å mene noe om (Frønes, 2013, s.24). Han benytter begrepet «modellæring» gjennom moderne medieroller og problematiserer at feltet, til tross for at det er et mye omdiskutert tema blant unge, er lite utforsket (ibid., s.28). Jeg har tatt for meg sosiale media, for å forstå samtiden som faktisk tilsvarer guttenes liv, da dette er en sentral del i en nyere samtid – enn den samtidsdiagnostikerne beskriver.

3.1.2 Samtiden oppsummert

Teoriene til Beck og Baumann danner et bilde av hva som kan prege unges samtid.

Samtidsdiagnostikerne beskriver store samfunnsendringer der individuell frihet har erstattet forhåndsbestemte levemåter og valg. Friheten har, ifølge dem og Illeris (2009), en bakside. Samfunnet preges av et risikosamfunn (1992), der nye frykter som «frykten om å feile» preger unge. Ansvar for identitetsutvikling og å lykkes er forskjøvet over på den enkelte – som påvirkes av et paradoks mellom friheten til å utvikle seg til å bli den personen man vil være og frihetens krav. Fryktene i dagens samfunn, er, ifølge Beck (1992), usynlige. Unge tilpasser seg nå en usikker fremtid – og det kan føre til utfordringer.

Familie og kjærlighetsrelasjoner har også endret seg. Baumann (2003) viser hvordan kjærligheten preges av en «la oss se hva som skjer»-holdning, egeninteresse og at unge er avhengig av stadig endring for å ikke kjede seg. Beck (1992) illustrerer et tomrom som fylles med egne interesser, selv om vi i økende grad lengter etter kjærlighet og fellesskap, mens Baumann (2007) mener konsum fyller tomrommet. Når individet i moderniteten har fullstendige frie valg til å være personen de ønsker å være, er det viktig å drøfte hvorvidt alle har like muligheter til dette, ettersom vi, ifølge Bourdieu (2016), alltid tar med oss en habitus som gir eller begrenser muligheter. Samtidsdiagnostikerne beskriver identiteten som refleksiv og forklarer hvordan den stadig formes og endres etter omgivelsene. Dette er spesielt interessant i lys av utviklingen av sosiale medier, der vi ikke nødvendigvis presenterer samme identitet, som vi har i virkeligheten. Vi inntar en annen rolle, som jeg har forklart ved å vise til Goffman. Den refleksive identiteten og savnet etter fellesskap (2017) er svært interessant for å drøfte hva som faktisk former guttenes fremtidsvisjoner.

3.2 Moderne maskulinitet

Gitt de samfunnsendringene jeg har presentert, som ifølge samtidsdiagnostikerne har store konsekvenser for samtiden, er det rimelig at også forventninger, verdier og væremåter til kjønn har forandret seg over tid. Frønes (2013) viser til en kjønnsrevolusjon og peker på hvordan kjønnskategorier har endret seg. Kvinnenes inngang i utdanningsamfunnet har ført til en betydelig endring i forventninger til kjønn og forestillinger om deres personlige utvikling. De tradisjonelle kjønnsrollene er blitt oppløst og kvinner navigerer seg ikke lengre etter husmor-idealet (Frønes, 2013, s.144). Likestillingsrevolusjonen har gitt kvinnen nye muligheter til å bestemme livet sitt. Jeg er nysgjerrig på hvilken innvirkning denne samfunnsendringen har på det mannlige kjønn, deres personlighet, tanker, bekymringer og

visjoner. Dette er bakgrunnen for at jeg ønsker å skrive om maskulinitet i moderne samfunn. For å utforske guttenes samtid og fenomenet «fremtidsvisjoner» på folkehøyskolen, ønsket jeg å danne meg en bred, samtidig detaljert teoretisk ramme om maskulinitet, slik det har blitt presentert i sosiologien. Denne teoretiske bakgrunnskunnskapen om «menn» kan brukes til å drøfte mange ulike aspekter ved guttenes fremtidsvisjoner, samt analysere deres erfaringer.

3.2.1 Men and Masculinities

Stephen Whitehead (2002) presenterer i boken *Men and Masculinities* forskning av sentrale teoretikere som Micheal Kimmel, Bob Connell, Micheal Messner, Micheal Foucault og Jacques Lacan, noe som er fordelaktig da det gir meg bredere innføring i maskulinitetsteorier. Whitehead skriver om «søken etter å være mann», noe han kaller maskulinistisk ontologi (Whitehead, 2002, s. 216), og forsøker å stille seg kritisk ved å «stadig betrakte forskning fra begge sider». Whitehead (2002) påpeker likevel at menn er i en krise. Han tar for seg problemstillinger og kjernepunkter i menns verden knyttet til temaer som identitetskonstruksjon, menn og familielivet, seksualitet, vennskap, relasjoner og følelser. *Men and masculinities* utdyper diskusjoner av maskulinitet i lys av mange sosiologer, samtidig som boka tillegger nye spennende tanker som passer godt til «gutta» i dagens samfunn. Etter endt datainnsamling og første kodingsfase ble jeg oppmerksom på at temaer som inngikk i kapittel 4 «public men», og især kapittel 5 «private men» egnet seg særdeles godt for å ramme inn datamaterialet til guttene. Da informantene delte fortellinger om fremtidsbekymringer, usikkerhet, frykt, vennskap - og kjærlighets relasjoner som grunner til å gå på folkehøyskolen, dreier mye av svarene seg om guttenes indre verden - om det Whitehead kaller for «the private I» (ibid., s.146). Refleksjonene kan svært godt knyttes til teoretiske diskusjoner til temaer som; «family and fatherhood», «menns relationships», «mens' friendships», «trust», «intimacy», og «emotions and feelings». Jeg har derfor valgt å legge hovedfokuset over på disse.

Whitehead (2002) kritiserer maskuliniteten som den fremstår i offentligheten og beskriver forestillingene av hvordan «mannen» skal være, som myter: «The public world of men, men`s heroic projects, men`s empires, men as (natural) managers and leaders, professional man, superman – these are all myths of (heterosexual) hyper-masculinity» (Whitehead, 2002, s.144). Allerede her kan vi diskutere hvorvidt forventninger om å være maskulin kan legge føringer for deres egne fremtidsdrømmer og bekymringer. Samtidig kan vi drøfte sosiale

medier sin potensielle rolle i å eksponere guttene for bilder av den perfekte mannen og det perfekte livet. Forfatteren går inn på forventinger til «maskulinitet» og hvordan dette kan endre verdiene til menn; det som defineres som mannlig i det offentlige rom, vil nemlig også definere menns følelse av seg selv som maskulin (ibid., s.145). Whitehead (2002) viser til tydelige spenninger mannen preges av, og bidrar til å gi oss et tydeligere bilde av «den offentlige mannen» og hvordan «han» *der ute*, former guttene i forskningsprosjektet. Han illustrerer en sammenheng mellom offentlige arenaer der menn har søkt, og enda søker, maskulin anerkjennelse og hvordan denne offentlige sosialiseringen slik forteller at den private sfæren er mindre macho og bør være mindre betydningsfull for mannen: «(...) for most men their self-validation as masculine subjects continues to take place in the pub, golf house, football ground, management meeting, corporate office or salesroom, not in the private world of home and family» (Whitehead, 2002, s.145). Sitatet kan benyttes til å drøfte guttenes utsagn om familie og etablering som en del av fremtidsdrømmen, da guttene uttaler seg om både deres egne ønsker til dette og observasjoner av hvordan andre gutter ser på og verdsetter familielivet.

Whitehead (2002) viser til en voldsom endring i familielivsmønstre og hvilken innvirkning dette har for spesielt det maskuline kjønn, ved å referere til Clare (2000). Han argumenterer på den ene siden for at samfunnsendringene har medført en større krise for menn, ettersom de som et resultat av kvinnes selvstendighet og deres frie valgmulighet tar avstand fra familielivet og farskap (Whitehead, 2002, s.157). Dette begrunnes med at menn havner i en konflikt der de ikke lengre er klar over sin tidligere faste rolle og nå føler seg som en luksus det ikke er bruk for lengre (ibid., s.152). På den annen side gjør Whitehead (2002) oss oppmerksom på at endringene i familien i moderniteten ikke resulterer i sosial lidelse og at mange menn faktisk prioriterer familie; «(...) Family life patterns may well be increasingly diverse and fluid, but one should not take this as proof that the family is in decline, nor as evidence of a growing lack of care, commitment, or investment by men (...)» (Whitehead, 2002, s.152). Han understreker nemlig at menn, tvert imot, ofte forhandler sine valg og sitt liv med hensyn til farsrollen. Dette kunne jeg satt opp mot Beck og den postfamiliære familien. *Frønes, som jeg utdyper senere, viser også til en oppløsning av kjønnsroller (Frønes, 2013, s.144) og er, som Beck (1995), inne på endring av familien.* Whitehead (2002) bruker begrepet «New fathers» i fremveksten av et nytt farskap og problematiserer rolleforvirringen menn opplever, og understreker spenninger menn kjenner på: (...) in a majority of societys

(...) patterns of (new) fatherhood are likely to remain in tension with conventional notions of the authoritarian, aloof, male provider (Whitehead, 2002, s.154). Utsagn om «forventninger til guttenes fremtid» og spørsmål guttene uttalte som; «Hvem skal jeg være?», «Skal jeg være den personen jeg vil eller den foreldrene mener jeg skal være?» legger opp til å drøfte guttenes spenninger og hvordan disse spiller inn på framtidsvalgene deres. Det er interessant å se på identitetskonstruksjonen til guttene; hva fremtidsdrømmene deres er og hvordan ønsket om familie er del av denne, i lys av utenfor stående påvirkningsfaktorer, spesielt ettersom *Men and Masculinities* påpeker at «New fathers are not born; they are made – a process that is aided or hindered by larger social, political and economic conditions» (Whitehead, 2002, s.154). Dette bygger på en forståelse av at kjønn er sosialt konstruert og skapes gjennom handling. Sitatet er påfallende likt det kjente sitatet av den franske forfatteren Simone De Beauvoir: «One is not born a woman, but rather becomes, a woman» (Beauvoir, 2001) fra boken *det annet kjønn*. Imens Beauvoir skriver om hvordan kvinnens identitetsskaping ofte er begrenset og sperret grunnet forventninger i humorsrollen, ser Whitehead på hvordan forventninger til maskulinitet, på samme måte, fratar mannen sjansen om å konstruere seg selv. Han ser, sammenlignet med Beauvoir (2001), på hvordan en endring i de tradisjonelle kjønnsrollene gjør det å «konstruere seg selv og sitt kjønn» svært vanskelig for mannen. Dette står imot Beauvoirs tanker om at mannen «virkeliggjør seg selv», mens kvinnen ikke har disse mulighetene, noe som er spennende å utforske i oppgaven. Jeg gjør meg tanker om hvorvidt rollene er snudd og det nå, som Whitehead (2002) er inne på, er mannen som har utfordringer med å konstruere seg selv. Han står jo, ifølge Whitehead (2002), i spenning mellom maskuline forventninger og friheten til å bestemme hvordan han vil praktisere maskulinitet. I tillegg opplever menn en rolle uklarhet og en følelse av å ikke være like essensielt i samfunnet lengre. Whiteheads forståelse av «den nye faren» og «den nye mannen» (2002) blir beskrevet som en sjelden art, ettersom den offentlige forestillingen av «hvordan en mann skal være» har så stor påvirkning på gutters egen identitetsutvikling og deres egen følelse av å være mann.

Whitehead (2002) nevner egenskaper som «lav selvtillit», «et ønske om å kontrollere alt» og «mangel av emosjonelle verktøy» for å forklare hva som kjennetegner menn i kjærlighetsrelasjoner og konkluderer med at maskulinitetssosiologien oppfatter menns forhold som problematisk grunnet menns emosjonelle analfabetisme (Whitehead, 2002, s.156). Jeg er nysgjerrig på dette og velger å gå i dybden på menn og relasjoner, til tross for Rutherfords advarsel, *oversatt til norsk*; «å skrive om menns kjærlighet og forhold er som å gå inn i et

ukjent territorium og finne opp dets geografi» (Rutherford 1999, sitert av Whitehead, 2002, s.155). «Jeg er ikke lengre meg selv uten deg»-tankegangen vil, ifølge Rutherford (1999) prege menn når de inntre et forhold, ettersom de overgir all sin ensomhet og gir opp selvforsyning når de forelsker seg. Dette er interessant å se i forhold til guttenes frykter og det faktum at alle guttene i masterprosjektet er single; Er de redd for å tre inn i noe, for å, i verste fall, miste seg selv helt, da de gir alt av seg selv i forholdet? Frykter menn det ukontrollerbare i et forhold? Eller velger guttene bort forhold grunnet frykt for avvisning? *Seidler (1997) antyder at en avgjørende faktor for mennenes ønske om kontroll er usikkerhet rundt egen maskulinitet (...) og lav selvtillit (Whitehead, 2002, s.165).* Samtidig nevner Whitehead risikosamfunnet av Beck og faktoren «frykt» grunnet nye dilemmaer i det sekulariserte samfunnet som en grunn til å søke kjærligheten (ibid., s.160). Kan en grunn til å «unngå» kjærlighetsrelasjoner være at guttene er mest opptatt av seg selv? Whitehead (2002) presenterer nemlig Anthony Giddens teori om rene relasjoner, der et av kjennetegnene er at elskere går inn i relasjoner kun for sin egen del (ibid., s.160), noe som kan støttes opp med teori fra både Beck og Baumann om samtidens kjærlighet i individualismen. Eller er det slik at de rett og slett trives alene?

Whitehead refererer til den kjente sosiologien Seidler for å tematisere mennenes selvstendighet og trekker linjer til hvordan det ønsket eller presset om å «klare seg på egenhånd» skapes i den offentlige arbeidsverden, verden de identifiserer seg med; «Men have grown up to identify with the public world of work. We have learned to be independent and self-sufficient. We have learned to go it alone and to do without the help of others» (Seidler, 1992, sitert av Whitehead, 2002, s.157). Boka presenterer Seidlers (1992) sitat som en av mennenes hoved plager, da det fører til at kvinner oppfatter dem som umodne, og beskriver gutters sosialisering som «forkrøplet». Forfatteren drøfter om det at menn er i krise, kommer av «frykt for avvisning, sårbarhet, varsomhet, skyldfølelse, mangel på selvtillit eller bare emosjonell analfabetisme» og får frem et oppsiktsvekkende punkt, nemlig at: «(...) det ser ut til at mange menn ikke er i stand til å eksponere sitt indre jeg for den ytre verden. » (Whitehead, 2002, s.157). Han refererer til blant annet Miller sin forskning (1983) som tyder på at menn deler sine følelser i mindre grad og er mer tilbakeholdene enn kvinner (ibid., s.156). Kerfoot (1999) karakteriserer menn som subjekter som ikke er i stand til å gi slipp på kontroll i relasjoner, noe som setter kjepper i hjulene for guttenes mulighet til å oppnå intimitet og herved full forbindelse med andre (Whitehead, 2002, s.173). Vi kan oppfatte dette

som et tegn til fare for «å havne utenfor» og ensomhet, ved at menn ifølge flere teoretikere setter opp emosjonelle murer og unngår intimitet; «Ways of being a man and exhibiting masculinity intrude into mens experience and display of intimacy (...) rendering it to be synthetic, strategic and avoided (Whitehead, 2002, s.173)».

En spennende påstand i boka er at menn i uforutsigbare, ukontrollerbare intime situasjoner som virker truende og usikre, bevisst handler ut ifra en stereotyp maskulin oppførsel, og bruker slik maskulinitet som et middel til å gjøre sosiale relasjoner håndterbare (ibid., s.176). Opplevelsen av angst, manglende tillit, det «å falle utenfor» intimitet og maskulinitet som forsvars eller «håndterings»-mekanisme er sentrale aspekter for å drøfte datamaterialet mitt. Når jeg utforsker forskningsspørsmålene i oppgaven kan dette nemlig bidra til å forstå guttenes bekymringer, hvordan disse håndteres og hvilken rolle folkehøyskolen spiller for guttenes sosiale liv. Også sitatet presentert av Rutherford (1992) om menn og evnen til å prate om følelser ønsker jeg å nevne for å kunne benytte det i kapittel 5; «We began to discover that we had no language of feelings. We were trapped in public, specialised languages of work, learned in universities or factories, which acted as a shield against deeper emotional solidarities (...)» (Rutherford, 1992, sitert i Whitehead, 2010, s.177). Whitehead snakker også om «emosjonelle blokkeringer», men gjør, ved å vise til Hearn (1993), oppmerksom på at menn ikke er biologisk programmert til å unngå intimitet og fornekte følelsene sine (Whitehead, 2002, s. 177). Når jeg utforsker guttenes fremtidsvisjoner og fremtidsbekymringer og hva eller hvem som former disse, vil jeg drøfte måten bekymringer blir håndtert av guttene, og her, nettopp komme inn på nevnte temaer som «å snakke om følelser».

Her vil «vennskap» være et aktuelt punkt å utforske i denne delen av teorikapittelet om guttenes samtid, samt folkehøyskolens rolle som sosial institusjon, i siste del av kapittelet. Whitehead (2002) påpeker viktigheten av dype vennskap mellom menn og hvordan vennskap er avgjørende for mennenes identitetsutvikling i form av utviklingen av empati, tillit og intimitet, men også avgjørende for deres praktisering av maskulinitet. Han viser til Messner (1992) og følgende forskningsfunn; «for the twentieth century it was a common held view that men – not women, tended to form deep and lasting friendships» (Whitehead, 2002, s.158), og Pahl (2000) for å vise til at menn lettere former vennskap da disse krever mindre engasjement og fleksibilitet enn kjærlighetsrelasjoner (Whitehead, 2002, s.159). Når jeg

utforsker blant annet forholdet i «gutta-gjengen» og deres rolle i identitetskonstruksjonen i samtiden, er det interessant at *Men and Masculinities* beskriver vennskapet som den største produsenten til faste og stabile individer – ettersom stadig flere velger å være single (ibid., s.161). Dette kan oppfattes som problematisk hvis vi ser på Kimmels (1994) funn om at menn frykter å bli ansett som mindre mandig i relasjoner med andre menn (Whitehead, 2002, s.166). Leverenz (1986) påpeker også at menn ikke frykter å fremstå som mindre maskuline fremfor kvinner, men tvert imot, «of being ashamed or humiliated in front of other men, or being dominated by stronger men» (Whitehead, 2002, s.166). Frykten om å fremstå mindre «macho» og presset som kan oppstå når menn omgås med andre menn, kan både påvirke guttenes vennskap og deres egen identitet, og viser samtidig til et ønske om bekreftelse blant andre gutter – noe som kan vinkles direkte mot hva som former deres fremtidsvisjoner. I tillegg viser Whitehead (2002) til mannen som et sosialt vesen som ønsker å passe inn, ved å benytte Lacans «dialectic of recognition» (1977) der individet ønsker og trenger anerkjennelse for å kjenne seg selv (Whitehead, 2002, s.214). Da fremtidsdrømmene til guttene og problemstillingen min var mer kompleks enn jeg hadde sett for meg, forutsetter dette en forståelse av både dem selv og hvordan de oppfører seg i vennsapsrelasjoner. Denne forståelsen er essensiell for å kunne drøfte hvilke faktorer som spiller inn på drømmene. Whitehead gjør det klinkende klart at «enhver utpakking av den private verden av menn», og slik et hvert forsøk på å forske på menns erfaringer av ulike fenomen, må utforske dimensjonene som har fått for lite oppmerksomhet; tillit, intimitet og følelser i maskuliniteten (Whitehead, 2002, s.168). Forfatteren anser spesielt tillit som utfordrende for menn, da tillit forutsetter å gi slipp på frykt og ønsket om å ha fullstendig kontroll for å kunne være i øyeblikket, og maskulinitet blir forbundet med fornuft, rasjonalitet og emosjonell kontroll (ibid., s.171 & 179). Tillit fremmer også fellesskap, sosial samhörighet og kommunikasjon. Evnen til å stole på andre er derfor sentral for vår personlighet (ibid., s.168) og essensielt for guttenes samtid og folkehøyskolens rolle som sosial institusjon. I tillegg til at Misztal (1998) hevder at «det viktigste psykologiske behovet» er basert på tillitsforhold (Whitehead, 2002, s.169), beskriver han tillit som et «sosialt smøremiddel» eller en «sosial kapital» som må være til stede for å kunne fungere i sosiale system. Forfatteren trekker linjer mellom tillit som sosialt smøremiddel og habitusbegrepet jeg har tatt for meg; «trust also exist as a form for habitus» (Whitehead, 2002, s.169).

Mannen som former sin identitet i sosiale system blir berørt flere ganger, blant annet ved å

benytte sitatet av Foucault «the self is not given us ... we have to create ourselves as a work of art» (Foucault, 1991, sitert i Whitehead, 2002, s.215). Foucaults (1991) utsagn kan igjen vinkles opp mot nevnte Beauvoir (2001) om det sosialt konstruerte kjønnet og Baumanns tanker om at selvet selges på markedet og endres ut ifra hva som er populært og selges (2007). Følgende teori gir meg muligheter til å drøfte guttenes identitetskonstruksjon og konstruksjonen av drømmene i lys av omgivelser som vennene, familie og sosiale medier.

3.2.2 Man disconnected

En annen bok som er relevant til å forstå unge menn i dag, og som jeg vil benytte i drøftingen av datamaterialet er boken *Man Disconnected – How the digital age is changing young men forever* av Philip Zimbardo og Nikita D. Coulombe (2016). Den amerikanske psykologi professoren Zimbardo er kjent for sin studie av fengselspraksis der han undersøkte vold og maktmisbruk. Zimbardo tar, i denne boka, sammen med Coulombe for seg flere utfordringer som menn møter på i moderniteten og problematiserer spesielt økt gaming og isolering i mennenes liv: «Shyness plays a key role in the complex casual cycle between the self-imposed social isolation of many young men, and their excessive time spent on (...) gaming» (Zimbardo & Coulombe, 2016, s.11). Zimbardo og Coulombe problematiserer en frykt for avvisning ved å oppleve å ikke bli akseptert i ulike grupper eller med ulike individer og påpeker hvordan denne frykten har økt; «The deep fear of social rejection has risen in a part as a result of technology, which minimizes direct face-to-face social interaction such as conversing with other people (...)» (Zimbardo & Coulombe, 2016, s.12). Jeg vil benytte ytterlige sitat av kapittel 3 «Excessive Maleness: Social Intensity Syndrome (SIS)» og kapittel 4 «Excessive gaming: Mastering the Universe from Your Bedroom» for å forsøke å forklare et par av guttenes funn. Grunnet oppgavens omfang har jeg valgt å ikke utdype denne boka i teorikapittelet, da jeg har lagt dybdefokuset inn på den mer omfattende nevnte boka *Men and Masculinities* fra Whitehead (2002).

3.2.3 Hvordan kan vi forstå den moderne maskuliniteten?

Whitehead (2002) forteller at menn er i krise, da de ikke har klare rolleforventninger lengre og slik ikke føler seg nødvendige i samfunnet. Han viser til spenninger mellom den tradisjonelle forestillingen av maskulinitet – *som er spesielt tydelig i det offentlige*, og friheten til å utvikle seg til å bli en mann, slik man selv mener en mann skal være. Den subjektive forståelsen av å danne kjønn er altså, ifølge forfatteren, under press. Det private, *i form av*

familie, sårbarhet og følelser, blir i offentligheten, presentert som mindre viktig og mindre «macho». Familiemønsteret og mannens rolle i den er i endring. Boken peker på hvordan noen derfor velger bort familielivet, mens de som har familie, tvert imot, prioriterer denne og tar sine beslutninger med hensyn til familien. Menn og frykt er temaer som tas opp i *men and masculinities* og *men disconnected*. Ifølge sosiologene Whitehead presenterer, setter menn opp emosjonelle murer og har vanskeligheter med å åpne seg til den ytre verden. Menn beskrives å ha «lav selvtilitt», «et ønske om å kontrollere alt» og «mangel av emosjonelle verktøy». Zimbardo og Coloumbe (2016) skriver om hvordan menn frykter avvisning og derfor isolerer seg. Det å inngå og forbli i et forhold kan derfor være problematisk, spesielt når kvinner, ifølge Whitehead, oppfatter menn som umodne. Vennskap er blant annet derfor, spesielt essensielt for gutter. Gutter verdsetter vennskapet, søker anerkjennelse i vennskap og er opptatt av å passe inn i vennekretsen. Den maskuline identiteten kan derfor oppfattes som refleksiv og formbar, noe som er viktig å være klar over når man forsker på guttenes fremtid. Whitehead (2002) oppfordrer oss til å sette oss inn i tillit, intimitet og følelser hos menn, noe jeg ønsker å gjøre. Guttenes refleksjoner rundt egen identitet og spesielt deres oppfattelse av hva som er typisk for en mann, hvilken drømmer en mann skal ha og hvilke drømmer dem selv har – både i form av utdanning, yrke, bosted, og hvilken plass familie har i fenomenet, er spennende å diskutere med dette teoretiske bakteppe.

3.3 Liminaliteten – Folkehøyskolen som buffer

3.3.1 En endring i unges livsløp

De nevnte teoretiske innfallsvinklene i den nye moderniteten er relevante for å diskutere første del av problemstillingen min; guttenes fremtidsvisjoner og fremtidsbekymringer, og hva som konstruerer disse. Nå vil jeg presentere teori som kan fungere som et verktøy til å drøfte hvilken rolle folkehøyskolen spiller i fenomenet fremtidsvisjoner, og hvorvidt den sosiale institusjonen kan fungere som en buffer for utfordringene som kjennetegner ungvoksenfasen – en intens kvalifikasjonsperiode og en tidskrevende dannelsesprosess (Frønes, 2013, s.139). Frønes (2018) skriver i *the autonomous child – theorising sociology* om barnets utvikling og viser til omfattende samspill mellom samfunnsmessige faktorer for å forklare sosialiseringens kompleksitet (Frønes, 2018). Han beskriver aldersgruppen som befinner seg i overgangen til voksenlivet (17-25 år) og i utprøvningsfasen omringet av et komplekst landskap av utdanning, etablering og samliv, som «emerging adults» Livsfasen «Emerging Adulthood» strekker seg stadig lengre i form av et stadig lengre utdanningsløp

(Frønes, 2013, s.128) og illustrerer den lange og gradvise overgangen til voksenlivet og utviklingen av voksenroller, noe som utifra Frønes er en ny sosialiseringfase (Frønes, 2018, s.113). Frønes (2013) bruker begrepet liminalitet til å forklare unges turbulente overgangsfase inn i voksenlivet, og beskriver fasen spesiell da den liminale er innenfor og utenfor samtidig, noe som kan sette den enkelte i en sårbar situasjon; «en kritisk side ved ungdomstid er at liminalitetens tiltrekningskraft kan trekke noen unge mot sosial ekskludering» (Frønes, 2013, S.62). Faren for å havne utenfor samfunnet i denne livsfasen problematiserer Frønes ved å vise til følgende samfunnsutvikling; fra en ungdomsperiode preget av en kaotisk vente-tid på voksenlivets klare roller, til kunnskapssamfunnet og intens kvalifisering (Frønes, 2013). Frønes (2018) påpeker at utdanningssituasjonene med deres krav om navigasjon, det å konstruere sin egen fornuftige fremtid, og trusselen om marginalisering, erstatter liminaliteten og «ventefasen»; «en definert periode med liminalitet forvandles til en prosess med integrering versus marginalisering av presset og kulturen i utdanningssystemene» (Frønes, 2018, s.112). Halvorsen og flere forklarer hvordan de marginaliserte hele tiden balanserer mellom å være integrert og å være marginalisert og refererer deretter til levekårsundersøkelsen fra 1980-2008 som viser sterk nedgang i andelen som ikke har en fortrolig venn (Halvorsen, Stjernebø & Øverbye, 2014, s.69).

Den intense kvalifiseringen av kunnskapssamfunnet er interessant å drøfte i sammenheng med unges begrunnelser til å gå på folkehøyskolen. Hvorvidt unges opplevelse av press og «det å være skolelei» henger sammen med valget om å gå på folkehøyskolen er jeg nysgjerrig på. Det er også svært spennende å betrakte hvordan frykten av å havne utenfor og bli en outsider påvirker grunnen til å velge folkehøyskolen for å bli del av noe. Det kan imidlertid også være så enkelt som at unge ønsker et gøyalt friår, som særlig ble populært i pandemien grunnet høye opptakskrav. Pandemiens begrensede reisemuligheter og sosial kontakt kan også ha bidratt til å øke populariteten av folkehøyskolen. Frønes beskriver moderne ungdomstid som en «navigering mot den komplekse fremtiden» og påpeker at denne livsfasen enda har liminale trekk med spenninger mellom det å «investere i fremtiden» eller «nyte øyeblikket» (Frønes, 2018, s.113). Da folkehøyskolen ikke har like stort krav om disiplin som utdanningsinstitusjonene, kan man drøfte om institusjonen gir elevene en slags pause fra den intense kvalifiseringen og skolepresset, en sjanse til å «nyte et år», eller skape seg et eget vente-år for å kunne reflektere over videre valg. Frønes betrakter nettopp evnen til å reflektere over muligheter og strategier som essensielt i sosialiseringprosessen, ettersom fremtidige

roller mangler og ikke er fastsatt (Frønes, 2013, S.29). Det å utforske i hvor stor grad guttene evner å foreta slike refleksjoner om fremtiden, er interessant å gå inn på når de, ifølge Whitehead (2002), er innelukket og tar belastninger på egenhånd. Videre forklarer Frønes hvordan denne uvissheten om fremtiden og hva som ventes i fasene, skaper en usikkerhet knyttet til forventede handlingsmønstre (Frønes, 2013, s.96). Frønes (2018) utdyper flere identitets-begreper og skriver om sosial identitet, identitetskonstruksjon, identitetsstrategier og identitetsproblematikker i unges livsløp. Han beskriver sosial identitet som forankret i kontekst, hvor han viser til både Mead (1982) med «selvet» og Freuds forståelse av internalisering og det ubevisstes innflytelse (Frønes, 2013, s.29-30) for å tematisere hvordan utenforstående faktorer spiller inn på identitetsutviklingen. Frønes skriver om hvordan de sosiale identitetsymbolene man ønsker, og ikke ønsker, å bli identifisert med i den sosiale identiteten – de indentitetsmessige sidene ved sosial tilhørighet, vil forme unges identitet (ibid., s.97). Nevnte beskrivelser legger opp til å vurdere hva som skjer med identetskonstruksjonen til guttene når de på folkehøyskolen omgås med en rekke elever som deler usikkerheten om fremtiden. *Skaper dette større usikkerhet? Eller utvikles en form for trygghet og en fellesskapsfølelse?* Det er nemlig, ifølge Frønes, ikke lengre identitetsforvirring som er ungdomsfasens grunnleggende utfordring, men i dag heller, risikoen for sosial ekskludering i overgangen til voksenlivet (Frønes, 2018, s.113). Etersom «ung voksen fasens største utfordring er integrasjon versus marginalisering» (Frønes, 2013, s.140) kan drop-outs få store konsekvenser for den enkelte og fremtiden (ibid., s.128). Derfor kan vi, uten tvil, anse folkehøyskolen som et spennende aspekt i å utforske folkehøyskolens rolle for guttenes, ifølge Frønes (2013), komplekse, usikre og sårbare livsfase, og deres uvisse fremtid. En fremtid der de skal finne sin vei og navigere seg gjennom stormfulle hav av forventninger fra kunnskapssamfunnet. Guttene skal som Frønes beskriver det «finne retning på livsprosjektene» (ibid., s.139). Hvilken innvirkning denne intense kvalifiseringen av kunnskapssamfunnet har på guttene som i utgangspunktet er i en liminalitetsfase der de skal utvikle sin identitet og finne ut av hvem de er og hvem de vil være, er oppsiktsvekkende tanker.

Perspektivene til Frønes, hans livsløptilnærming og teoretiseringen av sosialisering vil jeg ta i bruk til å drøfte datamaterialet opp mot folkehøyskolens rolle som sosial institusjon. «Sosiale institusjoner er omfattende sosiale system som vanligvis består av mange delsystem. De tar seg av oppgaver i samfunnet som er permanente og krever kontinuerlige løsninger»

(Martinussen, 2016, s. 44). Det er interessant å utforske folkehøyskolen som sosial institusjon for å forstå hvilke rammebetingelser guttene har for handling, tenking og drømming.

3.3.2 Savnet fellesskap og refleksiviteten

Flere av guttene ga uttrykk for at ønsket om å få flere venner, komme inn i et godt miljø eller oppleve kule ting i fellesskap med andre var en grunn for å dra på folkehøyskolen. Guttene beskrev også folkehøyskolen som en sosial arena med et tett og unikt fellesskap og var helt klart opptatt av «det sosiale» på folkehøyskolen. Allerede nevnte Baumann, skriver i sin bok «*savnet fellesskap*» om hvordan den flytende moderniteten og individualiseringen har medbragt en lengsel etter sosiale relasjoner, det å gjøre ting i fellesskap og et økt ønsket om å «være del av noe eller noen» (Baumann, 2017). Dette illustrerer Baumann (2017) slik: ««Fellesskap» står (...) for en verden som beklageligvis ikke er tilgjengelig for oss – men som vi inderlig gjerne skulle bo i, og som vi håper å gjenvinne adgangen til» (Baumann, 2017, s.35). Han beskriver videre fellesskapet som det tapte paradiset, som vi håper å reise tilbake til og derfor er på intens leting etter veier som bringer oss dit (ibid., s.35). Han forklarer fellesskapet som et privilegium som har en pris vi må betale, nemlig retten til selvhevdelse og retten til å være seg selv og peker fingeren mot problemet som oppstår når frihet og trygghet er to verdier som står mot hverandre (ibid., s.37) og to verdier vi ikke kan ha på én gang (ibid., s.38). Baumann skriver at «Identitetsbygging er en uendelig og evig ufullbyrdet prosess» (Baumann, 2017, s.103) og viser til selvskaping og selvhevelse som de viktigste innsatsene i den omfattende og fleksible identitetsutviklingen. Han forklarer hvordan både identiteten som skapes og fellesskapet identiteten skapes i, må forbli midlertidige. Identiteten skal alltid være «mottakelig for videre eksperimentering og endring» for å kunne ha «muligheten til å kvitte seg med en identitet så snart den ikke er tilfredsstillende, eller når den mister tiltrekningskraft gjennom konkurranse med andre og mer forførende identiteter som står til rådighet» (Baumann, 2017, s.103). Nevnte kjennetegn for identiteten som formes i moderniteten, nemlig at den ikke blir en permanent del av deg, mener han er viktigere enn å danne identiteten «som for øyeblikket søkes, eller som en forbigående har tilegnet seg og har glede av» (Baumann, 2017, s.103). Baumann (2001) understreker her hvor formbar identiteten i samtiden er. Vi kan tenke oss at dette spesielt er tilfelle i en livsfase uten fastbestemte roller i liminalitetsfasen med et samfunns press om å finne ut av hvem man vil være og hvor man skal i kunnskapssamfunnet (Frønes 2013 & 2018).

Faren for at identiteten og fremtidsdrømmene konstrueres på grunn av andre er spesielt aktuelt

i min forskning på gutter og fremtidsvisjonene, da disse, i enda større grad har uklare roller grunnet likestillingsrevolusjonen (Whitehead, 2002). Baumann beskriver modernitetens fellesskapets slik: «Det «fellesskapet» som i hovedsak har som funksjon å bekrefte, (...) og å gi noe av sin tyngde til den identiteten som stemples som «sosialt anerkjent», må ha de samme egenskapene (Baumann, 2017, s.103-104).. Fellesskapet må være like lett å oppløse som det var å føye sammen. Det må forbli fleksibelt, aldri annet enn midlertidig og så lenge det føles tilfredsstillende. Han understreker deretter at tilknytningen som søkes ikke må være bindene for dem som finner den (ibid., s.103-104). Kombinasjonen av Baumanns (2017) beskrivelse om det løselige fellesskapet og det vi har lært om at menn i utgangspunktet «sliter» med de emosjonelle dimensjonene som tillit og intimitet, mangler emosjonelle verktøy for å gå inn i kjærlighetsrelasjoner og er derfor avhengige av vennskap for identitetsutviklingen (Whitehead, 2002), kan virke problematisk. Spesielt i fasen jeg tar for meg, *ungdomsfasen*, som ut ifra Mead (1972) og Erikson (1968) er en fase fylt med refleksivitet, identitetskrise og sosial innovasjon (Frønes, 2018, s.114). Disse tankene vil drøfte igjennom datamaterialet mitt for å forsøke å besvare problemstillingen.

3.3.3 Dannelse i uenighetsfellesskap og søken etter mening

Sosiologen Lars Laird Iversen (2018) er i likhet med Frønes (2013 & 2018), opptatt av ekskludering i dagens samfunn og problematiserer vårt fokus på felles verdier og likheter. Ideen om at et sett verdier gjør oss til nordmenn og til den personen vi er, mener han er farlige tanker (Iversen, 2018). Iversen kaller denne ideen for verdiretorikk og skriver om tre hovedproblemer ved dette; «for det første er verdiretorikken ofte brukt til å ekskludere noen grupper statsborgere fra fullt norsk medborgerskap på sviktende grunnlag. For det andre skaper det dypere og mer fastlåste skillelinjer mellom grupper av folk i Norge. For det tredje inviterer retorikken til at altfor mye offentlig debatt tar spilleren og ikke ballen: I stedet for å spørre «hvilke verdier bør vi leve etter og hvordan», er aviser og nettsider fulle av diskusjoner om verdiene er «våre» eller «deres»» (Iversen, 2018, s.11-12). Det beskrevne «oss og dem» skillet og hvordan dette kan unngås og slik ekskludering i samfunnet kan forebygges, er aktuelt og interessant når jeg utforsker hvilken rolle folkehøyskolen spiller i guttenes samtid og i deres fremtid. Som du skal se i kapittel 5, uttrykte flere av guttene at folkehøyskolen har lært dem å skape aksept for mennesker som er helt ulike dem selv. Det å bo så tett sammen med et mangfold av unge mennesker har lært guttene å skape forståelse for - og komme overens med, ukjente.

Frønes (2013) er inne på noe av dette og beskriver det å kunne sette seg inn i andres posisjoner og tanker, selv om disse er helt ulike dine egne, som sosial desentrering – noe han mener er essensielt i unges moderne sosialiseringssprosess (Frønes, 2013, s.78). Iversen presenterer «et uenighetsfellesskap» som løsningen på sosial ekskludering og definerer dette som «en gruppe mennesker med ulike meninger, som er i en felles prosess for å løse et problem eller en utfordring (Iversen, 2018, s.12). Lærdommen fra folkehøyskolen om økt aksept for ulikhet som guttene beskrev, kan virke forebyggende mot ekskludering og slik fungerer som et uenighetsfellesskap der alle kan leve sammen uansett forskjeller. Vi kan spørre oss om ikke folkehøyskolen da kan bidra til å danne demokratiske samfunnsborgere, ettersom fellesskapet er en øvingsarena for senere samfunnsdeltakelse (Iversen, 2018, s.62). I tillegg kan vi muligens forstå «problemet eller utfordringen» guttene har til felles som «fremtiden og usikkerhet». Iversen (2018) peker på at fellesskapet må være trygt for at det kan skapes rom for å utforske ulike meninger og dermed skapes et uenighetsfellesskap der mangfold aksept trenes (ibid., s.62), noe som kan være vanskelig om vi ser på teorien av et «savnet fellesskap» av Baumann (2017). I tillegg kan det å skape aksept for ulike verdier, fremfor å legge fokus på hvilke verdier som er rette, være utfordrende om identitetene er midlertidige og lett påvirkelige – ettersom egne verdier da vil kunne være flytende. I guttenes samtid og deres komplekse fortellinger om deres fremtid, vil jeg komme inn på temaer som jeg har tatt for meg ovenfor, noe som gjør masteroppgaven ekstrem aktuell i en tid der radikaliseringsforebygging og samfunnsinkludering av, spesielt unge menn, er på dagsorden i samfunnsvitenskapen.

Når vi tematiserer fellesskapets betydning for guttenes fremtidsvisjoner, ønsker jeg å nevne teori presentert av Frønes (2018) om «søken etter mening» i livsfasen guttene er i. Når jeg skriver om hva som er viktig for guttene og hva de vil oppnå i fremtiden, kan det være hensiktsmessig å vise til Hellers (1976) begrep om «radikale behov», da dette forklarer at nye sosiale forhold kan danne ny mening og nye visjoner (Frønes, 2018, s.30). Ser vi dette i lys av sitatet om at «Sosialisering er ikke bare om dannelsen av mening, men også om kapasiteten til en søken etter mening» (Frønes, 2018, s.31), vil vi kunne diskutere hvorvidt fremtidsvisjonene blir formet av de sosiale omgivelsene om guttene har manglene kapasitet til å søke etter mening. I følge Maslows behovspyramide (1943) krever nemlig behovene på et høyere nivå, som unge i kunnskapssamfunnet ofte streber etter, i større grad psykologiske behov som selvrealisering og evnen til å reflektere over «Hva jeg vil ha av livet» (Frønes,

2018, s.30. Diskusjoner om hvilken effekt guttenes måte å dele følelser, tanker og problemer med andre, har på deres evne til å reflektere med andre og slik finne ut av «meningen med livet» er viktige punkt som kan være aktuelle å ta for seg i kapittel 5. Ifølge Frønes (2018), der han refererer til Maslows behovspyramide, vil økt rikdom og muligheter kunne innebære mindre subjektiv lykke, da dekkningen av et behov danner et ønske om å stadig mestre nye behov (ibid., s.29). Teoriene om Maslows behov knyttet til lykke åpner opp for å skape større forståelse av hvilke behov guttene er ute etter og hvordan de betrakter «suksess» i livet.

3.4 Teoretisk oppsummering

I dette kapittelet har jeg tatt for meg samtidsdiagnostikernes beskrivelse av samtiden, tematisert individualismen og greid ut utfordringer i moderniteten. For å aktualisere moderniteten ytterligere har jeg berørt sosiale media – et viktig aspekt i guttenes hverdag. Da et av forskningsspørsmålet er; «Hvilken betydning har informantenes opprinnelsessted, omkrets og familie i form av interesser, utdanning og yrke, for deres egne fremtidsvisjoner?» har jeg nevnt habitus begrepet av Bourdieu (2016). Begrepsverktøyet er viktig for å drøfte om fremtidsvisjonene er formet av utenforstående faktorer, hvorvidt informantene opplever livsvalgene som frie og hvordan guttene beskriver det å bli sosiale inkludert. Videre har jeg satt meg inn i hva det vil si å være gutt i moderniteten ved å dykke inn i teorier om maskulinitet presentert av Whitehead (2002) og tematisere gaming og ensomhet med Zimbardo og Coulombe (2016). Jeg har i kapittelet vist til Frønes (2013, 2018) for å kunne forstå livsfasen guttene befinner seg i. En forståelse av hva som kjennetegner guttenes livsfase har gitt meg muligheten til å drøfte folkehøyskolen betydning i denne fasen. For å drøfte hva folkehøyskolen bidrar med i overgangen mellom ungdom og voksenlivet og hvorvidt den reduserer utfordringer som frykter og bekymringer guttene opplever, har jeg gjort rede for Baumanns teori om fellesskap (2017) og nevnt Iversen begrep «uenighetsfellesskap» (2018). I kapittelet har jeg til slutt vist til Maslows psykologiske behov og drøftet de opp mot forståelsen av lykke, ettersom dette gir meg et bilde av guttenes verdier, prioriteringer og syn på «å få det til». Teoriene som er beskrevet her danner grunnlaget for refleksjoner til oppgavens funn og avslutning.

4.0 Metodiske valg og avgrensinger

Datamaterialet i mitt masterprosjekt baserer seg på seks intervjuer med unge gutter i alderen mellom 19 og 22 år, fordelt på til sammen to folkehøyskoler i Agder og på Vestlandet. I starten av dette kapittelet vil jeg presentere en rekke forberedelser som har blitt gjort og refleksjoner som har blitt tatt før datainnsamlingen. Jeg vil begynne med å gjøre rede for valg av metode, deretter vise til oppgavens utvalg og refleksjoner i min rekrutteringsprosess, før jeg presenterer informantene mine. Senere i kapittelet forklarer jeg utformingen av intervjuguiden som ble benyttet og presenterer hvordan etterarbeid og databearbeiding i form av transkribering og analyse av datainnsamlingen har blitt gjennomført. Kapittelet avsluttes med noen etiske refleksjoner og problematikker som har, eller kunne ha oppstått i undersøkelsen.

4.1 Oppgavens vitenskapelige utgangspunkt

Forskningsprosjektet har et sosiologisk fenomenologisk utgangspunkt. I fenomenologien leter forskeren etter individets opplevelse av et fenomen (Brinkmann og Tanggaard, 2012).

Fenomenologiske studier fokuserer altså på de subjektive erfaringene mennesker har i sin egen livsverden (Postholm & Jacobsen, 2018, s.76) og har som mål å forstå fenomenet fra individets eget perspektiv og beskrive verden slik den oppleves av informantene (Kvale & Brinkmann, 2018, s.45). Prosjektet mitt kjennetegnes av tydelig fenomenologiske trekk da jeg ønsker å samle inn personlige beskrivelser av fremtidsvisjoner og gå i dybden på informantenes egne erfaringer med dette fenomenet. Min fenomenologisk studie har et utforskende formål, ettersom målet med masteroppgaven er å utforske gutters fremtidsvisjoner i en spesiell livsfase. Det vil med andre ord være et mål å komme frem til essensen av fenomenet fremtidsvisjoner – en essens som er avhengig av konteksten (*folkehøyskolen i dette tilfelle*) deltakerne befinner seg i (Postholm & Jacobsen, 2018, s.76).

4.2 Forberedelse til intervjuene

4.2.1 Metodevalg

I masterprosjektet sto jeg ovenfor en rekke viktige valg og avgjørelser som virker inn på oppgavens helhet. I rollen som forsker har jeg vurdert flere metodiske tilnærminger. Jeg var allerede i oppstarten fast bestemt på at jeg ønsket å praktisere en kvalitativ forskningsstrategi. Jeg har alltid vært nysgjerrig på andre mennesker, hvem de er, hva de tenker og hvordan de

lever, noe som sammenfaller godt med hovedtrekket til kvalitativ metode; «Hovedformålet med kvalitativ forskning har siden dens opprinnelse vært å beskrive og forstå «den andre»» (Postholm & Jacobsen, 2018, s.95). I sosiale relasjoner har jeg mye glede av å få økt forståelse av den enkelte og den ukjente, samt få personen til å føle seg trygg og ivaretatt ved å stille mye spørsmål i dialogen. «Kvalitative metoder innhenter informasjon om virkeligheten gjennom ord eller språk» (Posthold & Jacobsen, 2018, s.89), enda et argument for at kvalitativ metode ble mest attraktivt for meg. Ettersom jeg ønsker å forske på informantenes egen opplevelse av folkehøyskolen, deres erfaringer, tanker, refleksjoner og drømmer om egen fremtid og framtidvalg, har jeg bestemt meg for å praktisere en induktiv tilnærming i forskningsprosjektet. Med andre ord vil analysen være mer informert av informantenes fortellinger om fremtidsvisjoner, enn av teorien som er aktuell til å utforske temaet. Uten klare teoretiske forforståelser og forventninger kan jeg utforske fenomenet «fremtidsvisjoner» relativt åpent og komme frem til så ærlige og uberørte beskrivelser som mulig. Målet med en så åpen tilnærming er å forstå det unike og at ikke mine forventninger om virkeligheten skal begrense hvilken informasjon jeg samler inn (ibid., s.101). Kvalitative metoder benyttes ofte ved forskningsprosjekt som preges av en induktiv tilnærming. Jeg konkluderte med at et semi-strukturert intervju vil passe godt til både prosjektets tilnærming og formål. Postholm og Jacobsen (2018) understreker hvordan det semistrukturerte intervjuet har som målsetting å forstå deltakernes perspektiv (ibid., s.121). Av den grunn konkluderte jeg med at et semistrukturert intervju var passende for mine informanter, da et slikt intervju gir rom for å dele åpne og utfyllende personlige erfaringer, fortellinger og opplevelser. Kunnskapskonstruksjonen som oppstår i dialog mellom informant og forsker gir meg muligheten til å komme på nye oppfølgingsspørsmål og tanker underveis i intervjuet, noe som, etter min formening, gjør denne metoden spesielt interessant i case-studier. Ved bruk av en intervjuguide med inngående spørsmål, kan jeg føre samtalen inn på ønskede temaer og slik sikre at informantene får de samme mulighetene til å dele informasjon. Dette vil lette etterarbeidet av datamaterialet.

4.2.2 Utvalg

For å utforske unges «fremtidsvisjoner» og hvilke eventuelle føringer og bekymringer disse innebærer, bestemte jeg meg for at målgruppen skulle bestå av dem som ligger i gapet mellom videregående og fremtidige livsvalg i form av yrke eller utdanning. Her kom jeg over to innfallsvinkler som kunne ramme inn utvalget; militæret eller folkehøyskolen. Da både

folkehøyskolen og militæret er mer eller mindre totale institusjoner som består av elever i en kompleks livsfase mellom videregående og voksenlivet, ble jeg rask interessert i hvilken rolle institusjonen har for fremtidsdrømmene og unges livsløp. Jeg reflekterte over hva som skiller disse institusjonene og kom frem til at folkehøyskolen, i mine øyne, er spesielt interessant å forske på da det ofte forbindes med egen-dannelse, og individrettede mål som å «å finne seg selv» og «finne ut av livet». For å forske på temaet «fremtidsvisjoner» ønsket jeg å treffe informanter i overgangsfasen mellom tenåringslivet og voksenlivet, der individet gjennom liminalitets-stadiet står i en spesiell sårbar situasjon preget av endring, tvetydighet og store valg (Wæhle, E. 2021). Folkehøyskolen virket derfor svært aktuell for oppgavens formål. En nysgjerrighet på hvorfor unge går på folkehøyskolen og hvordan institusjonen tar plass i overgangen til voksenlivet ble sterkere og sterkere. En annen avgjørende grunn til at jeg valgte å forske på folkehøyskolen som institusjon i lys av fremtidsvisjoner, var for å bidra til forskning på et felt som, etter min formening, er forsket relativt lite på.

I starten av masterprosjektet ønsket jeg gjennom utvalget, å vise stort mangfold i oppgaven. Folkehøyskolene i landet tilbyr mange ulike linjer, noe som åpner opp muligheten til å utforske sammenhengen mellom informantenes ulike interesser og fremtidsdrømmene deres. Ønsket om mangfold i form av geografisk plassering og valg av linje var også grunnen til at jeg kontaktet tre forskjellige folkehøyskoler spredt utover landet. Jeg startet med et ønske om å ha muligheten til å foreta sammenligninger mellom dem. I løpet av rekrutteringsprosessen viste det seg imidlertid å være mest interesse fra den ene skolen, herav fra to ulike linjer. I tillegg var det én elev fra en annen skole som ønsket å bli med på prosjektet. Utvalget endte slik på to folkehøyskoler med en ujevn balanse av elever. Etersom hovedformålet med studien er å utforske elevenes opplevelse, tanker og erfaringer av folkehøyskolen, samt få kjennskap til hvilken rolle folkehøyskolen spiller i deres livsløp og for deres fremtidsvisjoner, konkluderte jeg med at en ujevn fordeling av informanter fra to forskjellige skoler ikke virket avgjørende for prosjektet. Jeg gikk bort i fra ønsket om å sammenligne skolene og minnet meg selv på oppgavens utforskende formål. For å snevre inn masteroppgaven og gå i dybden, fastsatte jeg informantenes aldersgruppe på 19-22. Personene i denne aldersgruppen er i en overgangsfase mellom ungdomslivet og voksenlivet. Det er nettopp denne gruppen, personene mellom 19 og 26, Frønes beskriver som «emerging adults» (Frønes, 2013, s.133), noe jeg allerede har utdypet i teorikapittelet.

En annen avgjørende avgrensning jeg gjennomførte var å rette fokus på kun gutter. I underkapittelet om rekruttering, som presenteres nedenfor, forklarer jeg hvordan gutter viste seg å være i overfall blant informantene som ønsket å bidra. Det er imidlertid flere grunner til at jeg syntes gutter var spesielt interessant å forske på i lys av fremtidsvisjoner og bekymringer. NOU-rapporten og ekspertutvalgets funn om kjønnsforskjeller (2019), presentert i kap 1, viser hvordan gutter er spesielt utsatte for frafall i utdanningssystemet og sårbare på andre områder. Utvalgets bekymringer for hvordan og hvorfor gutter faller fra gjør det å forske på gutter og deres tanker til fremtiden spesielt aktuelt. Da jeg selv er en ung kvinne og har mange jente venninner som jeg har dype vennskapelige samtaler med på hverdagsligbasis, mener jeg at jeg har stor innsikt i hvordan «jenter» tenker og føler, selv om så klart fremtidsvisjoner varierer. Jeg har alltid vært interessert i å lære mer om det ukjente. Som forsker, kjæreste og venn har jeg flere antakelser om guttenes egen verden, men ønsket å ha ærlige samtaler om mitt forskningstema med ukjente gutter, for å utvikle en økt forståelse om dem.

4.2.3 Rekruttering

Etter NSD søknaden ble godkjent startet jeg rekrutteringsprosessen og begynte i slutten av januar å kontakte mulige informanter. Jeg benyttet mine bekjentskap til å få informasjon til kontaktpersoner på folkehøyskolene. Kontaktpersonene ble på forhånd gitt informasjon av en felles bekjent og spurt om de kunne tenkt seg og blitt med på prosjektet. Deretter ble de forberedt på at jeg kom til å sende e-post, noe som sikret meg raskere svar. Denne måten å nærme seg folkehøyskolene på tror jeg var tidssparende. I tillegg opplevde jeg at alle kontaktpersonene dermed var positive til å bli med på prosjektet. En av kontaktpersonene hadde jeg kjennskap til fra før og sendte heller en SMS. De andre to kontaktpersonene fikk tilsendt en e-post der jeg presenterte meg selv og prosjektet. Jeg merket raskt at elevene på folkehøyskolen er mye opptatt og drar på mye turer. Rekrutteringsfasen krevde derfor en fleksibilitet av meg som forsker. Sammen med kontaktpersonen kom jeg til enighet om å lage en film av meg og prosjektet, som ble avspilt på skolene. En alternativ måte å rekruttere informantene kunne vært å 1) gi kontaktpersonene kort informasjon om prosjektet over mail eller telefon, og deretter sende dem informasjonsskrivet, som kontaktpersonene så videreformidler til elevene, 2) lage en PowerPoint som kontaktpersonen kan vise frem, 3) ha en livezoom-sending der jeg kommer på et digitalt «besøk». Jeg reflekterte over at blant annet punkt 1 og 2 ville vært lettvinnt og tidssparende. Som snart ferdig utdannet lærer har jeg derimot erfart hvor stor rolle motivasjon spiller for deltakelse. En film virket, ut ifra min

formening, mer motiverende. Filmen lagde jeg med bruk av Instagram. Effektene som brukes på «insta-stories», i form av musikk og fargerik tekst er moderne og treffer målgruppen godt. Et annet grep jeg tok for å treffe målgruppen var å produsere filmen utendørs i naturen, da jeg antok at målgruppen har stor interesse av friluftsliv ettersom research på feltet og kjennskap til tidligere folkehøyskoleelever, ga meg informasjon om at de fleste folkehøyskolene tilbyr linjer med fokus på friluftsliv og reiseaktiviteter. Filmen var en gøy versjon av informasjonsskrivet, der jeg introduserte forsker, prosjektet, metode, eksempler på intervju spørsmål og opplyste om deres anonymitet og min taushetsplikt. Elevene kunne selv kontakte meg over e-post eller telefon. Jeg opplevde raskt at meldingene plinget inn. For å gjøre intervju-prosessen så enkel som mulig for informantene og vise fleksibilitet, avtalte jeg et skolebesøk sammen med kontaktpersonen fra folkehøyskolen som viste mest interesse. På skolen fikk jeg tilgang til et grupperom og avtalte på stedet intervjutidspunktene sammen med elevene. Rekrutteringsprosessen, herav spesielt det å avtale intervjuene med lærer og informanter gikk gjennom skolebesøket veldig fint. Jeg fikk melding av seks gutter og 3 jenter. Det var her jeg tok valget om å avgrense utvalget til gutter og måtte dermed pent takke nei til jentene som ønsket å bli intervjuet. Det var enkelt å bli enige om et tidspunkt med informantene. Jeg avtalte å gjennomføre et fysisk intervju med fem av guttene. Den siste informanten som ønsket å delta måtte imidlertid intervjues over face-time, grunnet for store geografiske avstander. For å oppsummere rekrutterte jeg slik fem av guttene til et fysisk ansikt-til-ansikt intervju på deres egen skole, og en av guttene til et face-time intervju, som fungerte overraskende bra. Dette vil jeg utdype i kapittel-delen 4.2 «gjennomføring av intervjuene».

4.2.4 Informantene

Her vil jeg gi en kort presentasjon av informantene mine. Oppgavens utvalg består av seks gutter. Etter rekrutteringsfasen endte jeg opp med fem gutter fra en folkehøyskole i Agder og en gutt fra en folkehøyskole på Vestlandet. Jeg har gitt informantene følgende fiktive navn i oppgaven; Mathias, Andreas, Henrik, Phillip, Leon og Jakob, men beholdt deres reelle alder.

Navn	Alder	Utdanning	Antall år på folkehøyskole
Mathias	22 år	Fullført studiespesialisering	2 (Stipendiat)
Andreas	19 år	Yrkesfaglig	2 (Stipendiat)
Henrik	19 år	Fullført studiespesialisering	1
Fillip	20 år	Yrkesfaglig	1
Leon	21 år	Drop-out	2 (Stipendiat)
Jakob	21 år	Fullført studiespesialisering	2 (Stipendiat)

Tabell 1 *En oversikt over mine seks informanter.*

Tabellen presenterer ulik informasjon om informantene. Siste kolonne viser hvor mange år informantene har gått på folkehøyskolen og derav hvilken rolle de har på skolen. Fire av guttene går sitt andre år på folkehøyskolen og er derfor stipendiater på skolen. Dette betyr at guttene, i sitt andre år, går gratis på skolen og bidrar i stedet som en assistanse til lærerne. Stipendiatene på folkehøyskolen skal sikre inkludering av førsteårsstudenter og har, som faddere på universitetet, et sosialt ansvar for å sikre trivsel. De arrangerer aktiviteter på eget initiativ og stiller opp for lærere når de er syke. Stipendiattilbudet gir elevene muligheter til å ha enda et år på folkehøyskolen der de kan stoppe opp, tenke over, endre og utvikle fremtidsvisjoner. Beskrivelsen jeg har gitt av stipendiatrollen er basert på informantenes fortellinger. I utgangspunktet ønsket jeg informanter som var ferske og kom rett etter videregående. I løpet av rekrutteringsfasen innså jeg derimot at stipendiatelever kan være ekstra interessant å forske på, ettersom disse bevisst ønsket enda et «pauseår» før voksenlivet. Ønsket om å bli stipendiat og ha enda et år på folkehøyskolen, gir meg inntrykket av at de fleste trives. Samtidig kan det tenkes at valget om å bli stipendiat, kan henge sammen med guttenes fremtidsbetyrninger, frykt og ulike former for press – noe jeg vil tematisere i kap 5.

4.2.5 Intervjuguiden

I starten av masterperioden utformet jeg en intervjuguide, bestående av 11 hovedspørsmål. Intervjuguiden ble godkjent av veileder og av NSD. Spørsmålene tar for seg mulige undertemaer til hovedtemaet «fremtidsvisjoner» og er et verktøy for å sørge for at intervjuet inneholder samtaleemner som kan benyttes til å svare på oppgavens problemstilling. Intervjuguiden ble brukt som en tematisk guide og kjennetegnes av en middels strukturingsgrad (Jacobsen, 2018, s.151). Intervjuguiden var avgjørende for å ha noe konkret å forholde seg til for å sikre at hovedproblemstillingen og forskningsspørsmålene ble

dekket, til tross for naturlige avsporinger. Jeg utarbeidet på forhånd mange oppfølgings spørsmål under hvert hovedspørsmål for å være forberedt og oppnå detaljer og nyanser i intervjuene (Postholm & Jacobsen, 2018, s.122). Under intervjuene stilte jeg flere oppfølgings spørsmål for å gi informanten muligheten til å fortelle enda mer om én interessant tanke, eventuelt forklare noe jeg anså som uklart. Balansen mellom det å grave for å oppnå en dybde i datainnsamlingen og få frem spennende tanker, men samtidig minimalisere intervju effekten og la informanten dele frie refleksjoner uten et press på å måtte «overtenke» ved hvert spørsmål, opplevde jeg til tider som utfordrende. Måten intervjuguiden ble benyttet i praksis varierte ut ifra hvor innholdsrike svar informanten ga på egenhånd. Jeg erfarte blant annet at siste informant delte svært ærlige, lange og reflekterte svar, noe som gjorde det naturlig å bruke intervjuguiden mindre aktivt. Det er også tenkelig at intervju-guiden ble brukt mindre «slavisk» og at dialogen hadde mer naturlig flyt, ettersom jeg som forsker i det tidspunktet var blitt mer erfaren og hadde justert min bruk av intervjuguiden. Jeg forsøkte selvfølgelig fra start å legge intervjuene opp til en så naturlig og avslappet tone som mulig, for å sikre både trygghet og ærlighet i datamaterialet. I ettertid har jeg reflektert hvorvidt intervjuguiden kan ha vært litt for detaljert og innholdsrik, og dermed styrte dialogen i litt for stor grad. Samtidig opplevde jeg at flere av informantene ga uttrykk for at temaet var vanskelig å svare på da det er vagt og stort, og gjennom oppfølgings spørsmålene kom i gang og ble «varme i trøya». En ting jeg reflekterte over etter endte intervjuer var, vanskeligheten av å forsøke å praktisere en så nøytral intervjuerrolle som mulig. Hvis jeg skulle gjennomført prosjektet på ny, hadde jeg vært mer bevisst på hvordan jeg kunne unngå føringer ved enkelte spørsmål.

4.3 Gjennomføring av intervjuene

Som allerede nevnt i 4.2.3 *rekruttering*, dro jeg på skolebesøk til den ene folkehøyskolen og fikk tildelt mitt eget grupperom for gjennomføring av intervjuene. Her kunne jeg gjennomføre intervjuene fysisk ansikt-til-ansikt. For meg var dette ønskelig for å skape et naturlig miljø for informanten ved å gjennomføre intervjuet på en kjent plass, i en normal setting. På denne måten sikret jeg en naturlig kontekst og unngikk for stor konteksteffekt (Jacobsen, 2018, s.243). Informantene drev på med ulike aktiviteter på skolen og var i nærheten. Jeg ville oppnå at både påmeldingen til intervjuet og opplevelsen av selve intervjuet ble oppfattet som «lav terskel». Valget om å gjennomføre intervjuet på skolen i elevens miljø, samt andre grep som å rekruttere informanter ved bruk av en Instagram film, kommunisere med elevene over

SMS og utstråle en avslappet, gøy og sympatisk holdning, mener jeg bidro til at det var en lavterskel for deltakelse i prosjektet. På skolebesøket hadde jeg holdt av to dager som jeg hadde til rådighet for intervjuene. Jeg møtte på skolen 8.30, introduserte meg selv, planla deretter sammen med elev og lærer rekkefølgen på informantene og satt så i gang med intervjuene. I løpet av syv timer hadde jeg intervjuet fem gutter. Selv om jeg var forberedt på å fordele intervjuene over to dager for å ta hensyn til at det kan være krevende med intervjuer, fikk jeg gjennomført gode og lange intervjuer på en dag. Intervjuenes varighet varierte. De korteste lå på 45 min og det lengste varte 1 t og 39 min. Det var på forhånd vanskelig å vite hvor lang tid intervjuene ville ta, da det varierte mellom informantene. Jeg opplevde derfor at to av informantene ikke rakk å bli ferdig med intervjuet. Den ene informanten hadde en legetime på dagsplanen og den andre informanten hadde undervisning i et valgfag. Jeg måtte derfor avbryte intervjuene og fullførte disse to intervjuene senere på dagen. Noen kan argumentere for at det er uheldig å pause i et intervju og fortsette med intervjuet senere da informant og intervjuer kan komme ut av modus. Jeg opplevde det derimot som noe positivt. Informanten fikk en pause og var klar for resten av intervjuet.

Det siste intervjuet, med informanten fra folkehøyskole 2, ble gjennomført digitalt da avstanden for et fysisk besøk ble for stor. Informanten fikk selv velge hvilken digital metode han synes var greiest og vi gjennomførte intervjuet derfor over face-time på mobilen. Jeg har tidligere i metodekapittelet påpekt at det siste intervjuet var mest innholdsrik og varte lengst. Vi snakket 1 time og 39 minutt. Jacobsen skriver at en av de svake sidene ved et «ikke-fysisk møte» mellom intervjuer og informant, er at det ved et digitalt intervju kan være vanskeligere å etablere tillit og åpenhet (Jacobsen, 2018, s.148). Dette kan være en grunn til at dette intervjuet ble det lengste, ettersom jeg tok meg god tid til å etablere denne tilliten.

Alle intervjuene ble gjennomført i starten av februar. Hvert intervju startet med en liten small-talk for å lette på stemningen og ufarliggjøre intervjuet, videreført en presentasjon av meg, deretter delte jeg ut informasjonsskrivet og ga informanten en oppsummering og forklaring av informasjonsskrivets innhold før både informant og intervjuer signerte. Informanten som deltok i det digitale intervjuet ga samtykket muntlig. Jeg forsikret meg så om at jeg kunne bruke lydopptaker og forklarte hvorfor jeg har med intervjuguiden og hvordan jeg kommer til å bruke den. Informantene uttrykte ikke ubehag til bruken av lydopptaker. Jeg benyttet en trådløs diktafon til å ta opp intervjuene. Dette fungerte svært godt og ga meg muligheten til å

rette min fulle oppmerksomhet over på informanten. Jeg ble årvåken, konsentrerte meg kun om å lytte og hadde blikk-kontakt med informanten hele tiden. For å kunne forvente at informanten ga utfyllende svar i intervjuet, måtte jeg, etter min mening, selv være «all in» i dialogen. Jeg valgte derfor bevisst bort notater for å være helt til stede i dialogen.

Tilstedeværelsen førte, etter min betraktning til en spesiell tillit. Guttene la frem personlige fortellinger, tanker og bekymringer og åpnet seg opp. Det virker til og med slik om noen av dem opplevde det som fint å kunne snakke ut til en jente de ikke kjente og aldri vil se igjen. Før jeg gikk i gang med intervju spørsmålene, gjorde jeg informanten oppmerksom på at det ikke finnes noen riktig og gale svar, men at jeg kun er opptatt av å få lytte til deres ærlige tanker. Hvert intervju ble avsluttet med spørsmålet om informantene hadde noe de ville tilføye eller noe de følte de ikke fikk sagt under intervjuet. Det var det ingen som gjorde.

4.4 Etterarbeidet

4.4.1 Transkriberingsprosessen

Intervjuene ble transkribert senere i februar. Både underveis i transkriberingen og etter transkriberingsfasen var fullført benyttet jeg «legg til kommentarer» funksjonen i Word for å legge inn tanker og markere interessante sitater digitalt. Deretter printet jeg ut datamaterialet for å kunne gå over med markeringstusj og penn. Jeg benyttet ulike fargekoder for å lage en visuell oversikt over hvilke utsagn i transkriberingen som kunne plasseres under felles temaer. I marginen av dokumentet benyttet jeg pennen for å tilføye tankene jeg gjorde meg underveis. Dette fungerte som en slags forklaring på hvorfor jeg har valgt å markere sitatet, hvordan jeg eventuelt kan benytte sitatet videre og hvilken betydning de ulike fargene hadde. På denne måten startet jeg min analyseprosess og fikk tidlig en grov oversikt over interessante svar og temaer, noe som ga meg ideer om hvilke teorier jeg kunne begynne å fordype meg i. Jeg opplevde det som overkommelig å benytte «penn og papir metoden» etter transkriberingsfasen, ettersom jeg ikke hadde for mange informanter. Transkriberingen endte til slutt på 70 sider. Alle intervjuene ble lyttet til to ganger i transkriberingsfasen. Dette gjorde jeg for å sikre en så nøyaktig gjengivelse av informantenes svar som mulig. Jeg fikk slik muligheten til å ta notater og sette i gang kodingsprosessen av materialet underveis

4.4.2 Tolkning og analyse av data

Da jeg allerede hadde markert interessante sitat i ulike farger og slik fikk en oversikt over hvilke sitat som ga utrykk for noe likt eller sto i motsetning til hverandre, fikk jeg tidlig en ide

over potensielle temaer. Jeg kopierte sitatene som jeg ønsket å benytte inn under felles-temaer i et Word-dokument. Videre lagde jeg tankekart med temaer som gikk igjen og kom sammen med veileder frem til de tre hovedtemaene som ble grunnmuren for oppgavens funn. Jeg gikk så igjennom fellesdokumentet med sitatene og kommentarene jeg hadde skrevet til hvert av dem, og bestemte meg for undertemaer. Deretter kunne jeg skrive et sammendrag om hver informant til hvert hovedtema og undertema. Denne prosessen ble gjort grundig og var tidskrevende. Sammendragene ble igjen markert i ulike fargekoder og ble satt opp mot hverandre på penn og papir. Til slutt endte jeg opp med en grundig oversikt over dataene og benyttet denne for å skrive kapittelet om funn. Forarbeidet jeg gjorde før jeg startet å skrive funnkapittelet, var omfattende, men helt nødvendig for å gjøre meg opp en god disposisjon og holde en rød tråd i et hav av interessante svar.

4.5 Oppgavens gyldighet og pålitelighet

I debatter om forskningens kvalitet og forskerens rolle i metode gjennomføringen, snakker vi ofte om begrepene validitet og reliabilitet, også kalt gyldighet og pålitelighet. Jacobsen viser til Silverman (1993) og påpeker viktigheten av at forsker i kvalitative metoder må foreta en kritisk vurdering av konklusjonene i prosjektet. Er konklusjonene gyldige? Er disse til å stole på? (Jacobsen, 2015, s.227). Før forskningsprosessen, underveis i intervjuprosessen og i etterarbeidet har jeg benyttet Jacobsens begrepsforklaringer og kritiske spørsmål, for å minne meg selv på å være en forsker som stiller seg kritisk til kvaliteten på datainnsamlingen sin.

4.5.1 Intern og ekstern gyldighet

Jacobsen deler begrepet gyldighet inn i to kategorier; intern gyldighet og ekstern gyldighet. Kort forklart dreier intern gyldighet seg om hvorvidt sammenhengen mellom datamaterialet og virkeligheten er reel. Er konklusjonene vi har trukket gyldig for det eller de vi har studert (Postholm & Jacobsen, 2018, s.223)? Den interne gyldigheten er kompleks og består av følgende; hvorvidt informantene har gitt sanne og ærlige utsagn, hvorvidt forskerens data i form av gjengivelse og fortolkning stemmer overens med informantenes svar, og til sist om konklusjonene og prosjektets funn faktisk illustrerer virkeligheten (Jacobsen, 2015, s.227-229). Etersom jeg møtte fem av informantene ansikt til ansikt, og tok meg i det ene face-time intervjuet ekstra god tid til å utvikle en trygg relasjon før jeg startet spørsmålene om mitt tema, har jeg stor tro på at jeg skapte en atmosfære som la opp til ærlighet blant informantene. I tillegg gir både en ikke for stor aldersforskjell, og tette relasjoner med videregående elever i jobberfaring, meg god kjennskap til det å være ung i dagens samfunn. Jeg har selv sittet i

usikkerhet i gapet mellom videregående og høyere utdanning, noe som gir meg et godt utgangspunkt for å vurdere virkeligheten guttene beskriver. Guttene åpnet seg, og utsagnene deres fremsto troverdige og ærlige. Samtidig kan jeg ikke utelukke at informantene også har praktisert en viss «inntrykkskontroll». Jeg har tidligere i metodekapittelet nevnt utfordringen om å minimere undersøkelseeffekten i balansen om å legge opp til frie svar, samtidig stille oppfølgingsspørsmål med mål om å grave etter tykkere beskrivelser. Denne erfaringen tar jeg i betraktning i tolkningsprosessen. Likevel har jeg som sagt vært opptatt av at oppfølgingsspørsmålene skal bli oppfattet som ikke ledende. Min observering av informantene under intervjuet og transkriberingen i ettertid gir meg et ærlig bilde uten tegn til at deltakerne har pyntet på sannheten. Etter disse refleksjonene konkluderer jeg med at prosjektet har en god intern gyldighet.

Ekstern gyldighet handler om hvorvidt prosjektets funn kan overføres og generaliseres til andre enn kun utvalget i oppgaven og slik virke gjeldende for den øvrige populasjonen (Jacobsen, 2015, s.237). Etersom jeg kun undersøker et få antall informanter (seks) og disse informantene er trukket ut for et spesielt formål, nemlig danne en beskrivelse av deres egne fremtidsvisjoner fra deres eget utgangspunkt, er utvalget ikke representativt (ibid., s.237). Til tross for at ikke datamaterialet av prosjektet kan generaliseres, kan jeg argumentere for at prosjektet kan gi økt innblikk i fenomenet fremtidsvisjoner og fremtidsbekymringer blant unge, som har en overføringsverdi. Flere informanter har kommet med utsagn som «det er nok flere gutter som kan kjenne seg igjen i dette» eller «jeg tror de fleste føler det slik», noe som indikerer at guttene selv tror flere svar kan vekke gjenkjennelse hos gutter. Hvis dette er tilfelle, kan funnene og drøftingen av disse bidra til å øke forståelsen av gutter i en utfordrende og innholdsrik livsfase. Forskningens innsikt kan dermed ha et overføringspotensiale og være nyttig utover denne studien. For min egen del har intervjuene gitt meg nye tanker og perspektiver, som vil gjøre at jeg blir mer «obs» på enkelte ting i relasjonen med gutter jeg har som elever, tantebarn og lignende. Dybdekunnskap om de seks guttenes faktiske tanker, følelser, drømmer og bekymringer kan være fordelaktig – ettersom det er nettopp disse som kanskje ikke deler dette oftest (Whitehead, 2002).

4.5.2 Pålitelighet

Jacobsen forklarer pålitelighet som «(...) om det er trekk ved selve undersøkelsen som har skapt de resultatene vi har kommet fram til» (Jacobsen, 2015, s.241) og benytter i en annen bok begrepet «forskningsresultatenes konsistens» for å beskrive pålitelighet (Jacobsen &

Postholm, 2018, s.223). Pålitelighet dreier seg om i hvor stor grad vi kan stole på forskningsprosjektets funn (ibid., s.222) og jeg må derfor reflektere over hvordan min rolle som forsker og gjennomføringen av metoden kan ha hatt innvirkning på prosjektets resultater, samt gjøre forskningsprosessen synlig for veileder for refleksjoner og tanker utenfra (ibid., s. 224).

I min kvalitative undersøkelse vil spørsmålene i intervjuguiden kunne forme resultatene, da formuleringen av disse kan påvirke informanten. For å unngå ledende spørsmål og sikre en viss nøytralitet har jeg både tenkt varsomt over dette før utformingen av intervjuguiden og utarbeidet spørsmålene sammen med veileder. Jeg har, som allerede nevnt i punktet om gjennomføringen av intervjuet, reflektert over både oppgavens undersøkereffekt og konteksteffekt. Jeg tok bevisste valg om å skape så liten konteksteffekt som mulig ved å gjennomføre fem av seks intervjuer på et grupperom på informantens skole. Det siste intervjuet ble, som nevnt, gjennomført over face-time. Også her opplevde informanten liten konteksteffekt, da han kunne ha intervjuet på rommet sitt. Forskereffekten har jeg forsøkt å holde lav ved å stille nøytrale spørsmål og unngå å presse informantens svar i ulike retninger og styre informantens meninger. Det har vært nødvendig for å oppnå målet mitt om ærlig dybdekunnskap som illustrerer et nyansert bilde av den enkelte. Likevel er det opplagt at min tilstedeværelse og inntrykket jeg gir har betydning for svarene jeg får.

4.5.3 Metoderefleksjoner

I tankeprosessen om hvilken kvalitativ metode jeg skulle velge, ble fritekst vurdert som et alternativ. Friteksten kunne vært hensiktsmessig da den gir rom for individuell tolkning av fremtidsvisjoner som fenomen og kartlegger disse uten stor undersøker og intervju-effekt (Jacobsen, 2018, s.242). Friteksten kunne gi meg et «uberørt bilde» av informantens assosiasjoner til temaet. I tillegg forutsetter friteksten ikke transkribering av datamaterialet og ville derav vært tidssparende. Til tross for nevnte fordeler åpner ikke friteksten opp for oppfølgingsspørsmål og forklaringer hvis noe er uklart. Jeg konkluderte med at et «vagt» tema som «visjoner» kan være utfordrende og kanskje for omfattende til å beskrive og sette ord på, uten veiledning til igangsetting av tankeprosesser. I ettertid har jeg imidlertid reflektert over hvordan jeg i større grad kunne ha satt i gang disse tankeprosessene og tydeligere fått frem informantens egne assosiasjoner til «fremtidsdrømmer». En idé kunne vært å starte intervjuet med at informantene selv lagde et tankekart, som deretter ville vært utgangspunkt for samtalen. Hvordan jeg faktisk gjennomførte det semistrukturerte intervjuet har jeg allerede

beskrevet. En av fordelene til et semistrukturerte intervju var min mulighet til å skape tillit og trygghet i dialogen. Et individuelt intervju åpner slik opp for en nærhet til informantene, noe som er essensielt før de besvarer personlige spørsmål. Forskningsmetoden kan på denne måten bidra til at ikke informanten føler ubehag i prosjektet. Samtidig vet vi at «nærheten» kan være en utfordring i individuelle intervjuer, da den kan bli så tett at intervjuer mister evnen til kritisk refleksjon (Jacobsen, 2018, s. 132). I tillegg kan det være en sannsynlighet for at det individuelle intervjuet som foregår ansikt til ansikt, faktisk virker for privat og dermed mer personlig, enn ved for eksempel en fri-tekst metode, og derfor føre til at informanten ikke er like ærlig i dialogen. Jeg reflekterte over dette og kom til beslutning om at denne utryggheten kunne forebygges ved å forberede informanten på hva som er i vente og skape en trygg relasjon og ufarliggjøre samtalen helt fra start. Bruk av kroppsspråk, small-talk og humor i samtalen, samt god tid til at informant og intervjuer kan bli kjent, kan resultere i større åpenhet og trivsel – og dermed gi meg mer ærlige svar, selv under sårbare spørsmål. Jeg konkluderte fordelen av metodens åpenhet og nærhet som oppveidende i mine etiske beslutninger.

4.6 Etiske hensyn og vurderinger

Jeg har i rekrutteringsfasen og i rollen som forsker opplevd mine erfaringer med videregående elever i undervisningssammenheng og mine evner til å få personer til å føle seg inkludert og til å drive small-talk, som en styrke. Min relativ unge alder (26), kan ha blitt oppfattet som en fordel i intervjufasen, da informantene kan ha følt seg i større grad forstått i deres erfaringer, tanker og følelser. Før og underveis i masterprosjektet tok jeg en rekke etiske vurderinger og betraktninger. For å kunne gjennomføre en kvalitativ datainnsamling med personlige opplysninger forutsetter dette en stor grad forskerkompetanse. I et kvalitativt ansikt-til-ansikt intervju kommer jeg som forsker spesielt nær informanten, noe som kan gjøre situasjonen sårbar. Forskerspørsmålene jeg ønsker å besvare i masteroppgaven tar for seg personlige temaer som «oppvekst», «verdier og prioriteringer i egne framtidvalg», «bekymringer og frykt», «press og forventninger fra venner eller foreldre» og «troen på egen fremtid», noe som kan utfordrer ulike etiske vurderinger. Jeg tok derfor bevisste valg for å unngå belastning ovenfor informantene. Et grep var at jeg både i videoen som ble sendt til folkehøgskolene i rekrutteringsfasen og i informasjonsskrivet som ble delt ut og signert før intervjuet, delte mye informasjon av hva informantene kan forvente. Informasjon om hvilke spørsmål jeg kom til å stille, hvordan intervjuet vil foregå, samt hvordan taushetsplikt og anonymisering fungerer,

ble herved gitt to ganger - først muntlig over videoen, deretter skriftlig i informasjonsskrivet. Jeg skapte slik en sikkerhet ved å påpeke at alle detaljer som kan spore tilbake til deltakeren vil bli endret. Jeg la også i videoen opp til at elevene selv kunne sende meg en melding hvis lurte på noe, uten at de måtte delta. Da informantene møtte til intervju, visste de hva som ventet dem og opplevde ingen overraskelser. Jeg minnet informantene på at de hadde rett til å trekke seg i eller etter intervjuet. *Det var ingen som benyttet denne retten.* En kontinuerlig kontakt med veileder, i forberedelsene til datainnsamlingen gjennom formaliteter som NSD meldeskjemaet og utformingen av intervjuguide og informasjonsskriv, og i etterarbeidet, sikrer så gode etiske praksiser som mulig. Den stadige kontakten fører til at prosjektet mitt gjennomføres i henhold til de forskningsetiske retningslinjer. Anbefalingene av NSD på bakgrunn av hvordan masterprosjektet gir uttrykk for å ivareta personvernet gir informanten større tillit til oppgavens formalitet og forskerens evne til å faktisk ivareta personvernet.

Et etisk dilemma i masterprosjektet mitt er hvorvidt linjer på folkehøyskolen og informantens opprinnelsessted kan benyttes til å foreta drøftinger når utfordringen om anonymisering i kvalitative studier øker ved et så lite utvalg. Som jeg allerede har vært inne på, har jeg erstattet informantenes navn og gjort annen sporbar informasjon så lite detaljert som mulig. Likevel vil personer som kjenner informantene og vet om at de deltok muligens kunne kjenne igjen informantene ved å gjette seg frem til riktig person. Det er derfor vanskelig for meg som forsker å kunne garantere full anonymitet i oppgaven, til tross for en rekke innførte tiltak som skal sikre etikk og personvern. En annen etisk utfordring som jeg opplevde under intervjuprosessen, var tilknyttet nærheten til informanten og taushetsplikten. En av guttene virket tydelig nedfor under intervjuet og ga gjennom utsagnene uttrykk for å ha det tøft. I ettertid har jeg følt på et ansvar og et ønske om å kontakte lærer for å hjelpe informanten og sørge for at han blir tatt ekstra godt hånd om. Jeg vurderte over om jeg kunne gjøre dette uten å bryte de etiske retningslinjene og kom på tanken om å ta kontakt med informanten for å høre om han ville at jeg skulle gi beskjed til læreren. Da dette uansett strider mot taushetsplikten min som forsker, ble jeg nødt til å la det gå.

5.0 Funn

For å kunne presentere guttenes fremtidsvisjoner og sammenligne gjennomgående temaer på tvers av informantene, har jeg valgt en tematisk inndeling av analyse og drøfting kapittelet. I dette kapittelet vil jeg ta for meg tre hovedtemaer som har kommet tydelig frem under alle intervjuene mine. Første del av kapittelet presenterer guttenes fremtidsvisjoner, hvordan de betrakter et vellykket liv og hvilke bekymringer, frykt og press de står over. Dette vil være det mest omfattende temaet. Andre del av kapittelet dreier seg om det maskuline kjønn og hvilken rolle «det å være en ung-mann» spiller for deres fremtidstanker. Den tredje, og siste delen tar for seg folkehøyskolen og hvilken betydning institusjonen har i guttenes livsfase. Hvert hovedtema består av en innledning, sitater fra guttenes selvfortellinger, og en analytisk del basert på oppgavens teoretiske rammeverk. Kapitelet har slik en tydelig struktur der jeg vil starte temaene med en deskriptiv analyse av empirien, og avrunde temaene ved å knytte empirien til teorien i drøftingen.

5.1 Fremtidsdrømmer – eller bekymringer?

I dette kapittelet vil jeg beskrive guttenes fremtidsvisjoner. Oppgaven min viser at guttenes fremtidsvisjoner ikke kun innebærer drømmer, fremtidsoptimisme og muligheter og gleden av å kunne prøve ut disse. Tvert imot, forteller alle guttene om usikkerhet, press, stress, forventninger, frykt og bekymringer når de blir intervjuet om fremtidsdrømmene deres. Dette forklarer overskriften «Fremtidsdrømmer – eller bekymringer?», samt valget mitt om å endre mastertittelen fra «Guttenes fremtidsdrømmer på folkehøyskolen», til «Guttenes fremtidsvisjoner på folkehøyskolen». Jeg vil benytte meg av flere undertemaer for å skape en ryddig oversikt og markere flere sentrale områder som guttene berører i intervjuet.

5.1.1 Guttenes fremtidsvisjoner

Hvilke tanker har guttene om fremtiden? Hvilke ønsker har de, og hva ser de for seg? Det skal vi se nærmere på i dette kapittelet. Jeg vil vise til guttenes fremtidsvisjoner for å se på hvorvidt guttene forteller at de prioriterer drømmene sine i framtidsvalgene de ser for seg. I tillegg vil jeg beskrive hva guttene verdsetter i sin fremtid ved å legge frem deres definisjon om en vellykket fremtid.

Flere av guttene skiller mellom drømmer og planer når de snakker om fremtiden sin. Guttene opererer med ulike planer; På den ene siden beskriver de fremtiden som full av muligheter og

har ofte storslåtte drømmer. På den annen side er de i stor grad opptatt av å lykkes og legger andre planer, som for dem, virker mindre risikofylte og mer realistiske. Mange av guttene prioriterer den mer realistiske og trygge veien, beskrevet som plan B. Dette kommer til uttrykk hos Henrik;

Intervjuer; Hva er din fremtidsdrøm?

Henrik; Det høres barnslig ut, men astronaut. Det hadde vært det kuleste yrket syns jeg, men det er jo dritvanskelig å bli. Så andre plass er ingeniør.

Senere forteller han imidlertid at plan b er arkitekt – noe som betyr at den egentlige drømmen ikke tar noen del i fremtidsplanene.

Leon uttaler også at vanskeligheten av å «få til» drømmen, påvirker han:

Drømmen min er jo egentlig å enten være en profesjonell spiller eller være en slags influenser som streamer spillet mitt og blir kjent gjennom dette (...) det er veldig vanskelig (...) det er mange som drømmer om det og det er mange som er skikkelig gode.

Han forteller senere at han ellers har en plan b om å bli lastebilsjåfør, men er veldig usikker på hva han vil. Mathias hadde også, i utgangspunktet, en annen drøm; «*Jeg har lyst til å kjøpe meg en van faktisk og pusse opp den sånn at jeg kan typ bo i den og kjøre rundt i Europa eller USA og klatre*». Denne bosituasjonen uttrykker også Henrik et ønske om. Begge konkluderer likevel med at de kommer til å bo i et hus i Norge og vil slik gi slipp på bosetting-drømmen.

Flere av guttene verdsetter familie, et trygt hjem og gode vennsksapsrelasjoner når de beskriver sin perfekte fremtid. Til syvende og sist er et liv med familie, venner og trygghet det de anser som et lykkelig liv. Dette ser vi tydelig hos Phillip;

Et vellykka og perfekt liv for meg hadde vært at du har et hjem, familie og venner som du holder kontakt med og kanskje henger med ofte. At du har en partner du er glad i og liksom ikke føler deg ensom.

Ønsket om vennskap og trygghet kommer også sterkt frem i drømmen hans; «*Den eneste drømmen jeg har er vel bare å passe inn en plass. Det å vite at jeg passer helt inn et sted*».

Phillip er opptatt av å bli del av noe og kjenne på tilhørighet i et fellesskap. Dette ser vi hos de fleste guttene. Leon beskriver nemlig en perfekt og vellykket fremtid som; «*det å være glad og ha gode venner rundt deg*». Andreas sin drøm understreker også ønsket om relasjoner og trygghet; «*En drøm for meg hadde vært å finne meg familie og bosette meg på gården*». Denne drømmen er veldig tradisjonell og passer sammen med informantenes forestillinger om

et vellykket liv i fremtiden; «*Det å ha en familie, uten å tenke på bekymringer. Det at barna skal ha det bra og ikke slite med venner*». Likevel forteller han at han er rastløs, ønsker å reise rundt og oppleve mye, noe som står i motsetning til fremtidsdrømmen hans; «*Alle sier jo dette (...) men, jeg vil reise før jeg slår meg til ro*».

Flere av guttene uttrykker et slikt ønsket om et tradisjonelt A4 liv, men ønsker samtidig å bryte opp det tradisjonelle og fokusere på seg selv. Noe vi ser hos blant annet Jakob som forteller at han «ikke vil bli sittende en plass»; «*Jeg har lyst til å flytte mye rundt og gjøre mye forskjellige ting (...) oppleve masse og ha et variert liv*» og hos Mathias; «*For meg innebærer et vellykket liv nok å drive med min interesse; klatring. Da er jeg lykkelig*».

Guttene forteller at fremtidsvisjonene deres er preget av frykten om å ta feil valg i utdanningsløpet og usikkerhet rundt egen fremtid– noe som gjør guttene veldig stressa. Å velge en mer realistisk og trygg plan gir guttene mer sikkerhet og reduserer stresset de står ovenfor. En kan få inntrykket av at guttene lengter etter noe tradisjonelt der det ikke er så mange valgmuligheter. Usikkerheten, stresset og frykten for å ta feil valg ser vi tydelig i fortellingen til Andreas;

Jeg har vært ganske stressa over at jeg ikke finner ut hva jeg vil. Jeg har jo fortsatt ikke helt peiling på hva jeg vil. Det er et veldig vanskelig valg. Jeg får høre hele tiden: livet er langt og du har råd til å ta feil liksom, men det er jo kjedelig å velge feil. Selv om du får mange opplevelser i et år – uansett hva du velger – kan du fortsatt føle at du har brukt flere år på ingenting. Da kan man jo på en måte tenke at man har brukt årene på noe er forgjeves.

Jakob skiller seg litt ut da han i størst grad går for å realisere drømmen, sammenlignet med de andre informantene som velger veien de anser som mer realistisk, fornuftig eller trygg. Når Jakob forteller om fotball-drømmen, utdyper han hvordan forholdet hans til drømmen og fremtiden har vært belastende og bekymringsfullt:

Før jeg begynte på folkehøyskolen så det ofte veldig håpløst ut. Det føltes håpløst. Man blir veldig sånn lost – du føler du havner i en boble der du tror det blir enten det å bli fotballproff eller ingen ting. For meg var det værtfall sånn jeg tenkte; hvis ikke jeg kan oppnå det jeg vil (...) da blir det et ganske kjedelig liv. Et håpløst liv. Det så veldig mørkt ut måten jeg tenkte på fremtiden på. (Jakob)

Informanten har hatt et negativt fremtidssyn og har vært «lost». Det å ha en plan, i Jakobs tilfelle folkehøyskolen, kan bidra med å redusere stresset over de store valgene guttene står

ovenfor. Dette kan forklare hvorfor guttene opererer med så mange forskjellige planer. Sitatet hans fungerer godt til å illustrere fremtidsbekymringer – et tema jeg vil ta for meg videre.

5.1.2 Guttenes fremtidsbekymringer

Guttenes fortellinger om fremtiden, deres drømmer, planer og forestillinger, er sterkt preget av bekymring, stress, frykt og usikkerhet. Flere av sitatene jeg har nevnt viser til frykten av å ta feil valg og bekymringen av å ikke lykkes med sitt fremtidsønske. Bekymringene som disse, går igjen i guttenes fortellinger. Nesten alle guttene i prosjektet uttrykker fremtidsbekymring og usikkerhet rundt egen fremtid. De beskriver fremtiden som noe som uforutsigbart som ikke kan kontrolleres og anser dette som stressende. Noe som kommer godt til uttrykk hos Mathias; «*Man er jo alltid litt stressa. Man prøver å ikke være det, men man tenker jo alltid stressende på fremtiden. Fremtiden er jo usikker. Men vet jo ikke hva den innebærer.*» Han uttrykker også usikkerhet og fremtidsbekymring; «*Jeg er enda veldig usikker på hvor jeg skal videre utdanningsmessig: hvor jeg skal, og hva jeg vil*»

Han forteller at han har vurdert å bli enda et år på folkehøyskolen og ta det rolig – ettersom han er så usikker, men uttrykker; «*... men jeg må jo begynne på skole etter hvert og liksom starte med livet*». Han beskriver et tidspress om å finne ut av ting og starte voksenlivet ute i det virkelige liv – noe som ifølge Frønes, er typisk i liminaliteten. Informanten beskriver nemlig nettopp, som Frønes; spenningene mellom å «investere i fremtiden» (starte livet) eller «nye øyeblikket» (bli et år til) (Frønes, 2018, s.113). Når jeg spør hvorfor han tror unge er så stressa over fremtiden, svarer han;

Det er nok kanskje fordi du føler du ikke har så mye tid, før du blir for gammel til å kunne passe inn en plass. Jeg har ikke lyst til å gå glipp av 20 – årene mine på å hele tiden finne ut av hvor jeg hører til og bruke denne perioden på å prøve å passe inn på nytt og på nytt hele tiden (...) du har ikke lyst til å enda være ensom når du er 30. Når du treffer 30 – års alderen kommer du i jobb, da må du være seriøs, du får også kanskje unger og du må være mer en ordentlig kar – du må liksom ha funnet deg selv.

Informanten er sterkt bekymret over å være ensom i fremtiden og utdyper bekymring grunnet tidspresset om å finne seg selv og realisere drømmen – drømmen om å «passe inn». Han uttrykker liten fremtidsoptimisme og manglende tro på at han skal nå drømmen sin og få gode relasjoner i fremtiden.

Leon har også erfart belastning rundt fremtiden og forteller at det ble ekstra tøft når alle andre utstrålte sikkerhet;

Jeg visste ikke hva jeg ville i det hele tatt, også var det mange rundt meg som virket som de visste nøyaktig hva de skulle. Ble ferdig med skole, gå på BI og så videre. Jeg blir jo påvirket av at alle andre vet hva de skal, også blir jeg usikker. På grunn av det har jeg jo også prøvd å gå i en sånn retning som de gjør. Men så har jeg bare falt tilbake og lært at «jeg må finne ut av hva jeg vil» - som regel fungerer det dårlig å gjøre det alle andre gjør.

Informanten har opplevd økende usikkerhet grunnet press av personene rundt seg og forklarer at han derfor tok valg som ikke var sine egne. Erfaringen med skolekamerater som velger BI for å ikke skuffe familie, har også Henrik opplevd;

Jeg gikk på en skole i Oslo som hadde veldig høy karakter å komme inn på, så der var det eneste elevene skulle bli lege, siviløkonom på BI i Bergen eller Ingeniør på NTNU. Jeg tror det er siden det er studier med høyt snitt og det er det foreldrene gjør og har valgt å jobbe med.

Leon reflekterer i sitatet over at man må kjøre sitt eget løp. Flere av guttene uttaler imidlertid at de frykter å ta feil valg og frykter å feile. Man kan spørre seg om det å «kjøre sitt eget løp» da blir så enkelt? Det skal vi se nærmere på senere når vi tematiserer foreldrenes innvirkning på framtidvalg.

Jakob bekymrer seg, som resten av guttene, over «det å ta riktig valg»; *«Jeg bekymrer meg jo om alt. Det har blitt en sånn hverdags ting. Jeg er bekymra om å ta riktig valg og jeg er jo bekymra over om faget jeg skal studere neste år»*. Han beskriver bekymringer som «hverdagslige», og viser, som Mathias, at bekymringene alltid er der. Informanten forklarer videre «en indre ro», som kan ende bekymringene, om han oppnår drømmen sin;

Hvis jeg oppnår drømmen min og det jeg vil – da har jeg jo nok penger til å hjelpe familien min, meg selv og kompisene mine. Og det gir meg en indre ro. Det er den største motivasjonen til å nå drømmene mine tror jeg – å få en indre ro når jeg har kommet dit. Det at jeg har en frykt for at jeg ikke klarer å oppnå det jeg vil og ikke får denne her roen. Da har jeg jo et helt annet problem. Hvis jeg får den indre roen kan jeg slappe av litt. Da kan jeg slutte å bekymre meg og slutte å stresse så mye.

Jakob er stadig stresset og har problemer med å slappe av grunnet bekymringene og sine kaotiske tanker. Han legger et stort press på seg selv og en forventning om at bekymringene avtar når drømmen er nådd – da får han en indre ro. Det indre presset informanten beskriver, preges også de andre guttene veldig av. Presset å prestere så godt som mulig og frykten om å

ikke lykkes, kan knyttes direkte til Madsens «generasjon-prestasjon» (2018) og samtidsdiagnostikernes teorier. Madsen (2018) snakker om hvordan forestillingen om at alt er mulig, hos unge, danner et stort press om å optimalisere seg. Samtidsdiagnostikerne og Illerisen (2009), viser til individualismens krav, der individet selv er ansvarlig for å lykkes og derfor preges av en angst for å feile, noe som også se ut til å være belastende for informantene.

5.1.3 Presset – hvor kommer det fra?

Fremtidsbekymringene guttene beskriver kjennetegnes i stor grad av press fra ulike kanter. For å finne ut av hvor presset kommer fra, har jeg valgt å plassere presset og forventningene guttene erfarer under felles påvirkningsfaktorer. På denne måten oppnår vi en dypere forståelse for hva som er med på å forme guttenes fremtidsvisjoner og hvorfor fremtiden oppleves som belastende. Alle guttene nevner et indre press og forteller, som Madsen (2018) var inne på, at de er redd for å ikke optimalisere seg selv, strekke til og «få det til». Det indre presset guttene legger på seg selv virker imidlertid å være styrt av utenforstående parter som venner, foreldre eller samfunnsforventninger, da de sammenligner seg med andre og er opptatt av hvordan de fremstår. Jakob fortelling viser dette tydelig;

Jeg frykter å at jeg ikke kan oppnå mitt potensial. At jeg ikke ga alt i livet og i det å nå drømmen. Jeg frykter å bli sett som en person som ga opp eller ikke oppnådde det som var forventet av han. Altså å bli fotballspiller (...) Jeg har alltid hatt lyst til å være best i ting jeg gjør.

Selv om Jakob forteller presset om å bli vellykket kommer fra han selv, bruker han formuleringer som «bli sett som en person», «forventet av han» og «være best». Det blir tydelig at «det å oppnå sitt potensial» er sterkt knyttet til hva andre får til.

Henrik forteller også om et indre press og ønsket om å optimalisere seg, ved å utfordre seg selv i sitt fremtidige liv; «*Jeg ville sett på meg selv som teit, om jeg hadde valgt et yrket som ikke ga meg utfordring*». Samtidig bekrefter også han at det indre presset er formet av noen andre; «*Alle har den lille trangen til å kunne føle seg bedre enn andre (...) om man har sjansen så er det jo nice å ha den store fete båten eller det store fine huset*».

Begge guttene beskriver et press grunnet forventningene til seg selv – fremfor utenforstående forventninger. Likevel er de to guttene tydelig på at de sammenligner seg med andre, og at de derfor føler et behov om og være bedre eller best. På denne måten vil det indre presset springe ut av hva guttene observerer rundt seg, og vi kan argumentere for Freud sin forståelse av at det oppstår en «ubevisstes innflytelse» (Frønes, 2018). Mathias beskriver det slik;

Jeg merker jeg har kjent på presset om at jeg må gå på universitetet, og skaffe meg en bachelor eller mastergrad. Jeg har også tenkt og grublet inni meg innimellom: hvor kommer dette presset egentlig fra? Hvor har jeg fått dette presset? Mor og far har jo egentlig ikke lagt press på meg. Likevel har jeg jo lagt det presset for meg selv i hodet. Jeg har blitt påvirket av noe – av alt jeg har sett og observert rundt forbi – av det som er normen i samfunnet. Det er bare den veien man skal gå.» Informanten sier videre; «Jeg sammenligner meg jo med de som har fått det til.

Han viser til hvordan ytre samfunnsforventningene kan virke inn på informantenes indre forventninger. Leon har, som vist til, beskrevet et sterkt press av alle rundt seg som har funnet ut av ting; «*Jeg blir jo påvirket av at alle andre vet hva de skal*». Det kan virke som at også han sammenlignet seg med de «som har fått det til». Likevel forteller han at presset kommer av han selv;

Jeg kjenner et lite press. Men det er mer fra meg selv holdt jeg på å si, som har lyst til å ha det litt bedre.

Intervjuer: Hvilke punkter kjenner du mest eget-press på?

Leon: Det å komme meg videre i livet

Sitatet av Leon, som ble nødt til å droppe ut av videregående, viser en klar bekymring i overgangsfasen til voksenlivet og en frykt om å ikke «få til» overgangsfasen. Betegnelser som «å være bedre», «å være best», «å ha det bedre» går igjen når guttene beskriver presset som oppstår av seg selv. Det får meg til å tenke at deres egen oppfatning av det å være vellykket er sterkt preget av hvor vellykket de rundt er.

Mathias forklarer dette slik; «*Man måler jo på en måte suksess i livet med de som virker vellykka*» og utdyper;

Jeg har en del eldre venner (...) De har jo full jobb og leilighet og sånt. Da blir det jo sånn at jeg tenker; hva om jeg ikke får det til? (...) de gir meg jo litt press om disse tingene, men de gjør det jo ikke bevisst. Det er jo litt sånn at man vi være på samme nivå.

Fortellingen viser hvordan hans observasjoner av vennene sine skaper en frykt om å ikke få det til, og dermed et indre press. Han bekrefter også vennenes evne til å påvirke en når han sier; «*de som står deg nærmest, påvirker deg lettere*».

To av informantene forteller imidlertid at de ikke opplever press fra venner og skiller seg ut; Andreas avkrefter presset fra venner og forteller at han valgte et løp ingen andre av vennene

valgte. Jakob beskriver vennene som veiledere, men forteller at, heller ikke han, opplever et press fra dem;

Vi er veldig åpne for våre forskjellige interesser. Det er aldri sånn at kompisene mine kommer til meg og sier jeg heller bør satse på aksjer. Hvis jeg trenger hjelp og er usikker, kan de pushe meg, men vi har hatt noe press på det.

Fillip står i motsetning til Andreas og Jakob. Han skiller seg ut blant alle guttene, da han er helt bestemt på at hans press til seg selv formes av de han omgås med;

Forventningene mine til meg selv endrer seg jo ut ifra hvem jeg er med eller hvem jeg prøver å bli kjent med. Forventningene jeg har til meg selv; altså hva jeg vil og hvor jeg vil, former jeg jo ut ifra miljøet jeg er i eller prøve å komme inn i. Jeg ville endret masse på min identitet for å passe inn i en gjeng.

Det er her ikke lengre presset om å være vellykket som formes av vennekretsen, men også hvilke drømmer og fremtidsvisjoner han har. Phillip understreker at presset om å passe inn i en gjeng og i et miljø har stor betydning for informantenes identitetskonstruksjon og framtidvalg. Informanten oppgir slik å være en sosial identitet som er forankret i kontekst, som Frønes viste til (Frønes, 2018, s.30). Han forteller at han på den ene siden, i tråd med omgivelsene, endrer seg hele tiden, og på den annen siden kjenner på et press om å finne seg selv. Dette er interessant å drøfte opp mot samtidsdiagnostikerne Baumann med teorien om flytende identiteter (2001) og Beck og «det refleksive selvet» (1992). Hvordan kan han finne seg selv – når han alltid er i endring?

Madsen (2018) påpeker i «generasjon prestasjon» at foreldre spiller en stor rolle i å ubevisst pålegge unge press, fordi de igjennom oppveksten forteller barna sine at de kan bli hva de vil og at alt er mulig. Han forteller at slike forestillinger og presset om å optimalisere seg kan bli problematisk for de som ikke får det til eller ikke vet hva de vil. Henrik forteller, som Madsen (2018) er inne på, hvordan familien skaper et press om at han skal oppnå sitt potensiale;

Intervjuer; Hva hadde skjedd hvis du hadde bestemt deg for at du ikke vil studere?

Henrik: Jeg tror nok foreldrene mine hadde blitt sjokkert da og tenkt at jeg var litt «waste of potencial»

Guttene har ulike erfaringer til hvilken rolle foreldrene sin påvirkning spiller på deres framtidvalg. Et par gutter opplever sterke forventninger fra foreldrene sine og et par beskriver derimot et ubevisst press. To av guttene skiller seg ut, da de forteller at de ikke har opplevd noe som helst press – noe de erfarte som veldig ulikt; En føler at foreldrene har vært avslappende og støttende, en annen føler at foreldrene ikke har gitt nok veiledning og ikke har tatt seg tid til å reflektere med ham. Guttene opplever alle at foreldrene har ulike

prioriteringer, men understreker at foreldrenes involvering i deres fremtid har mye å si – på godt og vondt.

To av informantene, Henrik og Jakob, nevner at familien har nokså sterke forventninger til deres fremtidsvalg og forteller at dette påvirker dem. Henrik uttrykker dette ved å vise til at foreldrene tidlig var opptatt av å dyrke visse interesser;

Jeg er veldig interessert i teknologi og realfag. Jeg har blitt introdusert til det i ung alder og litt av hvert (...) faren min er jo ingeniør og han har jo hatt forventninger, men jeg har ikke brydd meg sånn kjempe mye om forventningene (...).

Informanten påpeker at han ikke har latt seg påvirke særlig av disse forventningene – selv om han, som faren, har valgt ingeniør studie som fremtidsplan. Han forteller derimot senere;

Faren min har jo vært veldig opptatt av å dyrke den interessen, så det er jo definitivt, eller mye derfor jeg har valgt dette». «Moren min har ikke vært veldig opptatt av hva jeg skal studere, men heller brydd seg om at jeg skal prestere høyt på det jeg velger å gjøre.

Når en foreldrepert dyrker interesser på et felt og den andre parten er opptatt av høy prestasjon, kan vi tenke oss at familien skaper både et press om hva som skal studeres og et press om i hvor stor grad gutten skal lykkes.

Et sterkt press fra foreldrene uttrykker også Jakob;

Moren min har alltid villet at jeg heller skulle satse på utdanning og bli en lege eller en astronaut. Hun har ikke tatt utdanning selv, så hun tenker at det er nøkkelen til alt i livet. Men hun er gammeldags. Hun fliret liksom bort drømmen min (...) Det er jo mye press. De vil at jeg skal få en stabil utdanning, komme fort i jobb og komme fort i gang med familielivet og alt det der (...) Jeg føler jo at alle ungdommer kommer i denne fasen (...) ser de kanskje at de ikke er så avhengige av familien deres lengre. Da får de kanskje litt dårlig samvittighet (...) Nå har jeg bare lært at man må leve med den samvittigheten. Det kan bli litt tungt av og til å tenke at: jeg har sviktet familien min. Men jeg prøver å gjøre begge delene. Jeg prøver å følge mine interesser, men samtidig være der for dem liksom. (...) Jeg prøver å balansere. Jeg prøver å leve mitt eget liv, men samtidig være den personen de vil jeg skal være.

Morens forventning om å ta en høy utdanning, og etablere seg så fort som mulig, belaster informantene. Han preges av dårlig samvittighet og forsøker å mestre en balansegang mellom egne ønsker og foreldrenes ønsker, noe som setter han under press og i spenning. Som også Henrik opplever han press fra familien om å «få det til» og prestere; «*Det er bare sånn familie er. De har lyst til at du skal bli en bra person og komme langt.*»

Leon og Mathias har opplevd litt press fra foreldrene sine i form av utdanningsvalg.

Leon forteller at dette har skjedd mer ubevisst fra deres side;

Jeg føler det litt, men de har aldri vist noe. De har alltid støttet meg i det jeg har lyst til å gjøre. De har heller hintet til ting jeg kan prøve ut. De har heller hjulpet meg enn å pushe meg. Spesielt mamma. Hun har vært litt roligere på det. Pappa har en liten drøm om at jeg skal være litt mer handyman. I hodet mitt har jeg fått frem at han vil det beste for meg, men han vil også at jeg bare skal komme meg ut i jobb allerede og «bli noe».

Foreldrene blir beskrevet som støttespillere til å prøve ut ulike ting. Likevel har Leon, i likhet med både Mathias og Jakob, erfart forventninger om å komme i gang med livet.

To av guttene skiller seg ut da de oppgir at de ikke har opplevd noe som helst press fra foreldrene. Likevel beskriver de to guttene erfaringen av det fraværende presset, svært ulikt; Andreas omtaler det at han ikke kjente på noe press fra foreldrene, som veldig positivt;

Foreldrene mine har alltid sagt at jeg skal finne meg en jobb der jeg ikke ser på klokka. Det har vært veldig viktig for dem. Så hvordan jeg kommer meg dit, har de vært støttende på.

Han beskriver foreldrene som hjelpsomme i å ta valg og forteller at foreldrene oppfordret han til å dra på folkehøyskolen og anbefalte han å ta påbygg etter dette.

Fillip skiller seg ut, og opplevde det fraværende presset derimot som veldig negativt. Han savnet veiledning, hjelp og støtte, ettersom han i dag enda angrer på valget han tok;

Foreldrene mine har jo og har alltid hatt delt fokus på veldig mange barn (...) du deler jo oppmerksomheten med veldig mange søsken og til slutt er det ingen som får noe særlig oppmerksomhet (...) De har derfor aldri vært spesielt involvert. Jeg angrer jo på at jeg ikke tok studiespesialisering. Bare fordi jeg tror jeg hadde passet bedre inn der.

Han forteller om utfordringen av å ha mange søsken og er bestemt på at drømmen hans hadde vært annerledes om han hadde hatt en annen oppvekst; «*Hvis jeg hadde vokst opp annerledes eller et annet sted hadde drømmen min (å passe inn) nok vært veldig annerledes.*» Fraværende involvering av foreldrene har, i dette tilfelle, ført til at han har tatt feil valg, ikke har funnet plassen sin, vært preget av anger og usikkerhet og nå kun drømmer om å finne plassen sin. Guttene viser oss hvordan foreldrene kan ha stor betydning på unges framtidvalg. Fortellingene som viser foreldrenes ulike prioriteringer, kan lære oss at en balansegang mellom «pushing» og veiledning kan være ønskelig – men også vanskelig å få til. Sosiale media er et viktig fenomen å belyse når jeg utforsker press i guttenes hverdag.

Guttene forteller om Instagram og hvilken rolle plattformen spiller i deres forestillinger av et vellykket liv. I beskrivelsen av det vellykket livet som presenteres på Instagram, så jeg klare likheter mellom to av guttene. Hvorvidt guttene forteller at de og deres fremtidsvisjoner blir påvirket av Instagram varierer. Guttene som ikke selv blir påvirket har mange tanker om hvorfor andre blir det, og hvordan Instagram kan være skadelig i dannelsesfasen de er i. Flere av guttene forteller imidlertid at de, til en viss grad, blir påvirket av livet på Instagram, men uttrykker likevel at de klarer å skille mellom Instagram og det virkelige liv.

Dette kommer godt til uttrykk hos Leon;

Leon; Det (instagram) viser egentlig at du skal være sånn og sånn. Det er mange som bruker det til å vise at «livet er perfekt» (...) Da er det veldig mange som ser på det og tenker «jeg har lyst til å være sånn», «jeg har lyst til å ha hus til 40 billioner», «jeg har lyst på 8 forskjellige biler». Da får du kanskje den nedlatende følelsen av at det kanskje er så lett eller realistisk.

Intervjuer: Hva skjer når mange ikke får det til som man streber etter på insta?

Leon; Noen blir deppa. Noen kan bare gi blaffen og si «dette fungerte ikke, sånn er det». Det handler om hvor opptatt du er i få til akkurat sånn som de andre har fått til – eller later som de har fått til.

Dette kan virke spesielt utfordrende når vi ser på informantenes videre tanker; *«Jeg tror vi er mye mer påvirket av andre folk nå enn det vi var før. Du ser hvor nice de har det (...) Så da har du lyst til å få det livet. Å oppnå deres liv blir da liksom drømmen.»*

Mathias forteller også at han blir møtt med bilder av et vellykket liv, og sier han prøver å tenke realistisk og skille Instagram fra realiteten;

Sånn folk har det på Instagram og det de viser frem ... det er jo veldig få som har det sånn egentlig. Så da kan man jo selvfølgelig sitte og drømme seg bort i det andre har, også kan man kanskje være litt realistisk.

Henrik snakker også om skillet mellom realiteten og Instagram. Han sier han ikke blir særlig påvirket selv, men har mange tanker om hvordan Instagram kan forme fremtidsdrømmer og være spesielt avgjørende i deres livsfase;

Hvis man er på vei gjennom studieløpet og gjennom den delen av livet der man (...) bygger seg opp, og samtidig følger personer i samme fase eller personer som er ferdig med denne fasen – og er veldig suksessfulle, får man så klart et bilde av hva det å være vellykka er og dette påvirker jo synet på livet ditt videre og hvordan du velger å forme livet ditt etterpå. Når du ser personer som fremstår suksessfulle i deres liv, endrer dette nok synet ditt på hvordan fremtiden din bør se ut. Men jeg tror også det kommer an på hvordan kontakt du har med voksne i ditt ekte liv. Har du tett relasjon med flere rundt deg, får du

sikkert et mer realistisk syns på dette og klarer å skille realiteten fra Instagram. Jo flere personer du kan sammenligne deg med i real life, desto mindre sammenligner du deg med Instagram.

Henrik bekrefter at Instagram og presentasjonen av å «ha fått det til» kan ha spesiell påvirkningskraft i overgangsfasen til guttene. Tankene om at relasjoner og rollemodellene avgjør hvor sterkt unge sammenligner seg med Instagram, er spennende å drøfte da vi allerede vet at gutter ofte ikke oppnår like tett relasjon med andre, er mer formbare (Whitehead, 2002) og er utsatt på skolen grunnet færre rollemodeller (NOU, 2019).

Andreas skiller seg ut, da han avkrefter presset fra Instagram helt;

Jeg følger bare venner hjemmefra og ting jeg er interessert i. Så jeg blir ikke møtt med typ innlegg som viser meg hvordan livet bør se ut. Det er jeg uinteressert i.

Han forteller at han prøver å legge ut så mye som mulig, og begrunner dette med at han; *«har lyst til å dele hvor kult folkehøyskole kan være.»*

Da jeg spurte guttene om hva som kjennetegner det vellykka livet de sier blir presentert på Instagram, la jeg merke til klare likheter mellom to av dem;

Det virker som de basically bare er på ferie hele tiden. At det er normalen. Før var det sånn at (...) drømmen sprang ut av egen-interessen, ikke av livet til alle andre. Nå blir det å leve som de på insta på en måte en «mainstream-drøm», der alle er så opptatte av hva du kan oppnå med penger, fremfor grunnen til at man starta med noe før ... det å elske det man gjør. Da blir det jo veldig fokus på resultat hele veien (Leon).

Dette bilde beskriver også Jakob; *«man er på en skikkelig sånn dyr sydentur med sol og masse fancy dyr mat»*, men legger til et annet «bilde»; *Du ser folk er med familien sin. Alle smiler. Alle kommer overens. Det er ikke noe problemer (...). Det er selvfølgelig ikke sant da – dette bildet. Alle har jo sine vanskeligheter (Jakob).*

Informantene er tydelig på at «livet på ferie» bli presentert som vellykket og en drøm på Instagram. Siste informant viser også at han klarer å skille Instagram fra realiteten når han kommenterer et «familiebilde» som kan skape press på Instagram. Tankene om at drømmen i dag i større grad bestemmes av hva alle andre gjør og preges av et fokus på resultatet, fremfor gleden av det du holder på med – er interessant. Dette faller godt under individualismen og kan drøftes opp mot blant annet konsum-samfunnet av Baumann (2007).

5.1.4 Friheten til å velge og frykten til å velge feil – en velferdsfelle?

Jeg har allerede vist til at et par av guttene er redd for å feile og har liten tro på at deres drøm er oppnåelig. Guttene beskriver valgfriheten og muligheten til å skape sine egne liv som belastende. Individualismens krav til å konstruere seg selv og det å selv være ansvarlig for å ta de rette livsvalgene, legger press på guttene. Alle guttene er inne på hvordan valgmuligheten i velferdssamfunnet vårt åpner eller lukker vår drøm-realiserings-praksis. «Nav» som i utgangspunktet skal være et sikkerhetsnett, blir, ifølge mange av guttene, en slags velferdsfelle. Velferdsstatens utdanningsgoder blir uttalt som utfordrende, da alle utdanningsmulighetene virker overveldende og frykten for å feile blir for stor.

Dette ser vi hos Jakob;

Når ungdommer blir presentert med veldig masse forskjellige valg (...) når du har veldig mye frihet til å gjøre det du vil, velger du av og til bare å gjøre ingenting. Fordi man blir for stresset og kjenner på presset ... Jeg har friheten til å gjøre hva jeg vil, da må jeg gjøre noe bra! Det presset ender da til slutt til at du ikke gjør noe. Du føler deg bare lost i stedet.

Sitatet viser en tydelig belastning guttene står over i et hav av valg. Mulighetene og friheten til å ta livsvalg på egenhånd, fører ifølge Jakob til at du iblant ikke velger noe. Videre forteller han at valgene i Norge, som i utgangspunktet er frie og bestemmes av deg, ikke nødvendigvis gjenspeiler dine egne ønsker;

Valgene blir halvhjertet på en måte. Den der tankegangen om at; det er så mye utdanninger der ute – jeg vet ikke hva jeg skal velge, er det mange som har. Da er det til slutt bare mange som velger noe, ikke på grunn av deres interesse, men på grunn av noe annet eller noen andre. Vennene mine sier; Hva skal jeg søke, hva skal jeg gjøre, jeg vet ikke hva jeg skal bli ... Jeg har observert at framtidervalgene rundt meg har blitt tatt mye ut ifra om det er sosial akseptert liksom.

Det virker som om guttene rundt ham opplever å ikke ha noe valg – dette i et samfunn hvor det aldri har vært mer valgmuligheter og frihet til å skape sin egen fremtid. Fortellingene beskriver tydelige utfordringer i samtiden.

Beck (1992) skrev om nye utfordringer i moderniteten og var spesielt opptatt av hvordan menneskets egne ansvar på å realisere seg selv resulterer i mye frykt. Frykten for å ta feil valg og frykten for å «mislykkes» kan ha innvirkning på å ta et utdanningsvalg som er sikkert. Flere av guttene forteller at de gjør dette; «*Jeg dropper drømmen fordi den er mye mer urealistisk å få til. Sjansens for å feile er mye større enn å lykkes*» (Henrik). Også Leon uttrykker frykt om å feile; «*Det er fortsatt veldig skummelt og ta steget og gjøre noe du ikke*

er 100% sikker på». Mathias forteller, at heller ikke han hadde tatt sjansen på å gjøre noe «ufornuftig» som å gå etter interessen; «Jeg synes det hadde vært skummelt. Det er jo skummelt med lån og gjeld. Jeg tror kanskje ikke jeg hadde tatt sjansen» Han begrunner denne tankegangen vi «Nordmenn» har slik; «generelt er vi jo glade i å være komfortable. At ting er sikkert. At ting ikke er usikkert» «Vi har det nok for godt – derfor blir vi nok litt late».

Mange av informantene snakker om NAV som noe negativt og noe «flaut» som skal unngås. Intervjuene gir meg et inntrykk om at frykten av «å gå på NAV» og av hvordan andre vil reagere, pusher guttene mot «fornuftige og sikre» veier. Andreas forteller; «Nav har jo på en måte fått et litt dårlig rykte», og Mathias sier; «Å nave er på en måte flaut. Man har jo hørt om ord som: snylter gjennom oppveksten og på skolen». Han mener ikke muligheten til å få støtte av NAV gir oss større drivkraft om å følge drømmen; «Jeg tror ikke vi satser mer på drømmer selv om vi har sikkerhetsnettet i ryggen», noe flere av guttene oppgir; «Jeg tror det at Nav støtter oss, gjør mer at vi kan velge mer hva vi vil, men det betyr ikke nødvendigvis at vi kommer til å velge noe» (Henrik). Guttene har et ambivalent forhold til NAV og reflekterer over fordeler og ulemper ved sikkerhetsnettet i lys av framtidvalg. Dette ser vi hos Leon;

Leon; Jeg tror NAV kan hjelpe de som ikke greier å nå drømmene sine, men det kan også være en sånn slags bremsere eller noe å hvile seg på. Det kan være (...) dårlig for de som tenker «åh, jeg trenger ikke å gå på jobb for jeg har NAV» Jeg har en kompis som er litt sånn. Jeg prøver alltid å pushe han. Men han er fortsatt «stuck» på at han ikke har tid, skal spille og at NAV fikser det.

Intervjuer; Så hvis ikke kan hadde hatt NAV da?

Leon; Da hadde han jo utvikla seg.

Leon beskriver en velferdsfelle, der kompisen hadde hatt mer «drive» til å skape sin fremtid – om ikke han hadde hatt sikkerheten i ryggen. Dette gjør også Filip, ved å vise til et familiemedlem;

Det kan godt være at hun hadde tatt en sjanse på drømmene sine om hun ikke hadde hatt NAV å lene seg på. Hun har nok en drøm om å jobbe, det å klare noe for seg selv, få til noe. Jeg tror hun savner det å være nyttig for noen andre enn seg selv (...) sjansen for at hun hadde prøvd hardere for å gjøre dette hadde vært større uten NAV. Jeg tror hun da hadde følt seg bedre siden hun fikk mestringsfølelse av å få til noe.

Han trekker linjer mellom familiemedlemmet som mottar tjenester av NAV og han sin følelse av å falle utenfor sosialt.

Mathias peker på hvilke konsekvenser å ikke realisere drømmen, grunnet frykt for å feile og havne på NAV, kan ha for den enkelte;

Da oppnår man jo ikke det livet man egentlig vil ha. Når vi blir eldre tror jeg tanken om at livet kunne vært bedre ofte kommer frem da (...) at man går rundt og angrer. Den dere tanken om at «gresset er grønnere på den andre siden» kommer frem en del etter vi alle sammen har valgt utdanninger og yrker som er lure å velge, men ikke har gjort det vi egentlig ville. Jeg tror liksom den sikkerheten vi har i Norge, gjør oss litt mindre engasjerte i å nå drømmene og nedprioriterer de, noe som senere jo kan føre til at vi får det kjøpere inni oss selv rett og slett. Det er tøft å gå rundt å angre.

«Det å gå rundt å angre» fordi man ikke tok framtidvalgene sine på bakgrunn av egeninteresser, kan, ifølge Informanten, – også etter lang tid, gå utover den mentale helsa. Selv om han selv påpeker dette, og tidligere har fortalt at han har slite med den mentale helsa, velger han den fornuftige veien og tar ikke «sjansen». Mange informanter tror, som Mathias, at ikke drømmene blir prioritert i Norge. De anser ikke de frie valgene i velferdsstaten som frie og beskriver utfordringer med å følge drømmen og interessen sin i framtidvalgene de tar. Flere av guttene preges av samfunnsforventninger som kommer spesielt i velferdssamfunnet og påvirkes derfor av frykten for å feile eller for å ikke lykkes nok. Godene som utdanning og muligheten til å forme egne liv, blir slik en stor belastning;

Hvis jeg har endt opp her, og mange andre har ikke fått muligheten en gang, til å komme så langt, da blir det sånn at du gir deg selv litt press og høye forventninger om din fremtid. Jeg bør gjøre noe skikkelig stort når jeg først har fått muligheten til det liksom (Jakob).

Andreas og Henrik skiller seg ut, da de mener at samfunnets frie karakter åpner opp for frigjørelse og er mer positive til muligheter for å realisere drømmene. Henrik forteller; «*Det at man har den støtten i ryggen vil sikkert gi folk en litt sånn lettelse og mindre bekymring. Det er ikke like stor risiko om det går galt. Det er jo enklere å velge sitt eget livsløp*» Andreas beskriver også individualiseringens muligheter; «*Jeg tror det å kjøre sitt eget løp i Norge og ikke ha den A4 jobben og det A4 livet er mye mer innafor nå enn før. Jeg føler folk tenker mindre over dette om å gjøre det alle andre gjør nå enn for 10 år siden. (...) Det presset om å få jobb og penger for å passe på foreldrene dine når de blir gamle, det er borte*». Dette kan kobles til utsagnet av Jakob om at ungdommer opplever å ikke være så avhengig av familien lengre og nå tar egne valg. Samtidig forteller han at han er i stadig balanse mellom å være den personen foreldrene vil han skal være og være den personen han selv vil være. Dette står i motsetning til det frie livsløpet og frisettingen av individet som Beck beskriver (Beck, 1992).

5.1.5 Hvordan kan vi forstå guttenes fremtidsvisjoner?

Guttenes fremtidsvisjoner består ikke kun av drømmer. Tvert imot; guttene bekymrer seg mye over fremtiden og har mye på hjertet. De påvirkes av venner, familie og sosiale media og er usikre på hvordan de skal orientere seg. Mange er usikre og særlig engstelige for å velge feil. *Hvordan kan dette forstås i lys av samtiden vi lever i?* Madsens (2018) kommentarer til «generasjon prestasjon» er, i stor grad, gjellende hos guttene. Selvrealiseringsfokuset og baksiden av dette; nemlig at skam ovenfor seg selv kan føre til depresjon (2018), kommer til uttrykk hos alle guttene. Guttene er redd for at andre skal oppfatte at de ikke har oppnådd potensialet sitt og er redd for å ikke få ting like bra til som personene rundt seg. Skammen over å ikke «få ting til» eller «være best» legger et indre press på dem. Guttenes fortellinger viser at de er svært sårbare i en kompleks og usikker situasjon – akkurat slik Frønes beskrev livsfasen til «emerging adults» (Frønes, 2013, s.128). Flertallet av guttene velger bort drømmene sine og kjører i hovedsak på med plan B. Beck og Beck-Gernsheims (1995) tanker om at friheten er motstridende ettersom valgene er sterkt påvirkede av utenforstående innflytelse, kommer tydelig frem hos alle guttene. Det å velge en mer realistisk fremtidsplan kan også være en konsekvens av at de unge, ifølge Frønes, er i spenning mellom å «investere i fremtiden» eller «nyte øyeblikket» (Frønes, 2018, s.113). Noe som kjennetegner et kunnskapssamfunn. Betegnelser som «Å finne meg selv» (Phillip) og «Å komme meg videre i livet» (Leon) uttrykker et slags tidspress på å starte voksenlivet og slik starte å investere i fremtiden. Phillip forteller at en må ha funnet seg selv som 30 åring og har bekymringer rundt dette, samtidig sier han at endrer masse med sin identitet for å passe inn og bli del av noe. Dette står i motsetning til hverandre da han er stresset over å ikke finne seg selv, men likevel endrer seg hele tiden. Det kan argumenteres for at han er i en konfliktfylt situasjon mellom det å være et refleksivt selv som er i stadig endring (Beck, 1992), og i savnet etter fellesskap som også forutsetter at man ofrer sin identitet for å passe inn (Baumann, 2017). Når dette oppstår i en dannelsesfase (Frønes, 2013), der målet er å finne seg selv, kan det bli problematisk og paradoksalt.

Guttene viser igjennom sine fortellinger at de er redde for å feile og velger fremtiden sin på bakgrunn av sikkerhet og fornuft. De fleste gutter streber etter trygge veier og et tradisjonelt familieliv. Samtidig sier flere at de ikke ønsker et «vanlig», «kjedelig» og «ensidig» liv, noe som kan knyttes til Baumanns sitat «Vi tåler ikke lengre noe som varer. Vi vet ikke lenger hvordan vi skal få kjedsomheten til å bære frukt» (Baumann, 2001, s.11). Selv om denne tankegangen er til stede hos guttene, søker de trygghet og velger «fornuftige» veier. Vi kan

benytte «risikosamfunnet» av Beck (1992) for å diskutere hvorvidt guttenes investering i fremtiden kommer av frykt. De nye usynlige risikoene som kommer av at individene selv er ansvarlig for å skape sitt liv, kan nemlig, som Illeris skriver, være veldig truende og skremmende (Illeris, 2009, s.33). Guttene forteller at de opplever friheten som belastende og er redde for å mislykkes – et kjennetegn av samtidens individualisme. Det kan virke som om «gjør-det-selvbiografien» som kommer av frisettingen til den enkelte (Beck, 1992), i guttenes tilfelle, bringer mer bekymringer enn muligheter. Fremtidsvisjonene er sterkt preget av bekymringer og belastninger – og det ser ut som at den to-sidige mynten som Illeris illustrerte, faller over på faresiden (2009). Myntsiden som illustrerer muligheter, er ikke like tydelig i guttenes fremtidsvisjoner. Guttene i oppgaven forteller, som Beck forutså i den paranoide atmosfæren, at de ønsker sikkerhet (Aakvaag, 2012, s.267). Guttene viser imidlertid at risikosamfunnet, på sett og vis, er sammenvevd med kunnskapssamfunnet kvalifiseringskrav. Risikoen ser ut til å reduseres gjennom kunnskap og sikre utdanninger. Til tross for en velferdsstat med valgfrihet og et sikkerhetsnett i tilfelle det går skeis, forteller guttene at de ikke vil ta sjanser. Tvert imot, fører velferdsstatens goder i Norge til større press og bekymring; da guttene opplever en forventning om å gjøre noe spesielt bra, da de er så heldige og har muligheten. Frønes (2018) tanker om at økt rikdom og muligheter kan føre til at mennesket får mindre subjektiv lykke – ser ut til å kunne stemme her (Frønes, 2018, s.29). Guttene assosierer NAV som noe negativt og det kan virke som om det å gå på NAV anses å være et synonym for å ha feilet. Kunnskapssystemet som åpner for mange utdanningsmuligheter og tilbudet om å motta tjenester av NAV, påvirker valgene til guttene. Dette viser til at Frønes beskrivelse av «Emerging Adults» sin livsfase som; «en prosess med integrering versus marginalisering» som springer ut fra utdanningssituasjonenes krav til å velge en fornuftig fremtid (Frønes, 2018), er avgjørende for guttene. Dette understreker også «institusjonell individualisme» av Beck, der unge, til tross for individuell frihet, i realiteten er spinnert inn i nett av institusjoner som er avgjørende for individets egne valg (Illeris, 2009). Guttene forteller at de stresser over fremtiden, ettersom den er uviss. De usynlige fryktene, som Beck (1992) mener kjennetegner samtiden, blir større ettersom guttene tilpasser seg en usikker fremtid uten faste mønstre (Frønes, 2013). Guttene legger et stort press på seg selv. Det indre-presset er dominerende i guttenes fortellinger. Flere nevner frykt for å ikke være den beste de kan være, optimalisere seg selv og ønsker å komme litt lengre. Madsens (2018) tanker om selvoptimalisering og hvordan de kan få til alt de vil, virker også å være problematisk i min oppgave, ettersom flere av guttene er stresset og overveldet over å være

god nok og få til nok – i et samfunn full av muligheter. Funnene i hovedtemaet gjør det tydelig at guttene sammenligner seg og sin fremtid med andres «suksess». Presset om å «lykkes» som de andre og slik ta riktige framtidvalg, kan være spesielt skummelt hvis vi ser på Beck og Baumanns identitetsteorier. Når guttenes sosiale og refleksive identitet, ifølge Baumann, skal være midlertidig (2001) og, ifølge Beck, skal forandre seg i tråd med omgivelsene (1992), kan deres egen opplevelse av «det å ha fått det til» eller «det å ha funnet ut av ting» være sterkt preget av andre. Sosiale media, er enda en sammenligningsfaktor og presenterer ifølge guttene bilder av et vellykket liv. Flere av guttene forteller at de blir påvirket av dette, men viser samtidig forståelse for at livet som presenteres på plattformen ikke stemmer overens med realiteten. De evner å skille mellom Instagram og realiteten. Deres beskrivelser av Instagram minner om Goffmanns inntrykkskontroll, der fokuset ligger på å skape best mulig inntrykk av vårt liv (Martinussen, 2016). Livet er ikke bare noe som gjøres, men også noe som fremvises, på bestemte måter.

Noen av guttene opplever press fordi de sammenligner seg med venner, mens flere av guttene nevner familie som en avgjørende pressfaktor. Madsen skriver om «voksenkulturens forventninger om at de skal optimalisere seg selv» (Madsen, 2018), som handler om hvordan foreldregenerasjonen legger et press på unge, da de oppfordrer til å «være den beste versjonen av seg selv». Dette kommer tydelig frem hos Henrik, når han forteller om foreldrenes tanker om at han ville vært «waste of potensial» om han ikke studerte. Henrik, som kommer fra «den rike delen av Oslo» velger ingeniøryrket, det samme yrket som faren sin, fordi han har fått innplantet interessen for dette i oppveksten. Han har også hatt tydelige erfaringer av at alle i klassen hans valgte veien foreldrene tok og utdanninger på grunn av deres høye snitt. Funnet får meg til å tenke over hvorvidt guttens livsløp er helt fritt og uavhengig av foreldrene. Pierre Bourdieus teori om ulikhetenes reproduksjon (Martinussen, 2016) og tankene om at sosialisering i oppveksten skaper forskjeller mellom sosiale grupper i fremtiden ser ut til å være gjeldende for alle guttene, selv om det kommer til uttrykk i forskjellig grad. Den sosiale kapitalen og hvordan den, igjennom «habituskjema», spiller inn på guttenes fremtid, og er spesielt tydelig hos Phillip. Han forteller at han er dårlig sosial og har «falt av» i det sosiale livet, på grunn av oppveksten og morens tanker om at det sosiale ikke er så viktig. Noen av guttene som kjører sitt eget løp, er i spenning mellom sine egne interesser og foreldrenes forventninger, mens andre gutter opplever ikke et uttalt press og forventninger fra foreldre.

Livsfasen guttene befinner seg i og fremtidsvisjonene i den, er sterkt berørt av bekymringer,

frykt, press og beskrives som belastende. Tall fra Ungdata som blant annet viser at skolepresset er belastende for unge, færre trives på skolen, flere opplever at de selv ikke passer inn i klassemiljøet og 29% vet ikke om de vil få et godt og lykkelig liv (Bakken, 2021), stemmer godt overens med guttenes fortellinger. Selv om Ungdata undersøkelsen viser til betraktelig høyere bekymring hos jenter enn hos gutter og påpeker at guttenes trivsel og fremtidsoptimisme er høyere (Bakken, 2021, s.5-6), ser vi at guttene er svært bekymret over fremtiden. Hvilken rolle spiller kjønn i utfordringene guttene beskriver i den liminale livsfasen? Funnene fra dette kapittelet understreker viktigheten av å utforske dette. Betrakter vi disse i lys av NOU-rapporten om hvordan gutter er utsatt i skolesystemet og i større fare for frafall (NOU, 2019), er det viktig å ha et eget tema om maskulinitet.

5.2 Å være ung mann i dag

Hvordan snakker guttene om maskulinitet og hvordan praktiserer de maskulinitet?

Dette er spørsmål som er nødvendige å stille for å forstå guttenes tanker, prioriteringer og bekymringer til fremtiden. Vi kan ikke forstå deres fremtidsvisjoner uten å forstå dem, som gutter. I dette kapittelet vil hovedtemaet være guttenes narrative fortellinger om maskulinitet i deres samtid. Jeg vil starte temaet med guttenes assosiasjoner til hvordan menn skal være og ulike forventninger til maskulinitet som har kommet frem. Deretter vil jeg ta for meg måten guttene kommuniserer og håndterer bekymringer. Til slutt tar temaet for seg guttenes narrative fortellinger om kjærlighet og familie.

5.2.1 Hvordan er menn og hvordan skal menn være? *Guttenes assosiasjoner til maskulinitet.*

I intervjuene hadde guttene klare forestillinger om hvordan andre gutter er, hva de er opptatt av og hvordan de prioriterer valg i fremtiden. Alle guttene illustrerer et liknende bilde av gutter og beskriver gutter med følgende formuleringer; «spenning», «festing», «å gjøre crazy ting», «fokus på nuet – ikke på fremtiden», «fasadefokus», «vise suksess og imponere», «materialistiske», «ønsker å være best», «ønsker makt og kontroll», «opptatt av å passe inn i «gutttagjengen»», «redd for å virke mindre «macho»». Deres beskrivelser passer svært godt sammen med Whiteheads (2002) kritikk til hvordan «den offentlige mannen» fremstilles. Guttene gir uttrykk for at kjønnspresset henger igjen og at guttene blir sterkt påvirket av vennekretsen. Et interessant funn er at alle guttene tar avstand fra deres forestilling om «de andre» guttene og forteller at de selv ikke er slik. Assosiasjonen til «de andre» guttene ser vi tydelig hos Phillip;

Veldig mange gutter er nok kanskje ute etter spenning, Jeg er ikke glad i mye spenning. Jenter er... det virker for meg som om de vil ha noe tryggere og stabilt. Gutter blir nok mer påvirket av hverandre. De vil prøve å passe inn i gutta-gjengen og i rollen som den typiske gutten. Hvis han ene liker fotball, da liker alle fotball. Mens jenter er mer seg selv lik og prøver å være mer unik.

Mathias forteller en lignende assosiasjon;

Gutter har mer en drøm om å gjøre crazy ting, som å feste og nyte ungarlivet til det fulle og gjøre akkurat som man vil og ikke fokusere så mye på fremtiden. Gutter skal passe litt mer inn i «boys will be boys» rollen. De skal ta det litt mer som det kommer. Jeg tror kvinner tenker på etableringen tidligere og jobber mer arbeidsrettet mot det – og former drømmen mer etter det.

Begge guttene snakker om at gutter ønsker å passe inn i «gutttagjengen» og «boys will be boys rollen». Betegnelser som «ute etter spenning», «crazy», «ungkarlivet» liknet og beskriver guttene som rastløse.

Andreas nevner også disse trekkene i hans beskrivelse av andre gutter og forventningen om å være «macho»;

For meg virker det som at kvinner snakker høyest om dette ønsket om å gifte seg. Jeg føler menn ikke er negative til det for å si det sånn, det er viktig for dem også, de bare sier det ikke høyt. Kanskje de er redd for at de ikke skal høres matcho ut. Det kan være at noen syns det (...) å få familie og bosette seg, ikke er like tøft som å være singel, få mye penger og feste hele tiden. (...) Det at vi er et såpass likestilt land (...) gjør kanskje at vi ikke nødvendigvis trenger å være en sånn «typisk mann». Jeg tror likevel kjønnspresset om å være sånn og sånn henger igjen.

Informanten viser til kjønnsforventninger og peker, som Mathias og Phillip, på at guttene blir påvirket av hverandre. Dette kan knyttes til flere av teoriene jeg har presentert, som blant annet; «det refleksivet selvet» (Beck, 1996), «savnet fellesskap» (Baumann, 2017) og guttenes behov for vennskap, tilhørighet og bekreftelse (Whitehead, 2002).

Leon forteller også at kjønnspresset henger litt igjen;

Noen menn liker show-off og det er vel ... en slags mekanisme for å få tak i damene, det å vise at du har god utdanning og kan liksom legge ting på bordet. Jeg føler denne konservative tanken henger litt igjen.

Han forteller videre at den konservative tanken om at menn skal være forsørgeren, legger et større press og flere fremtidsbekymringer på guttene.

Alle guttene i prosjektet beskriver menn som materialistiske. Leon viser, også dette;

Det å gå i dress på jobb hele tiden og ha på seg den skikkelige dyre klokka. Litt mer sånn fancy kontor type. Det tror jeg mange streber etter (...) guttene er opptatt av å se litt mer fancy og rike ut enn før.

Informanten gir oss inntrykket av at gutter er opptatt av fasade og hvordan de fremstår.

Også Jakob assosierer gutter som materialistiske og med ønsket om å vise frem suksess;

Gutter er mye mer materialistiske folk. Vi gutter eller kanskje ikke jeg, er opptatt av å bli rik, eie mye ting og har en drøm om å være en sjef eller en sånn viktig person i et yrket. De vil komme seg høyt opp i bransjen og velger utdanning etter dette. Jeg ser det i meg selv også... jeg har ikke bare lyst til å være den beste på laget. Det er ikke godt nok for meg. Jeg har jo lyst til å være den beste av de beste.

Vi får veldig lik oppfatning av Henrik;

Generelt sett så vil gutter satse på en mer materialistisk fremtid. Menn er nok mer opptatt av tekniske ting og har derfor mer interesse i å eie mye, mens kvinner er mer opptatt av gode sosiale relasjoner med andre mennesker.

Mathias begrunner dette med at gutter er mer opptatt av å skryte. Han utdyper;

Jeg tror det handler litt om at de på en måte vil at andre skal se at de er suksessfulle da. Gutter vil på en måte at andre skal se det og tar litt framtidvalg ut ifra det (...) Man kan stå å skryte og få litt beundring av å ha et høyt yrke. Da tenker jo folk; å, du har jobba hardt.

Guttene har ulike begrunnelser for at menn er materialistiske. De nevner grunner som for å «skryte», av «interesse», for å «få beundring» og, som Leon sier, for å imponere; «*Vi har nok ubevist litt lyst til å imponere. Jeg selv har nok ikke tenkt på det da. Og jeg har aldri gjort det for å imponere jenter, men det er jo en bonus da.*» Uttrykk som «*Vi gutter... eller kanskje ikke jeg*» og «*Jeg selv har nok ikke tenkt på det*» viser hvordan de selv tar avstand til deres forestilling av guttene. Alle guttene reproducerer den samme forestillingen om gutter, men distanserer seg fra denne.

Vi vet allerede at Andreas mener menn er positive til familielivet, men snakker ikke høyt om dette – grunnet forventningene om å være «macho». Hva sier resten av informantene om hvor opptatt gutter er av familie i fremtiden og hvilken del dette ønsket tar i gutters fremtidsplaner? Guttene er enige om at menn snakker mindre om å få familie og samtidig forteller mange at dette ikke nødvendigvis betyr at de ikke ønsker det like mye. Flere oppgir at gutter ønsker familielivet like sterkt som kvinner. Andre forteller at det ikke er fullt så viktig for menn og at menn er mer forsiktige til å få familie, men like investerte når de først har sagt ja. En informant skiller seg ut ettersom han mener menn ikke prioriterer familie.

Mathias har samme oppfatning som Andreas og forteller at gutter ikke prater om familielivet,

men ønsker familielivet like mye. Leon mener menn er mer skeptiske til familielivet, men han forteller at de, når de velger å være fedre – er like investert i foreldrerollen;

Hvis du først har bestemt deg for det, så tror jeg det, for menn, er ganske viktig å legge tiden din i familielivet. Jeg tror vi er mye mer forsiktig i det å være klar for å sette tida i familielivet, men at når vi etablerer oss så er vi like opptatt av det. Men at jentene har mer sånn drømmer om dette tidligere.

Imens de fleste av guttene forteller at ønsket om familielivet og etablering tar del i guttenes håp og fremtidsforestillinger, skiller Jakob seg ut. Han viser til at menn ikke prioriterer familie og heller streber etter karriere og det å være best;

Menn er veldig fokusert på det dem vil. De setter liksom familielivet og disse tankene til siden (...) det er ikke en prioritet for dem (...) De får personlig mer ut av å jobbe, tjene og fokusere på seg selv da. Menn er mer motivert til å gjøre andre ting enn familie – og bruker mindre tid på familie. Vi drives opp av den tanken og den statusen. Vi har lyst til å være, ja, «the man», eller «alfaen. Guttene har lyst til å bestemme og være sjef over andre. Hvis du har mer kontroll over mer folk, er du sjef. Det er dette de drømmer om å bli.

Så hvor opptatt er guttene egentlig av penger og det å eie ting? Hvor materialistiske er de?

De fleste guttene oppgir at de ikke er særlig opptatt av lønn, og sier at de, i stedet, verdsetter trivsel og interesser. Guttene fremstår ikke materialistiske og er mer opptatt av det å prestere for å føle seg best. To av informantene skiller seg ut, da de er opptatt av å eie ting – men av vidt forskjellige grunner. Jakob understreker i følgende sitat hvordan lønn ikke er så viktig;

Så lenge det er nok til at jeg kan leve normalt uten å stresse over å få mat på bordet, er det greit. Jeg syns penger er et teit konsept (...) Jeg prøver å komme meg ut av det tankesettet at «penger er livet». Jeg syns jeg heller burde satse på å ha nok til meg selv – at jeg klarer meg. Jeg vil liksom heller følge interesser og det å trives i min fremtid, enn å jage etter rikdom og det å eie mye ting. (...) da jeg var liten, var det masse sånn gutteprat om det å bli rik; alle skulle bli rike, og jeg tenkte bare sånn; jeg er ikke enig! Jeg letet og leter enda etter en annen type rikdom.

Mathias, Andreas og Leon uttrykker også dette; «*Det er litt samme hva jeg tjener, så lenge det er nok til at jeg klarer meg.*» (Mathias), «*Så lenge jeg overlever uten å slite med penger så går det greit.*» (Andreas), «*så lenge jeg har det okei + så går det greit*» (Leon). Leon motsier likevel seg selv når jeg spør om han hadde valgt en jobb han elsket med lavere lønn eller en jobb han ikke likte – med dobbelt så høy lønning; «*Jeg hadde nok valgt jobben som ga meg dobbelt så masse*»

Henrik og Phillip skiller seg ut her. Begge uttrykker at lønn og eiendeler er viktig – men har

helt forskjellige grunner for dette. Henrik har tidligere sagt «det hadde vært nice og hatt den store fete båten eller det fine huset» og er, i motsetning til resten av guttene, opptatt av lønn; *«Lønn er jo en stor bonus. Jeg tror nok ikke jeg hadde blitt ingeniør hvis ikke yrket hadde hatt høy lønn. Det er ganske stress. Så lønn er så klart en ganske stor faktor.»*

Fillip sin fortelling om hvorfor lønn er viktig, er veldig interessant. Han står i motsetning til Henrik, ettersom han forteller at han vil tjene penger for skape relasjoner og bli en del av et sosialt fellesskap;

Fillip; Jeg vil jo prøve å eie noe, som (...) gjør at jeg passer inn i gruppa som jeg ønsker å passe inn i. Jeg vil ikke eie ting for å på en måte ha status over andre og være overordnet andre.

Intervjuer; Så hvis du hadde vært i en gjeng der alle hadde hatt robåter – hadde du også kjøpt robåt selv om du hadde hatt råd til en racerbåt?

Fillip; Hvis gruppa hadde vært interessert i robåter, hadde jeg jo kjøpt en robåt. (...) Jeg vil ikke være over noen andre, jeg vil jo være del av noen andre. En racerbåt hadde ikke passet inn her. En del av min drøm er også å ha et yrke der jeg tjener nok til å være med på turer som de andre i gjengen drar på (...) Det å tjene litt mer penger enn det helt nødvendige er for meg kun nødvendig, for at jeg ikke havner utenfor og for at jeg føler meg som en del av noen. Hvis ikke, er det jo ikke vits.

Det er stor forskjell mellom måten guttene beskriver andre gutter og hvilke verdier guttene selv sier at de har. Guttene distingverer seg fra deres forestilling av «de andre» guttene. Hvorvidt guttene snakker om assosiasjoner eller konkrete erfaringer, hadde det vært spennende og funnet ut av. Jeg er nysgjerrig på hvordan dette er under temaet familie og etablering. Hvor opptatt er informantene selv av å få kjæreste og familieliv i fremtiden?

5.2.2 Etablering i individualismen – *guttene fortellinger om kjærlighet, familie og bosted*

Alle guttene beskriver 30-årsalderen som den perfekte alderen til å få barn og etablere seg. Likevel peker fem av seks gutter på et press om å få familie i denne alderen. Phillip beskriver dette som en «kjedereaksjon»;

Når du treffer 30-års alderen er det jo vanlig at andre også slår seg mer til ro. (...) Det er nettopp derfor, siden alle andre gjør det, at du selv gjør det. Hvis andre i din vennegruppe begynner å slå seg til ro, vil du jo gjøre det samme. Du mister jo personer å henge med hvis ikke (...) Du vil være en del av gjengen og en del av samfunnet (...) Du vil ikke føle deg ekskludert og være alene i 30-årsalderen. Du vil ikke oppleve å henge igjen og dra på fest, mens alle andre har etablert et hjem og har noen å komme hjem til.

Phillip forteller hvordan valget om å ikke etablere seg i denne alderen kan føre til at du opplever ensomhet og ekskludering. Sitatet viser til dagens største samfunnsutfordring, som

ifølge Frønes er; integrering versus marginalisering (Frønes, 2018). Tanken at man velger å få familie i denne perioden fordi «alle» gjør det, kommer frem hos mange av guttene. Leon uttrykker;

Det er jo et lite press her. (...) Hvis alle andre gjør det, da må jeg også det. (...) Hvis du har kjent på et press og hatt foreldre og folk rundt som ikke har hatt tankegangen om at man bare må ta det som det kommer, så får du kanskje tanken om at «jeg er 30 og jeg må gjøre noe.

Mathias og Henrik forklarer hvordan samfunnsforventninger spiller inn på presset som er blitt forklart ovenfor;

Det er jo samfunnet som lager en «hype» rundt det. Det er jo en forventning (Henrik).

Det er jo det som er blitt normen da. (...) Jeg tror det er forventningene man skaper seg selv, som gjør at vi følger normen (...). Når alle andre gjør det føler man at man må gjøre det (Mathias).

Andreas skiller seg ut – da han er den eneste som ikke mener det er noe utenfra press om å få familie; *«Jeg tror det bare er naturlig for de som ønsker barn og få dette i den alderen»*

Etter nevnte fortellinger om etablering og hvordan utenfor stående forventninger spiller inn, er jeg nå nysgjerrig på følgende spørsmål; Hvorvidt stemmer forestillingene om det maskuline kjønn og dets ønsket om familie og kjærlighet - overens med guttenes egne fortellinger? Ønsket om spenning, som flere av guttene assosierte med «andre gutter», ser ikke ut til å være til stede hos guttene selv. I alle fall ikke i valg av bosetting i fremtiden. Alle guttene er svært opptatt av trygghet og forteller at de ønsker å bo i Norge, og i hjemstedet sitt. Bakkens (2021) beskrivelse av generasjonen som hjemmekjær kommer altså sterkt til uttrykk hos guttene;

Intervjuer; Hvor har du lyst til å bo?

Leon; En plass i Norge (...) Det er trygt her føler jeg. Det er betryggende. Jeg har alltid vært glad i hjemmet.

Både Leon og Phillip forteller at de ønsker å flytte tilbake til hjemstedet på grunn av trygghet. Tidligere i kapittelet nevnte jeg også at Henrik sa han mest sannsynlig kom til å bosette seg i byen han kommer fra. Dette ser vi også hos Andreas;

Oppveksten min har jo vært ganske perfekt på grunn av plassen. En drøm for meg hadde derfor vært å finne meg familie og bosette meg på gården

Også Jakob vil dette;

Jeg har lyst til å bo en rolig plass. Ikke nær en storby. Jeg har lyst til å flytte tilbake til bygda jeg kommer fra. For jeg synes det er en fin plass og jeg liker folkene der. Hvis jeg blir gammel og har mine egne unger, så vil jeg at de skal vokse opp på en litt mindre plass (...) Jeg synes det er mer fredelig.

Andreas og Jakob oppgir at de tenker på barn og familie når de snakker om fremtiden. De gir uttrykk for å prioritere barnets beste og verdsette fremtidig familie. Guttenes fortellinger viser at de ønsker familie i forskjellig grad og har ulike prioriteringer. Mens flere allerede har tenkt ut familielivet sitt i fremtiden, forteller andre at de tar det litt som det kommer. To av informantene skiller seg ut, da de forteller at kjæreste og familie ikke er så viktig for dem – likevel motsier de seg selv i intervjuet. Det virker derfor som om alle egentlig ønsker familie. Alle guttene er også single. Som Beck og Beck-Gernsheim påpeker, viker unge i samtiden unna kjærligheten, selv om den er viktigere som aldri før (1995). Et par informanter viker unna kjærligheten grunnet usikkerhet til kjærlighetsrelasjoner og er skeptiske til dette i fremtiden, på grunn av dårlige eller manglende erfaringer. Likevel uttrykker flere at de ønsker kjæreste og streber etter trygghet; *En hyggelig kone (...) det hadde vært greit og hatt (Leon)*.

Fillip viser til et sterkt ønsket om kjærligheten, i det han forteller at han hadde ofret ønsket utdanning og bosted for dette;

Det er veldig lett å endre meningen din og ønskene dine for å passe inn en plass. Og du vil jo selvfølgelig passe inn og sammen med den du liker.

Andreas som har tidligere uttrykt ønske om familie. Samtidig forteller han, at hadde prioritert drømmejobben foran familielivet, men det, tvert imot, for å være en god far;

Jeg føler at hvis jeg hadde blitt stuck med samma jobben dag inn, dag ut, og det er en kjedelig jobb, så kommer det til å skade det sosiale og ødelegge for alle relasjoner jeg er i. Det kommer nok til å slite på meg og da igjen kommer jeg til å bli en dårligere familiefar (...) jeg vil jo ikke være en dårlig familiefar.

Mathias og Henrik skiller seg ut – da de forteller at de ikke tenker særlig mye på kjæreste og det ikke er så viktig for dem med familie. Samtidig motsier begge seg selv. Mathias sier;

Vi tar det som det kommer. Det er en sånn tankegang jeg har (...) Jeg kunne hatt en kjæreste i fremtiden, men jeg tenker ikke særlig på dette og stresser ikke med det egentlig. Jeg har det greit sånn som jeg har det nå.

Mathias forteller videre at ikke hadde gitt slipp på Van-drømmen sin for kjærligheten; *«Jeg skal være litt sånn egoistisk og si nei jeg»* og forteller at han hadde prioritert drømmen og egeninteresser foran kjærligheten. Dette til tross for at han i en annen del av intervjuet sier beskriver seg selv som en familiefar. Dette kan drøftes i lys av Beck og Beck-Gernsheim (1995) som hevder at unge, i stedet for å praktisere kjærlighet, fyller tom-rommet som oppstår

med egne interesser og ønsker. Også Andreas sier på den ene siden; «*Jeg er nok en karrierefar, men det er jo den gylden middelvei jeg streber etter. Jeg vil prøve å være begge*», men på den andre siden; «*Det å få barn og familie er egentlig ikke så sykt viktig for meg*»
Guttene forestillinger om «andre» gutter som opptatt av spenning og fasadefikserte ser ikke ut til å stemme overens med deres egne fortellinger. Noe vi ser i deres beskrivelser av hvordan deres fremtidige partner skal være. Andreas forteller;

Det er på en måte ikke viktig med et sånn «perfekt» bilde av en partner, det er ikke det jeg er ute etter, så lenge de er glad i meg for den jeg er så går det fint.

Noe som også er tydelig hos Leon, som er opptatt av «*at hun er seg selv. At hun er ærlig*» og Phillip som «*liker jenter som er og føler seg naturlig (...)*».

Beskrivelsene av hvordan deres fremtidige partner skal være, gir oss inntrykket av at guttene ikke er overfladiske og fasadefokuserte, slik de assosierte gutter å være. Hvorvidt forståelsen av gutter som «ungkarer» stemmer overens med guttenes narrative fortellinger er interessant å drøfte, da alle guttene, som nevnt, er single.

Samtidig uttrykket flere et ønske om kjæreste. Dette er spesielt tydelig hos Phillip;

Det var et av mine håp da jeg søkte på folkehøyskole ... Jeg hadde et stort håp om å finne kjærligheten! (...) Men altså... jeg har ikke noe erfaring med hvordan man møter jenter og prater med de og sånn. Det blir vanskelig tror jeg.

Han er en av to informanter som uttrykker lite tro på å finne kjærligheten. Mens han forteller om manglende erfaring som grunn til usikkerhet, forteller Jakob om dårlig erfaring med kjærligheten og hvordan det har gitt han et mer negativt syn på det i fremtiden;

Jeg har ganske dårlig erfaring med sånn. Veldig dårlig. Til og med nå, et år etterpå er jeg jo skeptisk til å gå inn i et forhold selv om 15 år liksom. Grunnen til at jeg tenker negativt om det er nok fordi...da må jeg sikkert må gå gjennom alt det jeg har gått gjennom nå på nytt om 15 år. Det vil jeg ikke.

Informant opplevde en tøff periode og sier han nå er redd for å bli såret på ny. Informanten forteller videre hvordan «guttagjengen» var der for han og hvordan denne støtten hadde stor betydning for han. Dette bringer meg over på spørsmål som; «Hvordan takler gutter bekymringer? Hvordan håndterer de følelser?», noe jeg skal vise til i neste underkapittel.

5.2.3 Guttenes håndtering av bekymringer

Guttenes fortellinger om deres fremtidsbekymringer og opplevelse av stress og press, understreker nødvendigheten av evnen til å kunne håndtere disse bekymringene. Alle guttene, bortsett fra en, forteller imidlertid at de ikke er glad i å bearbeide bekymringer sammen med andre og deler lite av tankene sine. Guttene forteller at dette er noe jenter er mye flinkere til, og påpeker at gutter likevel har like mange - om ikke flere, bekymringer. De beskriver gutter som «lukka», «reserverte» og «stille», og forteller at de ikke vil være andre til bry og tar derfor ofte problemene sine på egen kappe. Problemer tulle, ifølge guttene, ofte bort. Når jeg spør hvorfor gutter er sånn, svarer guttene; «*Det er vanskelig å vite hvorfor – det er bare sånn det alltid har vært*» (Fillip), «*Jeg vet ikke hvorfor det er sånn - det er jo et evigvarende spørsmål*» (Leon), «*... sikkert et eller annet stigma som ligger bak i huet på folk*» (Mathias).

Fillip uttrykker det jeg har beskrevet tydelig;

Jenter er veldig mye mer åpen. Gutter er ganske lukka (...) Gutter er mer stille. De er ikke så flinke på å snakke. (...) Jeg er overhodet ikke flink til å snakke om følelser (...) Det er vanskelig for meg som gutt å åpne meg. Det er lettere når det er et intervju om det (...) å liksom snakke med noen du ikke har møtt før, ikke kjenner og kanskje ikke møter igjen – som deg. Jeg åpner meg ikke spesielt ofte hjemme eller noe sånt, men jeg har en lillesøster som jeg liksom går til hvis jeg er trist og sånn. Hun kommer også til meg.

Han forteller at det er vanskelig å snakke med gutter og vanskelig å åpne seg som gutt.

Leon har liknende fortelling som Fillip; «*Vi gutter er liksom litt mer reservert på hva vi snakker om (...) det er lettere å snakke med jenter*» og begrunner dette slik;

Jeg føler ikke det er alt jeg trenger å snakke om til folk eller ting jeg ikke har kjempelyst til å snakke om (...) Det er masse de aller nærmeste egentlig ikke vet så masse om. Fordi jeg har enten ikke hatt grunn til å snakke om det eller føler det er lettere å ta det på egen kappe. Jeg tror kanskje ikke gutter synes det er lettere å finne ut av ting selv, men de har lyst til å gjøre det. De vil ikke bry andre om ... problemene sine.

Beskrivelsen av gutter som selvstendige som vil klare seg på egenhånd, bekrefter maskulinitetsteorien fra Seidler (1992)), som viser til at menn har blitt opplært til å «klare seg selv», noe som fører til flere utfordringer for dem (Whitehead, 2002, s.157).

Mathias viser til at jenter praten mer sammen og deler mer, selv om gutter og jenter har like mye bekymringer å dele;

Jeg tror det er ganske likt mellom jenter og gutter og hvor mye de bekymrer seg, jeg tror bare jenter snakker mer om det. Jenter er jo flinkere til å snakke om følelser og hvordan de egentlig har det. Det er sikkert et eller annet stigma som ligger bak i huet på folk.

Når jeg spør hvordan guttene selv håndterer bekymringer og snakker om følelser, er det flere som oppgir at de ikke gjør dette med venner og at dette ofte ender i «tullesnakk»;

Leon forklarer dette slik;

Jeg har ikke noe jeg skulle ha sagt i den delen holdt jeg på å si. De styrer det helt selv. Så det blir nok mer tullesnakk kanskje. Hvis du kjenner noen som sender ei jente en melding, blir det sånn «uuuu, holder dere på??» og jeg bare «nei æsj».

Jakob sier også «*Gutta tøyser alltid mye ting bort. Det er helt normalt det*» og utdyper hvorfor «gutta» ofte driver med «tullesnakk»;

Jakob; Guttene har en del sosiale forventninger (...) Det er jo ikke forventet av oss å være en følsom person. Det er sånn et ideal-bildet som samfunnet har bygd (...) I sosiale medier. I filmer. Et bilde av den stødige mannen som får forskjellige problemer, tenker veldig mye og har masse ting som foregår i hodet, men snakker ikke om det og heller takler det alene. Det blir jo satt i hjernen våres fra vi er liten. Det blir liksom en forventning som vi ser hele tiden. Og da lager vi jo forskjellige forsvarsmekanismer og forskjellige ting og tang – som masse kødding.

Intervjuer; Så kødding er en forsvarsmekanisme?

Jakob; Ja. Du flirer bort problemer. Du flirer bort angsten. Du bare lager kødd. Du gjør litt narr av det, for da gjør du det sikrere for deg selv med at ikke angsten eller problemet blir så stort. Hvis du har en veldig stor frykt da som du tuller bort, blir den ikke så stor og alvorlig lengre og da føler du deg litt bedre. Da føler du at du får kontroll over situasjonen.

Jakob viser til sosiale forventninger rundt «den stødige mannen» og hvordan disse internaliseres hos gutter. Han forklarer her på sett og vis det Seidler (1992) var inne på om hvordan guttene lærer det skulle håndtere ting på egenhånd. «Tullesnakk» definerer han som en forsvarsmekanisme som gutter bruker for å skape kontroll og ufarliggjøre problemer. Dette kan vi forsøke å forklare ved å vise til Whitehead (2002) sine teorier om at menn har problemer med å håndtere ting som ikke kan kontrolleres. Usikkerhet, lav selvtillit og mennenes frykt om å bli oppfattet som mindre mandig i vennegjengen sin (Whitehead, 2002), kan også diskuteres her.

Jakob og Mathias skiller seg ut da de begge forteller at de, i ulik grad, snakker med kompisene sine. De oppgir at vennekretsen har utviklet seg, og nå er blitt flinkere til å snakke sammen. I tillegg nevner begge hvordan åpenheten føles godt og smitter over på hverandre; Mathias forteller;

De jeg har snakket med om følelser når jeg har gjort det, er faktisk gutter. Det er de jeg står nærmest. Det har ikke alltid vært sånn (...) Vi har blitt mye flinkere til å snakke om følelser sammen og det har

vært veldig fint. Det å ha en annen person å høre på det du har å si fra hjertet, det er jo veldig personlig og kan være sårt – men det er veldig fint at en annen tar seg tid til å høre på. Det fungerer også veldig fint andre veien også. Det er fint at en annen gutt sier ting til deg, for det betyr jo at de stoler på deg. Når en begynner å snakke om følelsene sine, så tørr flere gutter i gjengen å gjøre det også. Det er en sånn dørstokk å komme over. Når du først ser at andre også gjør det, er det lettere.

Mens Mathias innrømmer at han ikke er glad i å snakke om følelser, forteller imidlertid Jakob at han liker dette og inntar bevist en rolle som den emosjonelle i gjengen. Han beskriver vennegjengen som «veldig åpen» og som «en familie»;

Vi er veldig åpne med hverandre. Det er nesten ingenting vi ikke forteller til hverandre (...). Jeg er stolt av den gjengen jeg har, fordi selv om vi alle ble kjent på videregående, så har vi kommet oss ut av den videregående fasen. Nå er vi fem så nære... nesten som en familie... som prater om alt. Så vi snakker om sårbare ting, vi er følsomme foran og med hverandre. Jeg er den emosjonelle karen i gjengen (...) mens resten av gjengen min er liksom opptatt av å være «gutta». Det er nok meg som har lyst til å snakke om (...) hvordan det egentlig går og det smitter nok over. Nå har alle blitt mer opptatt av hvordan alle har det på innsiden liksom og hjelpe hverandre. Nå ringer de meg oftere og vi støtter hverandre på et ekte nivå.

Jakob er den eneste av guttene som sier at vennegjengen hans er åpne og snakker om alt. Samtidig forteller han at han er den eneste i gjengen som tar ansvar for å skape ekte samtaler og beskriver resten av gjengen som «gutta» som tuller bort ting. De andre guttene i prosjektet liker ikke å snakke om følelser og sier alle at gutter er dårlig på dette.

5.2.4 Hvordan kan vi forstå moderne maskulinitet og dets rolle på guttenes fremtidsvisjoner? Guttene i oppgaven har tydelige assosieringer til hvordan gutter er eller forventes å være – og her ser vi klare likhetstrekk. Ifølge guttene, er gutter opptatt av spenning, festing og det å leve i nuet uten fokus på fremtiden. Livet til gutter beskrives av guttene som et «ungkarliv». De påvirkes og formes av hverandre, samt av forventninger om å være «macho». Whitehead (2002) kritiserer den offentlige fremstillingen av «mannen» nettopp på grunn av den forteller at den private sfæren med relasjoner, er mindre «macho» og bør være mindre betydningsfull for gutter. Guttenes assosiasjoner faller godt sammen med Whiteheads beskrivelser av den offentlige mannen. Et mandig liv forbindes nemlig i offentligheten med puber, sport og karriere-fokus (Whitehead, 2002, s.145). Guttene forteller at et kjønnspress om å strebe etter å være «den typiske mannen» og forventninger om den «stødige mannen» henger igjen og påvirker guttene på ulike måter. Det virker som om Whiteheads teori om at forventningene til

maskulinitet fratar mannens sjanse om å konstruere seg selv og at mannen er under press, kan være sann. Guttene forteller at gutter er opptatt av statusyrker og streber etter å være rik. De liker show-off og bryr seg om fasade. De verdsetter materialistiske ting i større grad og ønsker å eie mye for å a) vise suksess, b) skryte, c) imponere jenter, eller d) av interesser for ting. I følge flere av informantene er gutter opptatt av å være «best» og «vise suksess». Spesielt Jakob sier at de liker å ha kontroll og makt over andre – «*dette er noe de drives av*». Guttene i intervjuet distanserte seg imidlertid fra deres forestillinger om gutter og mente at de selv ikke var sånn som «andre gutter». Oppfatningene om hvordan gutter er og forventes å være stemmer ikke overens med guttenes egne narrative fortellinger om deres ønsker, prioriteringer, bekymringer og tanker. Som Whitehead sier; «The public world of men (...) are all myths of hyper masculinity» (Whitehead, 2002, s.144). Deres fortellinger om hvordan andre gutter er, er likevel med på å reprodusere en bestemt form for maskulinitet og bestemte forventninger til menn. Noen av guttene mente familie og barn var like viktig for gutter, men at det, på grunn av frykten for å virke lite mandig, bare ikke sies høyt. Andre mener at jenter er mer familietyper og gutter er karriere orienterte og skyver derfor familielivet til siden. Andre mente at gutter er veldig investerte i å være en god far når de først er det, men er mer forsiktige til å si ja til å stifte familie. Selv om flere av guttene er opptatt av å være best og slik legger stort press på seg selv, er de ikke særlig opptatt av lønn og det å eie mye. Det er kun en av guttene som er mer opptatt av lønn og gleden av å eie de kuleste tingene. De prioriterer trivsel, interesse og vennskap i framtidsvalgene, og er svært opptatt av trygge relasjoner i deres beskrivelser av en vellykket fremtid. Det er tydelig at guttene verdsetter vennskap og lengter etter fellesskap og trygghet.

Guttenes fortellinger gir uttrykk for et savnet fellesskap som Baumann forutså (2017). Spesielt Phillip er tydelig her, da han forteller at han endrer masse på sin identitet for å bli del av en vennegjeng. Det å ofre sin identitet og det å være seg selv for å få tilhørighet, forklarer Baumann som prisen vi må betale for å ha fellesskap som privilegium (Baumann, 2017, s.37). Phillip sier at han kun er opptatt av lønn for å kunne være del i en sosial omkrets og passe inn i en vennskapsrelasjon. Her er altså det å eie noe viktig for å være del av noe, fremfor å være bedre enn noe eller noen. Savnet etter fellesskap kan virke som spesielt stort for gutter, da særlig de, ifølge Messner (1992), former dype og varende vennskap og er avhengig av disse for å utvikle empati og tillit (Whitehead, 2002). Ønsket om å passe inn, som vi har sett blant funnene, forteller også Whitehead (2002) at er typisk for menn – da de er et sosialt vesen som er opptatt av vennenes bekreftelse og derfor lett lar seg forme. Ser vi på NOU – rapporten

(2019) og beskrivelsene av guttenes vennskap; «større og mer robuste kretser preget av konkurranse, konflikt, fremvisning av ego (...) og kamp om dominans» (NOU 2019: 3, s.140), kan dette være problematisk og føre til at guttene opplever forventninger om å være som «gutta». Alle guttene i oppgaven er single, men flere ønsker familie og kjæreste. Det kan virke som om Baumanns definisjon av relasjoner i flytende kjærlighet; som «lette, løse, **enkle og tre inn i** og enkle å forlate» (2003), ikke nødvendigvis er tilfelle for guttene, da flere viker unna kjærligheten grunnet tidligere erfaringer. Samtidig har flere informanter en tanke om at «vi tar det som det kommer», noe som ligner modernitetens «la oss se hvor dette fører hen» - holdning. Guttene søker trygghet, noe som også kommer tydelig frem ettersom alle ønsker å etablere seg i hjemstedet sitt. Bakkens (2021) beskrivelse av dagens generasjon som hjemmekjær bekreftes veldig i guttenes fortellinger. Whitehead (2002) har pekt på at menn frykter uforutsigbarhet og har et behov om å kontrollere ting, grunnet manglende tillit. En ukontrollerbar og usikker fremtid kan slik være spesielt belastende for guttene. Når Whitehead (2002) hevder at menn i uforutsigbare og ukontrollerbare situasjoner, føler seg truet og usikre og handler derfor som stereotypiske menn (ibid., s.176), kan vi tenke oss at en usikker fremtid kan føre til å reprodusere maskuline forventninger og «mandige» fremtidsvalg. Zimbardo og Coloumbe (2016) skriver at menn frykter avvisning og forteller at denne frykten har økt i tråd med teknologi og guttenes økte gaming og isolering. Dette kan forklare egenskapene guttene ønsket hos sine fremtidige kjærester. Egenskapene var ikke, som deres assosiasjoner skulle forutse, overfladiske og som Beck (1995) og Bauman (2007) mente, preget av egeninteresse. Tvert imot brukes formuleringer som «akseptere meg for den jeg er», «at hun er seg selv» og «at hun er naturlig».

Whitehead (2002) gjentar flere ganger guttenes manglende emosjonelle verktøy som problematisk. Jeg har allerede vist til at guttene har mange fremtidsbekymringer og opplever press fra ulike kanter. Det indre presset som kommer av forventningene om å realisere seg selv og oppnå sitt potensial preger guttene spesielt mye. De er usikre og har mange belastende tanker. Vi kan argumentere for at funnene fra NOU-rapporten om at gutter skårer lavere på personlighetstrekkene som bekymring, lav emosjonell stabilitet, psykisk lidelse og medmenneskelighet (2019) kan føre til at guttene er mer utsatt for bekymringer i den usikre fasen. Samtidig snakker de lite om følelser. De forteller alle at jenter er bedre på dette og at gutter er lukka og reserverte. Funnene bekrefter Whiteheads teori om at «det ser ut til at mange menn ikke er i stand til å eksponere sitt indre jeg for den ytre verden» (Whitehead, 2002, s.157). En av guttene forteller også direkte at han er redd for å bli såret og setter så opp

«emosjonelle murer» - noe som er typisk for den moderne maskulinitet (Whitehead, 2002). Et stort flertall av guttene forteller at guttene tuller ting bort som en forsvarsmekanisme.

Whitehead forklarer dette som en mekanisme, der guttene praktiserer maskulinitet for å gjøre usikre situasjoner håndterbare (ibid., s.176). Guttene forteller at de ikke liker å snakke om følelser da de ikke vil være til bry og ta problemene på egen kappe. Også dette bekrefter Whiteheads teori om at guttene blir oppfordret til å være selvstendige og takle problemer uten hjelp fra andre (ibid., s.157). Dette kommer spesielt tydelig frem i Jakob fortelling om forventningen om «den stødige mannen» som har masse tanker, men ikke deler dem med noen. To av guttene forteller imidlertid at det å snakke om følelser i gutte-gjengen føles godt og smitter over, da det fører til at flere da tørr og gjøre dette. Igjen, bekreftes her i hvor stor grad gutter blir påvirket av hverandre i vennskap. Guttene viser her at gutter blir sosialt konstruert og formes av sosiale omgivelser, forventninger og andres praktisering av disse. De fleste guttene har, som vist til tidligere, gitt uttrykk for at deres indre press er formet av det ytre. Spesielt Phillip viser i intervjuet at han formes av andre og endrer seg for å passe inn i vennegjenger. I følge Lacan (1977) søker og trenger individet anerkjennelse, noe som kan settes opp mot Baumanns (2007) konsumsamfunn, der identiteten blir en vare som er i stadig endring for å bli likt av markedet, med andre ord de sosiale omgivelsene. Ifølge Foucault (1991) er ikke selvet gitt til oss, men må dannes som et kunstverk i sosiale omgivelser. Savnet etter fellesskap og ønsket om tilhørighet og trygghet (Baumann, 2017), som kommer til uttrykk i oppgaven, kan gjøre guttene enda mer formbare. Guttene fortellinger og deres forestillinger av maskulinitet, gir meg tankene om at guttene dannelsesfase er sterkt styrt av utenforstående faktorer. Vi kan derfor, etter min formening, benytte Beauvoirs (2001) utsagn slik; «One is noe born a wøman, but rather becomes, a wøman».

Kimmels (1994) teori om at menn frykter å bli oppfattet som mindre mandige i relasjoner, kan forklare guttenes håndtering av bekymringer. Det er kun en som sier gjengen snakker åpent om alt – og det på grunn av at han selv tar den emosjonelle rollen og stadig jobber for å få det til. De feministiske bevegelsene som Madsen (2018) viser til, der den «statiske mannen» i større grad får være i fred og ikke preges like mye av samtidens press, mens kvinnen («makover-selvet») etterstreber med å optimalisere seg selv og blir derfor i større grad påvirket, må diskuteres her. Guttene opplever, tvert imot, presset og kravene av samfunnet på kroppen. De forteller hvordan forventningene om den stødige mannen virker belastende og opplever også presset om å optimalisere seg selv. Forventningene om at de skal være statisk fører, ifølge guttene ikke til at de får være i fred, men til at de opplever å være i spenning

mellom muligheten til å være seg selv og stereotypiske forventninger. Det virker som om den «statiske mannen» ikke stemmer overens med dagens samfunnsendring og dets åpne karakter med fokus på psykisk helse. Måten guttene håndterer bekymringene i deres sårbare livsfase, understreker hvordan forventningene kan bidra til å gjøre situasjonen mer belastende.

5.3 Folkehøyskolen sin rolle i guttenes nåværende liminale livsfase

Fortellingene som viser at flere av guttene ikke liker å dele følelser, kjenner på sosiale forventninger om å være «macho» og ønsker å håndtere problemer på egenhånd, kan være spesielt problematisk i livsfasen mellom ungdomslivet og voksenlivet. Ettersom de unge, ifølge Frønes (2018), tilpasser seg en usikker fremtid og er midt i en prosess der de skal danne seg selv, vil usikkerhet, frykt, og press om å finne ut av hvem man vil være og hvor man skal, prege guttene. I denne vanskelige utprøvningsfasen (Frønes, 2018) kan vi tenke oss at behovet om hjelp og støtte fra andre vil være stort. I dette kapittelet vil jeg presentere funn som kan bidra til å forstå hvilken rolle folkehøyskolen spiller i den livsfasen guttene jeg intervjuet var i. Jeg ønsker blant annet å utforske hvorvidt guttene benytter folkehøyskolen som en buffer til ulike utfordringer.

5.3.1 Folkehøyskolen som banebryter – en pause fra det pressfylte livet

For mange av guttene representerer året på Folkehøyskolen en pause. Mange gir uttrykk for at de er slitne etter tiden på videregående skole og at de har lyst til å gjøre noe annet. Dette kommer blant annet til uttrykk slik hos Jakob:

Da jeg gikk tredje året på videregående og var i den søknadsperioden var jeg DRITLEI av skolen. (...) altså videregående suger ut all glede

Henrik uttrykker seg slik; «*Jeg ble veldig sliten av skole rett og slett ... jeg valgte folkehøyskolen fordi jeg var skikkelig sliten etter vg3.*»

På oppfølgingsspørsmål om av hvilken rolle han tenker folkehøyskolen spiller i livet og din fremtid sier han:

Det er et moro år. Et år der jeg bare chiller. Et pauseår fra skolen (...) Dette året hvor jeg har fått pustet ut, gjør nok at jeg kommer til å ha det morsommere på studie og kommer til å trives bedre, siden jeg fikk hatt en periode av skolebenken og fikk slappet av. Jeg hadde sikker vært mer lei, irritabel og hatt det i gjennomsnitt litt dårligere som student igjennom hele utdanningen om jeg ikke hadde tatt dette valget.

Andreas oppgir også å være skolelei og forteller hvordan han på folkehøyskolen har blitt mer sikker og har fått motivasjon til å ta videre utdanningsvalg; «*Jeg visste egentlig ikke hva jeg skulle videre (...) og var litt lei av skole basically.*» Etter han forteller om på-bygg-planen etter folkehøyskolen, påpeker han at han mest sannsynlig ikke hadde tatt det valget, om ikke det hadde vært for pause-året på folkehøyskolen; «*Da var jeg såpass lei av skolen, så det virka som noe jeg aldri i verden hadde gjort.*»

En av grunnene til at Folkehøyskolen er å foretrekke handler om lærerne. Andreas sier dette om lærerens rolle når han sammenligner trivsel på skolen tidligere med folkehøyskolen;

Da jeg først kom hit virket lærerne mye mer engasjerte i jobben enn lærerne jeg har hatt tidligere. Det virket som om de liker jobben mer, og faktisk er interessert. (...) De er ikke bare lærere for oss heller. Jeg har blitt kompis med dem også.

Guttene har, av ulike grunner, dårlige erfaringer med videregående – noe som bekrefter tallene om at dagens ungdom trives dårligere på skolen og finner spesielt Vg 3 anstrengende (Bakken, 2021). Mens Phillip forteller at han hadde problemer hjemme og slet derfor med skolen; «*Jeg hadde lang skolevei og sleit med foreldrene mine og da trengte jeg en pause*», forteller Leon og Mathias hvordan helse-problemer har ført til at de måtte ta en pause og avbryte utdanningsløpet;

Jeg hadde masse problemer med sykdom. Så jeg har slite med å holde meg på skolen og sånn. Jeg hadde for mye fravær til å gjøre ferdig skoleåret. Så da tenkte jeg, da kan jeg prøve folkehøyskolen (Leon) Jeg hadde jo allerede studert et semester (...) også fungerte ikke det helt for meg (...) mest fordi jeg hadde litt sånn mentale helse problemer. Så derfor måtte jeg slutte. Også var jeg hjemme et år uten å gjøre noe særlig, så blir jeg gærn og deppa av å bare sitte hjemme. Så da var folkehøyskolen et fint tilbud (Mathias).

Jakob viser også hvordan mange av guttene, ønsket endring i livssituasjonen sin; «*De fleste søker jo etter videregående og har lyst til å komme seg ut av plassen de er i nå*»

I tillegg til presset om å gjøre det bra på skolen, som ifølge Bakken (2021) preger unge mest, minimerer folkehøyskolen også andre press guttene kjenner på. Leon opplevde blant annet et sosialt press, som avtok på folkehøyskolen – noe jeg kommer tilbake til. Hvordan folkehøyskolen kan bidra som banebryter og frigjøre guttene fra andre typer press, kommer frem hos Jakob, som forteller om drikkepress på videregående;

Det var bare å konstant gjøre det samme. Det var liksom sånn på videregående. Festing var en stor del av videregående. Det var jo et typ sosialt press om å feste. Jeg likte å gå ut (...) men det ble bare et litt

sånn ... ensidig liv. Jeg bare tenkte; hva skal jeg gjøre neste år? Blir det akkurat det samme? Skal jeg gjøre det samme på universitetet; møte nye folk, feste med nye folk og gjøre enda hardere oppgaver?

Jakob skiller seg ut. Mens mange av de andre guttene var skoleleie på grunn av prestasjonspresset, forteller han, imidlertid, at forventningene om å feste preget videregående løpet; «*Presset om å drikke har jeg merket veldig. Det presset om å gjøre det bra på skolen... det har ikke vært så mye av det... det har heller blitt sånn motsatt; at man ikke skulle gjøre det så bra.*» Det er interessant hvordan den intense kvalifiseringsperioden som, ifølge Frønes (Frønes, 2013), gjennomsyrer livet til «Emerging Adults», i Jakob sine utsagn, er snudd på hodet og har blitt erstattet av sosiale forventninger om å drikke;

Alle har jo venta hele uka på at helga endelig kommer sånn at du kan dra på fest. Hvis ikke du har lyst eller har heller lyst på (...) en chill kveld uten alkohol – da blir det fort ganske ensomt. Det kom til et punkt der vi snakka om at vi måtte finne på noe alle sammen en helg, uten å drikke. Men det skjedde aldri (...) Man kommer til et punkt der man ikke klarer å sosialisere seg uten alkohol.

Jakob beskriver et press som han mener mange opplever på videregående. Han ønsket, som resten av guttene endring og søkte derfor på folkehøyskolen. Folkehøyskolen har, ifølge guttenes fortellinger, stor betydning i å minimere presset på skolen – uansett om dette kommer i form av sosialt press, karakterpress, eller drikkepress. I guttenes nåværende livsfase har folkehøyskolen bidratt til å gi guttene et «pause-år» og slik brutt banen de opprinnelig var i – en bane preget av usikkerhet, manglende motivasjon for utdanning og press fra ulike fronter.

I tillegg til at folkehøyskolen er et friår med endring og minimering av ulike typer press, gir det anledning til å reflektere over fremtiden. Guttene har muligheten til å sammen finne ut av ting og føler her på trygghet, da de er rundt personer i samme livsfase. Dette kjennetegner mye av atmosfæren guttene er del av på folkehøyskolen, noe som kommer til uttrykk hos Mathias;

Det er nok mange som meg, som går her for å enten finne ut av hva de skal etterpå siden de er usikre, eller trenger en pause fra skolelivet, presset og alt i utdanningsløpet (...) Du er der sammen med mange andre som er i en lignende posisjon som deg selv. Det at vi alle sammen egentlig er her fordi vi trenger et år med pause fra skolen, knytter oss tettere sammen og gjør at vi blir tryggere på hverandre. Det åpner jo opp til en ærlig dialog om hvorfor du er her og hvor du vil.

5.3.2 Folkehøyskolen – for å finne ut av ting

Fem av seks gutter forteller at de var sterkt preget av usikkerhet og oppgir at de valgte

folkehøyskolen ettersom de ikke visste hva de skulle. Guttene benyttet året eller årene på institusjonen til å reflektere over framtidvalg og det videre livet. Imens Henrik allerede før folkehøyskolen hadde planlagt sitt utdanningsløp, forteller de andre guttene at et av behovene for å ta et «pauseår» – var behovet om å finne ut av ting; hva de vil og hvor de skal. Guttene skal, som Frønes sier «finne retning på livsprosjektene» (Frønes, 2013). De fleste guttene forteller at folkehøyskolen var et godt hjelpemiddel til å finne ut av dette og sier de nå er blitt mer sikre. Dette kommer til uttrykk hos Mathias;

Det er mange som går her for å finne litt ut av ting. For å finne ut hva de vil og hvor de skal (...) Jeg visste ikke helt hva jeg hadde lyst til å gjøre etter det første året mitt på skolen, så da får jeg jo et til friår på en måte, der jeg kan tenke litt.

Etter et «tenke-år» og halvveis i det andre året på folkehøyskolen sier han at han er blitt litt mer sikker og har en plan om forkurs til ingeniør studier. Dette ser vi også hos Andreas, som fant ut av at han ville ta påbygg og sier han hadde motivasjon til å gjøre dette, nettopp på grunn av folkehøyskolen og pauseåret fra skolen. Han forklarer at dette slik; «*jeg har modnet her rett og slett*». Også Jakob forteller at han, igjennom folkehøyskolen, har funnet ut av at folkehøyskolelærer kan være et fint alternativ, om ikke fotballdrømmen går i oppfyllelse.

Jakob forklarer hvordan folkehøyskolen har hjulpet han i å finne ut av ting – ved å gi han et mer positivt syn på fremtiden, som jeg allerede har vist til, og et mer åpent syn på livet;

Folkehøyskolen åpner opp en helt annen verden for meg (...) Nå føler jeg meg mer åpen til å prøve nye ting i livet og ikke bare satse på en ting hele livet (...) Jeg har (...) fått et mer åpent syn på livet, fremtiden og min plass i denne.

Han forklarer det å ha funnet ut av en ny verden, en verden hvor han har dannet nye interesser og fått en ny innstilling på livet og fremtiden. Phillip skiller seg ut blant guttene. Selv om han, som resten, også har vært svært usikker, og valgte folkehøyskolen blant annet for å «finne ut av ting», er han den eneste som sier han enda ikke har funnet ut av noe og enda er like usikker. Som allerede vist til i 5.1, har han vurdert å ta et år som stipendiat for å ha mer tid til å finne ut av ting. Phillip er betydelig mer opptatt av å finne ut av sin plass og sin tilhørighet, enn det å finne ut av hvilken utdanning eller hvilket yrke som er det riktige valget. På denne måten skiller han seg også ut. Likevel forteller også resten av guttene at de er opptatt av «det sosiale» og at «det sosiale» hadde stor betydning for valget av folkehøyskolen.

5.3.3 Folkehøyskolen som sosialt fellesskap

Alle guttene i oppgaven verdsetter og søker sosiale fellesskap. Guttene beskriver «det sosiale» som det beste med folkehøyskolen og forteller at det er lettere å knytte tette vennsksapsrelasjoner på folkehøyskolen. Det å få mange venner på folkehøyskolen, er den fordelene ved folkehøyskolen, som kommer tydeligst frem. Guttene viser alle et behov for og et ønske om vennskap. Betegnelser som å være «tett innpå hverandre», oppleve «trygghet» og «passe inn» går igjen ved deres beskrivelser av folkehøyskolen. Leon og Henrik gir uttrykk for dette;

Jeg tror du får mest ut av det sosiale. Det sosiale er jo kjempebra på folkehøyskolen (...) jeg har fått mange venner etter hvert (Leon).

Det er gøy å møte folk fra hele Norge (...) det gir meg gode minner og gode venner spredd i Norge.

Større krets med mennesker jeg kan gjøre ting (...) med (Henrik).

Den tette kontakten på folkehøyskolen kommer, ifølge guttene, av forskjellige grunner. Mens Andreas forteller at skolens geografiske beliggenhet kan ha betydning for det sosiale på skolen

Det beste med folkehøyskolen er at det ikke er så sentralt. Det liker jeg. Det er liksom ganske øde. (...) jeg tror man knytter nærmere bånd med de som er her, siden man bor øde. Sammenlignet med for eksempel Oslo, der du kan dra hjem i helga hvis du bor i nærheten. Her er det ikke så aktuelt å dra hjem (...) Det fører nok til at man kommer nærmere de som er her og kommer i en boble.

... forteller Mathias at fellesinteressene guttene har – er nøkkelen til det sosiale fellesskapet og inkludering;

Det beste med folkehøyskolen er nok andre folk med samme interesser som deg selv og det sosiale – du får mange venner her (...) Jeg tror det er lettere å passe inn på folkehøyskolen enn der ute, siden du søker jo på en linje som tilbyr det du liker og velger linja etter interessen din. Da har du allerede en fellesinteresse med andre allerede fra starten.

Det blir tydelig at folkehøyskolen spiller en stor rolle som sosial institusjon og i guttenes søk etter fellesskap. Ifølge guttene spiller stipendiatrollen en viktig rolle for det sosiale og har stor betydning for at alle skal føle seg inkludert. Dette viser Jakob og Mathias til;

Vi er der for å ta dem imot. Gi dem et sånn vennlig ansikt (Jakob).

Vi hjelper alle å bli kjent med hverandre og bli venner (...) vi starter liksom morgenen sosialt for at alle føler seg inkluderte. Vi har (...) ansvar for at elever som nødvendigvis ikke har det så bra, eller som kanskje ikke passer inn helt enda (Mathias).

Fillip, som har en drøm om å passe inn, sier også at man er tettere på hverandre;

«Det er kanskje lettere på folkehøyskolen å bli ordentlig kjent med noen og stole mer på de.»

Du er litt mer tett innpå». Samtidig skiller han seg ut, da han forteller at han enda har lite tillit til andre og syns vennskap er vanskelig; *«Jeg føler jeg kan ha samtaler og sånn, men jeg vet jo ikke 100% om folk egentlig er venner (...) Jeg har en person som er helt sikkert min venn.»* Phillip valgte folkehøyskolen for å slippe å være ensom fremover og finne sin plass. Han uttrykker manglende tillit til andre, noe som gjør vennsksrelasjoner utfordrende for han.

Ifølge guttenes narrative fortellinger er det to måter sosiale fellesskap på folkehøyskolen bygges på. På den ene siden skapes et sosialt fellesskap med de man har noe til felles med, som Mathias forklarte. På den annen side, viser flere gutter til at det skapes et sosialt fellesskap gjennom inkludering og toleranse for de man nødvendigvis ikke har mye tilfelles med. Sistnevnte fellesskap minner om et uenighetsfellesskap, som Iversen (2018) skriver om, og dette skal jeg vise til ved neste undertema.

5.3.3.1 Folkehøyskolen som sosial treningsarena

Flere av guttene beskriver at de, igjennom å leve tett på ulike mennesker på folkehøyskolen, har utviklet større aksept for mennesker som er ulike dem selv. Henrik gir uttrykk for dette;

Jeg har nok blitt mer tolerant for andre mennesker. Man lever jo tett på hverandre, da må man liksom ordne opp når det er uenigheter og når noen går deg på nervene

Guttene forteller at aksepten de har fått for andre mennesker, som er en av de sosiale kunnskapene de har tilegnet seg igjennom folkehøyskolen, vil ha betydning for det videre liv. Dette blir tydelig hos Mathias;

Det blir nok lettere å gå inn i relasjoner med mennesker som er helt annerledes enn deg. Du blir liksom tvunget til å komme overens med alle på folkehøyskolen. Du er jo oppå folk hele tiden. Jeg har lært at det går helt fint å omgås og bli venn med nye folk som er helt forskjellig fra deg. Du får mye større aksept for andre mennesker med andre meninger på folkehøyskolen. Det har jo alle godt av.

Flere av guttene sier de har utviklet seg på folkehøyskolen. De er her spesielt inne på en sosial utvikling og beskriver hvordan årene har lært dem sosiale kunnskaper som bedre kommunikasjon, tillit og trygghet. Leon og Phillip eksemplifiserer dette. De har begge vært preget av en sosial angst, der frykten for å si noe feil har skapt vanskeligheter for å ha samtaler med folk. Begge forteller at de alltid har vært usikre - og «ikke flinke», i sosiale settinger, ettersom de har manglet tillit og trygghet til andre mennesker. Hvordan de opplever at folkehøyskolen har bidratt med å skape selvtillit og sosial trygghet, er, imidlertid, veldig

ulikt hos dem. Mens Phillip forteller; «*Jeg synes det er litt vanskelig. Jeg sliter med å delta i samtaler med folk, fordi jeg vet ikke hvordan jeg skal svare når de snakker eller hva jeg skal si og komme med til det de snakker om. Jeg vil ikke si noe feil*» og sier at han enda sliter, selv om han har blitt litt tryggere, forteller Leon, som i utgangspunktet beskriver seg selv som «den sosial awkward typen», at han har utviklet seg veldig;

Informant; Det å basically snakke med andre mennesker har jeg blitt mye bedre på gjennom disse to årene (...) Jeg har utviklet meg veldig mye sosialt. Jeg hadde aldri sagt ja til dette intervjuet før. Det var vel derfor jeg sa ja til dette – for å utfordre meg selv.

Intervjuer; Hvorfor har du lært det her tror du?

Informant; Jeg føler ikke på så mye press her. Jeg følte på mye press før.

Intervjuer; Press fra hva eller hvem da?

Informant; Press når jeg snakka med og foran andre folk (...) Jeg hadde alltid en baktanke om «hva hvis jeg sier noe feil?», «hva hvis de synes jeg er merkelig?». Folkehøyskolen har gjort meg mer trygg. Jeg kjenner på en sånn trygghet nå, om at det ikke har så masse å si om jeg sier en liten feil. Det er liksom ganske normalt å si feil inni mellom. I år har jeg bare utvikla meg mer og mer (...) kanskje også fordi jeg har sagt at jeg kan ta ansvar som stipendiat og da må tvinge meg inn i det ukomfortable da (...) Jeg velger bevisst å pushe meg og bli ukomfortabel her, slik at det blir lettere og lettere for hver gang.

Leon forteller om sosial trygghet og fraværet av press på folkehøyskolen. Igjen, ser vi et eksempel om hvordan folkehøyskolen kan frigjøre press hos den enkelte. Den sosiale utviklingen som Leon opplevde, hvor han nå mestrer sosiale situasjoner bedre, føler seg inkludert og trygg, kan ha stor betydning for det videre livsløpet. Flere gutter forteller at den sosiale arenaen «folkehøyskolen» har bidratt på ulike områder som er avgjørende for fremtiden.

Mathias forteller for eksempel at han igjennom tette gode vennskap på folkehøyskolen har lært å være mer åpen og håndtere følelsene sine på en bedre måte;

Det blir jo lettere å i fremtiden å ta følelsene litt mer på alvor. Det gjør jo at man gjennom det kan få bedre mental helse. Når du har lært og være åpen og trygg på andre mennesker, kan det også hjelpe andre som du møter når du studerer.

Dette mener også Leon, vil være viktig; «*I fremtiden vil det gjøre det sosiale og relasjoner med andre lettere*» Han forteller, som Mathias, at evnen til å gå inn i relasjoner med andre personer, som du utvikler på folkehøyskolen, vil ha stor betydning for det videre livsløpet;

Det blir jo lettere å snakke med folk og holde en samtale. Det kommer til å ha litt å si når jeg studerer. Da møter jeg jo masse forskjellige folk. Det er jo en fordel å være trygg nok til å kunne prate med de

(...) (Han tilføyer) Det vil kunne føre til lettere jobb-intervju og muligheter for meg tenker jeg.

Basert på utsagnene til informantene kan folkehøyskolen beskrives som en sosial arena, der vennskap og trygghet dyrkes. I tillegg viser funnene at folkehøyskolen for enkelte fungerer som en sosial treningsarena, der guttene opplever personlig utvikling som selvtillit, og evnen til å kommunisere med andre.

5.3.4 Hvordan kan vi forstå folkehøyskolen som bidragsyter?

Guttene benytter folkehøyskolen som et pauseår fra skolebenken. Alle forteller at de er skolelei. De er sliten av presset på videregående og flere har negative erfaringer med videregående. Funnene bekrefter ungdatabesultatene (2021) som viser at dagens unge trives dårligere på skolen og har flere negative erfaringer. Tallene som viser at presset om å prestere på skolen er den største belastningen i unges liv (Bakken, 2021), kommer også frem i guttenes fortellinger. *Dette til tross for at det ofte er jentene og stress som er i fokus – ved bruk av begreper som «flink-pike-syndromet».* Dette kritiserer også Madsen (2018). Her kan funnene til NOU-rapporten (2019) være av betydning; der det er tydelig at gutter, på grunn av blant annet senere kognitiv utvikling, dårligere språk, regne og lese kunnskaper, er mer utsatt i utdanningssystemet. Guttenes narrative fortellinger viser hvordan folkehøyskolen ser ut til å minimere presset i utdanningssamfunnet og bidrar til å la guttene puste ut, samle motivasjon til videre studie-tid og ha 1 – 2 år på å tenke over framtidvalgene sine. Som professoren Hilde Gunn Slottemo luftet i kronikken i VG; er kanskje folkehøyskolens popularitet et symptom på at skolegangen i dag er krevende for mange (Slottemo, 2022). Læreren beskrives av guttene som viktig på skolen og Andreas sin fortelling om at lærerne på Folkehøyskolen er mye mer engasjerte, kan kobles direkte til både NOU (2019) og Ungdata rapporten (Bakken, 2021). Flere unge forteller at de mistrives med læreren (Bakken, 2021) og gutter er mer utsatt for frafall av skolen på grunn av læreren ikke fungerer likegodt som rollemodell for dem – da kvinner er dominert i yrket (NOU, 2019). Dette kan påvirke fremtiden deres og forestillingene om et vellykket liv, blant annet når vi ser på Henrik sin fortelling om at Instagram har stor påvirkning på dem som ikke har mange rollemodeller i virkeligheten.

I tillegg til at folkehøyskolen beskrives å være et «hvileår» for enkelte, kan den være en viktig brobygger fra ungdomslivet til voksenlivet, og en banebryter - da den ser ut til å eliminere flere utfordringer i guttenes livsfase. Drikkepresset, beskrevet av Jakob, er det tydeligste eksempelet på dette. Vanskeligheten av å «finne ut av ting» i den uvisse livsfasen som guttene

befinner seg i – og tidspresset om å «finne ut av hva og hvor man vil» preger guttene. Svarene viser at folkehøyskolen bidrar til å hjelpe guttene i dannelsesfasen, som Frønes (2018) skriver om, da de får et «tenke-år» hvor de kan gruble og utsette de store «skumle» livsvalgene.

Hvorvidt guttene på folkehøyskolen blir mer sikre på sine fremtidsønsker, trygge på å følge sine drømmer og i mindre grad frykter fremtidens usikkerhet, eller om de utsetter frykten og til slutt tar valg ut ifra hva som er sosialt akseptert og fornuftig – kan vi imidlertid ut ifra denne studien ikke si noe om.

Selv om guttene, ifølge Bakken (2021), blir beskrevet som mer optimistiske og har større tro på at de vil lykkes i fremtiden, har jeg, igjennom funnene om guttenes fremtidsbekymring, vist at dette ikke er tilfelle i min oppgave. Bekymring og ensomhet – plagene som, ifølge Bakken (2021), har økt betraktelig, ser ut til å prege guttene veldig. Guttene søker trygghet og vennsksapsrelasjoner på folkehøyskolen – og dette er også noe som anses å være det beste med skolen. Ønsket om å finne plassen sin og bli inkludert tydeliggjør folkehøyskolens rolle som sosiale arena, i guttenes livsfase. Bekymringene til Zimbardo og Coloumbe (2016) om at menn isolerer seg og gamer mer og mer grunnet en frykt for avisning kommer frem i funnene mine. Mange av guttene gamer og flere av dem har sagt at de ikke er gode sosiale og har vært redd for å oppføre seg feil i sosiale settinger. Dette må vi ta på alvor – spesielt om vi ser på Bakkens resultater om økt skjermbruk og spilling blant gutter (2021). Samtidig har jeg, i kap 2, vist til at gutter i mye sjeldnere oppsøker hjelp fra psykolog til å håndtere problemer eller tanker (2018). En sosial arena der guttene blir del av et sosialt fellesskap kan derfor ha stor betydning i guttenes liv. Gutter som i utgangspunktet ikke var sosiale og følte seg inkludert har utviklet seg igjennom folkehøyskolen. Som Slottemo hevder; «de unge blir kjent med seg selv og hverandre. Slik blir de trygge og selvstendige» (Slottemo, 2022, s.4). Leon viser tydelig hvordan folkehøyskolen også har fungert som en sosial treningsarena som har bidratt til å hjelpe han å bli mer selvsikker og lettere kunne gå inn i sosiale relasjoner. Ser vi på maskulinitets teoriene om guttenes emosjonelle analfabetisme og usikkerhet (Whitehead, 2002), kan derfor folkehøyskolen her spille en stor rolle for spesielt guttene. De knytter vennskap og relasjoner med forskjellige typer mennesker og lærer slik viktige sosiale kunnskaper. Guttene forteller også hvordan det å være så tett innpå mange forskjellige folk, med ulike meninger og ulik bakgrunn, har gitt dem større aksept for andre mennesker. Holleruds beskrivelse; «Elevene skal utvikle selvforståelse, samfunnsengasjement, toleranse og respekt» (Slottemo, 2022), blir bekreftet hos guttene. De har blitt tolerante for ulikheter og har lært å ordne opp så fort som mulig. Vi kan derfor argumentere for at Iversens

«Uenighetsfellesskap» (2018), der aksept for ulikhet og uenighet skal trenes for å redusere ekskludering, til en viss grad trenes på folkehøyskolen. Et år på folkehøyskolen kan, ifølge guttene, gjøre det lettere å komme overens med ulike typer mennesker i fremtiden. Ifølge Mathias er det lettere å passe inn og bli inkludert på folkehøyskolen, men dette derimot på grunn av en fellesinteresse og slik et likt utgangspunkt. Dette igjen står imot Iversens Uenighetsfellesskap og beskriver verdiretorikken han kritiserte (2018), ettersom informanten her fokuserer på inkludering igjennom likhet. Phillip forteller også at han ikke har funnet plassen sin på folkehøyskolen. Hans fortellinger om at han endrer seg for å bli del av noe, understreker Hellers (1976) «radikale behov» (Iversen, 2018), der nye forhold kan danne ny mening og nye visjoner. Fremtidsdrømmen hans er det nemlig «forholdene» – *i hans tilfelle relasjonene rundt ham*, som avgjør. Et utgangspunkt guttene på folkehøyskolen har til felles er usikkerheten rundt egen fremtid. Definisjonen av et uenighetsfellesskap viser at fellesskapet er i en felles prosess om å løse et problem eller en utfordring (2018). Når vi vet at sosiale forhold kan danne nye visjoner (1976) og Frønes (2013) forteller at sosialisering påvirker kapasiteten til søken etter mening, kan vi imidlertid diskutere om den felles usikkerheten og guttenes sårbarhet i livsfasen, kan påvirke dem til å ta samme valg.

Guttene søker vennskap, sikkerhet og sosial inkludering på folkehøyskolen. Vi kan tenke oss at folkehøyskolen gir de unge det savnede fellesskapet – som Baumann (2017) snakker om. De nevner også det å passe inn og finne tilhørighet som ønskelig. Om prisen vi må betale for fellesskapet er å gi slipp på retten til å være seg selv, som Baumann (2017) mente, kan det ha utfordringer for guttene. Først og fremst fordi de er i en fase der de skal forme sin identitet (Frønes, 2013) og danne fremtidsvisjoner. For det andre på grunn av guttenes behov for bekreftelse i vennskap med gutta (Whitehead, 2002). Funnene mine viser likevel at flertallet oppnår disse ønskene i løpet av året eller årene, og starter voksenlivet i det virkelige liv med større sosial trygghet – noe som er spesielt viktig for unge gutter, som er utsatt for frafall i dagens samfunn (2019). Et «pause-år» som åpner opp for refleksjon, modning og utvikling, kan, spesielt for gutter, ha stor betydning. Ser vi på NOU-rapporten (2019) og funnene om at gutter har betydelig lavere selvreguleringsevne, vil nemlig psykologiske behov som selvrealisering og evnen til å reflektere over fremtiden (Frønes, 2013) kunne være mer utfordrende for gutter.

6.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg utforsket problemstillingen «Hvilke fremtidsvisjoner har gutter og hvilken rolle spiller folkehøyskolen i livsfasen mellom videregående og voksenlivet?».

Funnene mine har gitt oss en dyp forståelse av hva som innebærer fremtidsvisjoner blant guttene i livsfasen mellom ungdomslivet og voksenlivet. Funnkapittelet mitt tar for seg tre hovedtemaer, som er et godt utgangspunkt for en oppsummerende avslutning.

Hvordan kan vi forstå guttenes fremtidsvisjoner - og hvilken rolle spiller det å være ung mann i dag, i deres fremtidsvisjoner?

Samfunnet er i endring – derav også kjønnsrollene. Guttene viser at det er vanskeligere å finne sin plass når kjønnsrollene er i endring. De er i spenning mellom deres assosiasjoner til andre gutter, *med andre ord samfunnsforventningene til menn*, og det å finne seg selv – som unge menn. Guttene gir uttrykk for at de strever litt med å finne ut av hvordan de skal være mann, fordi de speiler seg i et ideal de ikke kjenner seg igjen i, som på sett og vis er gått ut på dato i det moderne samfunnet. De er nemlig ikke «ungkarer som leter etter spenning og vil skryte av alt de eier». Tvert imot søker guttene trygghet og inkludering i et sosialt fellesskap. De verdsetter trivsel og interesser foran penger, og et rolig, sikkert liv med familie foran et spenningsfylt liv.

Dette kommer også frem i framtidsvalg som utdanning – der guttene frykter å feile og tyr til fornuftige realistiske veier der sjansene for å lykkes er større. Guttene beskriver valgmulighetene i samfunnet som belastende. De bekymrer seg mye og anser fremtiden som stressende, men legger ofte et «lokk» på det. Forventninger om mannen som skal klare seg på egenhånd, ser ut til å påvirke guttene i den forstand at de svært sjeldent deler følelser og bekymringer. Guttene vil ikke være andre til bry og takler problemene på egen hånd. Guttens vennskap er ofte preget av «tullesnakk» for å, blant annet, bagatellisere problemer. Flere av guttene forteller at om én tørr å snakke om følelser, vil flere tørre dette. Det kommer tydelig frem at guttene i stor grad er opptatt av hva resten av vennekretsen tenker. Vennskapene ser ut til å enten reprodusere maskuline forventninger og stereotyper, eller til å åpne opp for at guttene sammen kan utvikle seg i retning av en mer åpen «moderne mann».

Guttene preges av press i kunnskaps – og prestasjonssamfunnet. Flere påpeker at foreldrene og observasjonen av «det andre får til» pålegger dem et indre press om å optimalisere seg

selv. «Å finne sin plass» i en utprøvningsfase og «finne sin vei» i en usikker fremtid kan være spesielt utfordrende for guttene – da samfunnet ikke lengre har klare kjønnsroller for mannen, men preges likevel av forventninger som ikke lengre sammenfaller med det moderne samfunnet.

Hvordan kan vi forstå folkehøyskolen som bidragsyter?

Folkehøyskolen fremstår som en trygg dannelsesarena – et sted der det er lov til å prøve seg frem, feile og trene. Institusjonen gir guttene, som alle var skoleleie og hadde negative erfaringer fra videregående, endring og et pressfritt år. Overgangsåret på folkehøyskolen gir dem tid til refleksjon og tid til personlig utvikling i et trygt miljø. Sosial usikkerhet og ensomhet preget flere av guttene, og har, ifølge dem, avtatt i løpet av året på den sosiale treningsarenaen. Den tette kontakten på folkehøyskolen fører, ifølge guttene, til at det er lettere å passe inn, finne plassen sin, samt danne aksept og toleranse for andre.

Veien videre

Dette prosjektet viser at det er behov for ytterligere forskning på gutter og hvordan de har det. Slik kan vi muligens minimere frafall av skolesystemet og i samfunnet. Ideen om at «du kan få til hva du vil, fordi vi bor i et velferdssamfunn full av muligheter», ser ut til å være skummel, da det dannes et indre press. Dette bør vi være klar over. Guttenes tanker om fremtiden, kan også bidra til å minimere reproduksjon av stereotypiske samfunnsforventninger. Hvordan «den stødige mannen» presenteres og former guttenes væremåter, fremstår, etter min mening, som et samfunnsproblem. Vi bør få frem at den offentlige mannen ofte er en myte. Jeg ønsker å oppfordre offentlige institusjoner som skoler og media, til å presentere «den tenkende, bekymrede og følsomme mannen» og slik skape noe guttene kan identifisere seg med. Sist, men ikke minst, viser oppgaven til behovet om å løfte frem folkehøyskolen som dannelsesinstitusjon i den usikre, stressfylte overgangsfasen. Folkehøyskolen ser ut til å kunne være avgjørende for gutter i den liminale livsfasen, da den fungerer som en buffer for flere utfordringer, frigjør press og bidrar til modning.

Kildeliste

- Aakvaag, G.C. (2012). *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Arntsen, A. A. & Voreland, S. (2020). *Intet varer evig - En kvalitativ studie om holdningsforskjeller i moderne kjærlighet, sett i lys av samtidsdiagnostikerne Beck, Giddens og Bauman*. (Bacheloroppgave). Universitetet i Agder, Kristiansand.
- Attwood, F. (2017). Interview with Zygmunt Bauman. *Sexualities*, 21(1-2), 131-138. Hentet fra [Interview with Zygmunt Bauman - Feona Attwood, 2018 \(sagepub.com\)](#)
- Bakken, A. (2018). Ungdata. Nasjonale resultater 2018 (NOVA Rapport 8/18). Oslo: NOVA, OsloMet. Hentet fra [Ungdata2018.pdf \(psykspes.com\)](#)
- Bakken, A. (2019). Ungdata. Nasjonale resultater 2019 (NOVA Rapport 9/19). Oslo: NOCA, Oslomet. Hentet fra <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/2252/Ungdata-2019-Nettversjon.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Bakken, A. (2021). Ungdata. Nasjonale resultater 2021 (NOVA Rapport 8/21). Oslo: NOCA, Oslomet. Hentet fra [ODA Open Digital Archive: Ungdata 2021. Nasjonale resultater \(oslomet.no\)](#)
- Baumann, Z. (2001). *Flytende modernitet*. Oslo: Vidarforlaget
- Baumann, Z. (2003). *Liquid Love: on the Frailty of Human Bonds*. New Jersey: Blackwell Publishers
- Bauman, Z. (2007). *Consuming Life*. (1.utg). Oxford: Polity
- Baumann, Z. (2017). *Savnet fellesskap*. (6.utg). Oslo: Cappelen Akademisk
- Beauvoir, D. S. (2001). *Det annet kjønn*. Oslo: Pax Forlag
- Beck, U. (1992). *Risk Society: Towards a New Modernity (Theory, culture & society)*. London: SAGE
- Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. (1995). *The Normal Chaos of Love*. Oxford: Blackwell Publishers
- Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (2012). *Kvalitative metoder: empiri og teoriutvikling*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Frønes, I. (2013). *Å forstå sosialisering*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Frønes, I. (2018). *The Autonomous Child – Theorizing Socialization*. London: Springer
- Gap Year Association. (2021). What is a Gap Year? Hentet fra [What is a Gap Year – Gap Year Association](#)

- Halvorsen, K., Stjernebø, S., & Øverbye, E. (2014). *Innføring i Helse og Sosialpolitikk*. (5.utg). Oslo: Universitetsforlaget
- Illeris, K., Katznelson, Nielsen, J.C., Simonsen, B. & Sørensen, N.U. (2009). *Ungdomsliv- mellom individualisering og standardisering*. (1.utg). Fredriksberg: Samfundslitteratur
- Iversen, L. L. (2018). *Uenighetsfellesskap – Blikk på demokratisk samhandling*. (2.utg). Oslo: Universitetsforlaget
- Jacobsen, D.I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2018). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal akademisk: Oslo.
- Madsen, J. O. (2018). *Generasjon Prestasjon – Hva er det som feiler oss?* (3.opp). Oslo: Universitetsforlaget
- Manson, M. (2016). *The Subtle Art of Not Giving a F*ck - a counterintuitive approach to living a good life*. New York: HarperCollins Publishers Inc
- Martinussen, W. (2016). *Samfunnsliv – Innføring i Sosiologiske Tenkemåter*. (2.utg). Oslo: Universitetsforlaget
- NOU 2019:3. (2019). Nye sjanser – bedre læring — Kjønnforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp. Hentet fra [NOU 2019: 3 - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)
- Postholm, M. B., & Jacobsen, D. I. (2018). *Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Reneflot, A. m.fl. (2021, 10.juni). Selvmord i Norge. Hentet fra <https://www.fhi.no/nettpub/hin/psykisk-helse/selvmord-i-norge/>
- Saugestad, H. T. (2018, 29.desember). Om «Generasjon prestasjon»: – Hva er det som feiler oss? Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/0E6rOM/om-generasjon-prestasjon-hva-er-det-som-feiler-oss>
- Slottemo, G. H. (2022, 13. Mai). Se på folkehøgskolene! Hentet fra https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/287Q0v/se-paa-folkehoegskolene?fbclid=IwAR3Kz-uFA1doRYZCxnyn6eRxUVgV-51Ae3XLHc_8sb4bnsicTYzjAUIMgRo
- Sundquist, J. (2020, 14. Juli). Hvor gikk det galt for generasjon prestasjon? Hentet fra [Hvor gikk det galt for generasjon prestasjon? \(psykologisk.no\)](https://www.psykologisk.no)
- Whitehead, M. S. (2002). *Men and Masculinities*. Oxford: Polity

Wollebæk, D., & Seggaard, S. B. (2011). *Sosial kapital–hva er det og hvor kommer det fra? Sosial kapital i Norge* (pp. 25-51).Oslo: Cappelen Damm.

Wæhle, E. (2021, 2. September) liminalitet i Store norske leksikon på snl.no. Hentet fra <https://snl.no/liminalitet>

Zimbardo, P. & Coulombe, D. N. (2016). *Man Disconnected – How the Digital Age is Changing Young Men Forever*. London: Ebury

Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.

Vedlegg

Vedlegg 1 – Intervjuguide

Intervjuguide til kvalitativt intervju

Før intervjuet:

Informere om prosjektet, jfr informasjonsbrev (anonymisering, taushetsplikt, formål med undersøkelsen osv.). Få tillatelse til å bruke båndopptaker

1. Kan du fortelle meg litt om deg selv?

- Alder
- Bosted
- Opprinnelsessted
- Interesser

2. Kan du fortelle meg hva som fikk deg til å søke på folkehøyskole? Hvordan kom du på ideen og hvorfor valgte du akkurat denne?

- Hva ville du valgt hvis ikke? Hva var plan A og plan B?
- Hvordan trives du nå? Hva får du ut av det? Hva er det beste med det?

3. Vet du hva du vil gjøre etter folkehøyskolen?

- Vil du studere? Hvorfor?
- Hva gjør resten av vennekretsen? Er det viktig for deg/påvirker det deg hva dine venner gjør?

4. Er du, eller har du tidligere vært bekymret, stresset eller overveldet over framtidvalgene dine?

- Når? Hvorfor? Hvem tror du er mest bekymret? Hvorfor tror du folk er det?

5. Opplever du at foreldrene dine har noen bestemte forventninger til hva du bør gjøre fremover/i fremtiden?

- Hva jobber foreldrene dine med? Hvilken fremtid valgte de? Det vi snakker om nå dreier seg om klasse; typ at foreldrenes bakgrunn styrer din fremtid. Hvilke erfaringer har du til dette? Kjenner du noen venner som har valgt noe pga foreldre?

6. Hva er drømmene dine nå? Hva er det perfekte liv og den perfekte fremtiden?

- Hvor og hvordan vil du bo?
- Hvilket yrke vil du ha?
- Vil du ha barn? Hvor mange? Når? Hvorfor/Hvorfor ikke?
- Hvordan skal hverdagen din se ut?
- Skal du ha en livspartner; hvordan skal han/hun være?
- Tror du fremtidsdrømmene blir påvirket av andre ting enn kun dine egne interesser? Kjenner du på forventninger fra ulike personer? Press om å studere? Press om å ha fint hus? Press om å ha en god jobb? Press om å være vellykka?
- Hvilken rolle spiller lønn i valg av utdanning → hvor tungt veier det i forhold til interesse? Hva velger du; gøy jobb – dårlig lønn, kjip jobb – god lønn?

- Har dette endret seg mye over tid? Hadde du andre ønsker tidligere, da du var yngre? Har verdiene dine endret seg? Eventuelt hvordan?
 - **Vil du prøve å gi meg din definisjon av «en vellykka fremtid og et vellykka liv».**
Hva er det i dine øyne?
7. (Hvis du har bestemte fremtidsdrømmer og planer ...) **Tror du at du vil oppnå dine fremtidsønsker? Hvordan tror du at livet ditt faktisk ser ut om 15 år?**
 8. **Hvis ting ikke går som du håper, sett at du for eksempel ikke får jobb, blir syk eller kommer inn på den utdanningen du vil ta, hva tenker du skjer da? Hva må til, tenker du, for at du skal nå drømmene dine?**
 9. **Hvilken rolle mener du velstanden vi har i Norge spiller for fremtidsdrømmene våre generelt?**
 - Hvis du ser på fremtidsdrømmer internasjonalt; Hvordan er fremtidsdrømmene i andre land i forhold til Norge?
 10. **Hvordan tror du fremtidsdrømmene blant unge i dag skiller seg ut fra tidligere generasjoner? Hva har endret seg?**
 11. Jeg forsker i oppgaven mest på gutter ... **Hva tror du kjennetegner drømmene til gutter? Hva er gutter ut etter? Er det noe forskjeller til jenter her? Er det viktig for menn å få barn og familie?**

Avslutning: Er det noe du gjerne vil si om temaene vi har snakket om, som du mener ikke kom godt nok frem?

Takke for intervjuet!

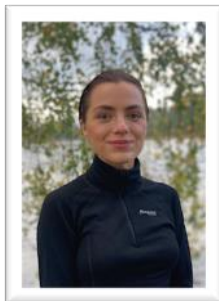
Vedlegg 2 – Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet «Fremtidsdrømmer på folkehøyskolen»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å forske på fremtidsdrømmer på folkehøyskolen og folkehøyskolens som institusjon. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg er en masterstudent som ønsker å finne ut av hvilke fremtidsdrømmer unge har i dag og hva som former disse drømmene. Jeg ønsker å gjøre en casestudie av "fremtidsdrømmer" på folkehøyskolen for å få en forståelse av en eventuell sammenheng mellom valget om å ta et år på folkehøyskolen og usikkerheten av framtidsvalg. Jeg vil forske på informanter som er i gapet mellom videregående og høyere utdanning. Formålet med forskningsprosjektet er å beskrive unges fremtidsdrømmer og folkehøyskolens rolle som institusjon. Jeg ønsker å forske på problemstillingen; *Hvilke fremtidsdrømmer har gutter og hvilken rolle spiller folkehøyskolen i livsfasen mellom videregående og voksenlivet?*

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Forskningsprosjektet er del av en masteroppgave i det samfunnsvitenskapelige fakultetet ved Universitetet i Agder. Veileder for prosjektet er Ann Christin Eklund Nilsen.

Hvem leder forskningsprosjektet? Anna Tosca Marie Arntsen.

Hvorfor får du spørsmål om å delta? I prosjektet ønsker jeg å intervju 6 informanter.

Grunnen til at jeg spør deg om å være en av dem, er fordi du er i alderen 18-22 og har valgt å gå på folkehøyskolen. Du er i fasen mellom videregående og voksenlivet. Det gjør deg svært interessant for forskningen på fremtidsdrømmer og folkehøyskolen. **Hvis du vil være med i forskningsprosjektet, må du skrive under på siste ark. Da vil jeg ta kontakt med deg!**

Hva innebærer det for deg å delta? Dersom du velger å delta i prosjektet, vil du bli invitert til et intervju med bare meg. Intervjuet vil være en dialog om fremtidsdrømmer med åpne spørsmål der ingen svar er feil. Intervjuet vil vare i 30-60 minutter.

Samtalen vil bli tatt opp på lydopptak, noe som kun vil være tilgjengelig for intervjueren. **Informasjonen jeg får inn fra deg forblir altså anonym.**

Jeg vil for eksempel stille deg spørsmål som:

- Vet du hva du vil gjøre etter folkehøyskolen? *Hva gjør resten av vennekretsen?*
- Er du, eller har du tidligere vært bekymret, stresset eller overveldet over framtidvalgene dine?
- Opplever du at foreldrene dine har noen forventninger til hva du bør gjøre i fremtiden?
- Hva er drømmene dine nå? Hva er det perfekte liv og den perfekte fremtiden?

Det er frivillig å delta i prosjektet! Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. I oppgaven vil **ikke** navnet ditt publiseres. Du anonymiseres, og jeg erstatter din kontaktinformasjon. *Hva hvis oppgaven publiseres?* Jo, da vil **ikke** lesere ha mulighet til å gjenkjenne deg i oppgaven. Datainnsamlingen (intervjusvarene) er kun tilgjengelig for intervjuer og veileder. Lydopptaket høres, *som nevnt*, kun av intervjuer.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er slutten av mai 2022. Så fort lydopptakene transkriberes, slettes disse og alt datamateriale slettes etter endt prosjektperiode.

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke. På oppdrag fra institutt for samfunnsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Agder har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Lurer du på noe?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Agder ved

Prosjektansvarlig/veileder Ann Christin Nilsen: ann.c.nilsen@uia.no
eller

Masterstudent og leder av forskningsprosjektet Anna Tosca Marie Arntsen: atarnt16@uia.no

Vårt personvernombud ved Universitetet i Agder

Johanne Warberg Lavold: personvernombud@uia.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Ann Christin Eklund Nilsen

Anna Tosca Marie
Arntsen

Prosjektansvarlig/Veiledere

Masterstudent

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3 – NSD vurdering

Vurdering

Referansenummer

499211

Prosjekttittel

Masteroppgave om fremtidsdrømmer på folkehøyskolen

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Agder / Avdeling for lærerutdanning

Prosjektperiode

01.11.2021 - 20.05.2022

[Meldeskjema](#) **Dato**

05.01.2022

Type

Standard

Kommentar

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 05.01.2022 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og Personverntjenester. Behandlingen kan starte.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger frem til 20.05.2022.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

For alminnelige personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen:

- om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Vi vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til Personverntjenester ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilken type endringer det er nødvendig å melde:

<https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>. Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson hos oss: Silje Fjelberg Opsvik

Lykke til med prosjektet!